

శ్రీ రస్తు.

హ ర వి లా స ము

శ్రీనాథమహావిప్రణీతము.

చెన్నపురి.

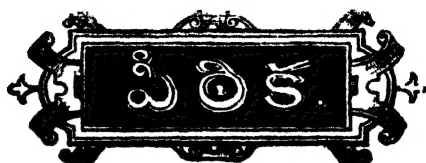
వావిళ్ల రామస్వామిశాస్త్రులు అండ్ సన్స్ వారిచే

ప్రకటితము.

1916

All Rights Reserved.

PRINTED BY
V RAMASWAMY SASTRULU & SONS,
AT THE AUDI SARASWATY NILAYA PRESS,
69, MALAYAPERUMAL STREET, MADRAS —1916

శ్లో. 'ఇద మన్థంతమః కృత్స్నం జాయేత భువనత్రయమ్,
యది శబ్దాహ్వయం జ్యోతి రాసంసారం న దీప్యతే.'

అజ్ఞానగాఢాంధతమఃపటలంబుఁ బట్టాఘృచనేసి ముల్లోకంబుల
విశుద్ధదివ్యజ్ఞాన తేజఃపుంజంబు వెలయించి సకలపదార్థస్వరూపంబు నిరూ-
పింప నసాధారణం బగుసాధనంబు శబ్దజ్యోతి

ఇయ్యది నిత్య మై దోషరహిత మై పరమానందరసై కాన్పద మై
పరబ్రహ్మాత్మకం బనఁదగి యున్నది.

ఋగాదిచతుర్వేదంబులును, శిక్షాదిషడంగంబులును, 'మన్వా
ద్యస్తాదశస్మృతులును, శాతాతపాద్యస్తాదశాగమములును, విష్ణావద్యస్తా
దశపురాణములును, వాయవ్యాద్యస్తాదశోపపురాణములును, భాట్టాది
షడ్వర్ణనంబులును, భారతాదీహాసంబులును, దక్కుంగలసకలశాస్త్రం
బులు నీశబ్దబ్రహ్మముదివ్యావతారంబులు ఈ శబ్దబ్రహ్మము నుపాసించి
యే మనపూర్వాచార్యు లగువ్యాసపరాశరాదిమహర్షి సత్తములు నిత్యా
నందరసై కాశ్రయం బగుమోక్షమార్గము నెఱింగి కృతకృత్యులైరి.

ఇట్టి పరమోపకారకం బగుశబ్దం బిహపరసుఖానందకందం బని
నొక్కి వక్కాణించుట సాహసంబు గాదు. కానిచో నివృత్తతర్కులై
యరణ్యంబుల వాతాంబుపర్ణాశను లగుమహర్షులుగూడ శ్రీరామాయ
ణాదిదివ్యప్రబంధంబుల రచించి రాత్రియుం బవలు నాశబ్దసుధాప్రవాహ
మధ్యంబున మునుఁగుచుం దేలుచు నేల యుందురు? దివ్యప్రబంధ
కవితామృతరసానుభవంబువలనఁ దాము నిత్యానందంబు నొందుటయె
కాక భావివిబుధులు పఠితలును శ్రోతలును విషయవైలక్షణ్యము
నెఱింగి యుత్కృష్టపదవి నొందుమార్గము గనుగొందురు గాతమనియె
మహర్షుల ముఖ్యోద్దేశము

అట్టిమహానుభావు లగుఋషిపుంగవులగ్రంథములు కేవలము
భావగర్భములును, బరోక్షమోక్షానందమును బొందించునవియు నగుట
చే బ్రతిమనుజునకుఁ దొలుదొలుత సామాన్యముగా వానియందుఁ
బ్రవృత్తి గలుగుటదుర్లభము. కాఁబట్టియే ప్రాచీను లగుమహర్షులసంప్ర

దాయము నెఱింగినవారు గావున సర్వాచీను లగుకాళిదాసాదిమహాకవులు సయితము రామాయణాదికావ్యరత్నంబుల వెలుంగుదివ్యకవితారసంబుఁ గ్రోలిక్రోలి మహానందంబు నొందుచుఁ దనివిననక 'యందఱు నిట్టికావ్యానందంబు ననుభవించుదురు గాత' మని దయాపరవశులై సులభముగ నామహర్నికృతిరత్నంబుల రసానుభవంబుఁ జేయఁదగినయోగ్యత నలవఱుచునవియు నించుమించుగఁ బ్రాచీనర్షి కృతుల నమకరించురఘువంశశాకుంతలకాదంబర్యాదిప్రబంధంబుల లోకోపకారకంబులు గరచించి కవితారసమాధుర్యం బేకాంతంబున ననుభవించి నిత్యతృప్తహృదయులై కీర్తిశేషులైరి

సంస్కృతభాషావిలాస మిట్లుండ సంస్కృతజన్యము లగుకర్ణాటద్రావిడాదివైకృతదేశభాషలలోపల 'దేశభాషలందుఁ దెలుఁగు లెస్స' యను పండితవచనానుసరణిగ నుత్తమభాష నాఁబడునాంధ్రభాషయందుఁగూడ ననేకులు నన్నయభట్టతిక్కనాదిమహాకవిసార్వభౌములు కావ్యరత్నంబుల లోకంబున వెలయించి యభిరూపశిఖామణులహృదయంబుల నలరించి కీర్తిశేషులై నెలకొని యున్నారు కాఁబట్టి యిట్టియాంధ్రభాషాకవులదివ్యచారిత్రసుధారసమును గ్రోలి యానందానుభవము సేయుట యవశ్యకర్తవ్య మయినందునఁ బ్రకృత మీహరివిలాసప్రబంధ నిర్మాత యగుమనశ్రీనాథునిచారిత్రామృత మించుక చవి చూతము

శ్రీ నా థు ఁ డు

అననద్యహృద్యకావ్యకల్పనాధురీణు డగుమహాకవిసార్వభౌముఁడు. ఈ మహాకవి జన్మస్థానమునుగుఱించి

కాళీఖండములో—

సీ. "చిన్నారిపొన్నారిచిటుతఱాకటినాఁడు, రిచియించితి మరు త్రరాట్పురిత్ర
నూనూఁగుమీసాలనూత్నయావనమున, శాలివాహనసప్తశతి నొడివెతి
సంతరించితి నిండుజన్మనంబునయందు, హర్ష నైషధకావ్య మాంధ్రభాషఁ
ప్రేథవిర్భరవయసపరిపాకమునఁ గొని, యాడితి భీమనాయకునిమహిమఁ

సీ. బ్రాహ్మ మంతకు మిగులఁ గైవ్రాలకుండఁ, గాళికాఖండ మనుమహాగ్రంథ మేను
దనుఁగుఁ జేసెఁగ గర్ణాటదేశకటక, పద్మవన హేరి శ్రీనాథభట్టకవిని."

అనుపద్యమునందు 'కర్ణాటకటక పన్నవన హేళి' (కర్ణాట దేశపట్టణము లనుకమలములకు సూర్యుడు) అను విశేషణమును శ్రీనాథుడు దనకుఁ గూర్చుకొనియున్నందునను—

భీమేశ్వర ఖండములో—

గీ “ప్రాధి పరికింప సంస్కృతభాష యందు, పలుకునుడికారమున నాంధ్రభాషయందు
శ్వరేమన్న నందు నా కేమి కొఱతె, నాకవిత్వంబు నిజము కర్ణాటభాష ”

అను పద్యములో 'నాకవిత్వంబు నిజము కర్ణాటభాష' యని దనకుఁ గర్ణాటభాషయందుఁ గల నైమను సూచించియున్నందునను—

అభీమఖండములోనే—

మ “కనకక్షౌధాధీరు వారిధిటికాల్పట్టణాధీశ్వరుఁ
ఘనుని బద్ధపురాణసంగ్రహకళాకావ్యప్రబంధాధిపుఁ
వినుజ్ఞాంతరిపార్వభౌమఁ గవితావిద్యాధరుఁ గొల్తు నా
యనఁగుండాతఁ బ్రదాత శ్రీకమలనాభామాత్యమాడామనిన్. ”

అనుపద్యమునందు శ్రీనాథునిపితామహుడును బద్ధపురాణగ్రంథ నిర్మాణాలంకర్తయగును కవితావిద్యాధురంధరుండును సగుకమలనాభా మాత్యగ్రామ శిష్యమసమున్రతీరిమునఁ గర్ణాట దేశములో జేరిన కాల్పట్టమునకుఁ బ్రభువుగా నున్నట్లు చెప్పియున్నందునను—

శ్రీనాథుని వీధినాటకములో—

కా “మహా ముంచితః గోకసుట్టితీ మహాహర్షాసముందోడ్డితీఁ
వెల్లులిఁ దిలపిప్తుఁ బిసికితిఁ విశ్వస్తవడ్డింపఁ గాఁ
జల్లా యంబలీ త్రావితిఁ రుచులు దోసంబంచుఁ బోనాడితిఁ
దల్లి! కన్నడరాజ్యలక్ష్మీ! దయరేడా నేను శ్రీనాథుడన్. ”

అను పద్యమునఁ “దల్లి” యని కర్ణాట దేశమును సంబోధించి నందు నను—

ఈతనికవిత్వమునం బ్రాయికముగాఁ గన్నడపదములు గనఁబడు చున్నందునను—

శ్రీనాథునిజన్మస్థానము కర్ణాట దేశమనుట సమంజస మనియు నీతఁడు కర్ణాట దేశమున జన్మించినను శైశవముననే యీతనితలిదండ్రు లుద్యోగవశమున నో మఱియు నేకారణమున నో కొండవీటిసీమకు వచ్చి

యుందురనియు నింటిలోఁ దలిదండ్రులతో మిశ్రకర్ణాటము మాట్లాడుచున్నను బాల్యమునుండి తెలుఁగుదేశములోఁ దెలుఁగువారితోఁ గలసి మెలసి యున్నందునఁ దెలుఁగువానివలె దోచుచున్నాడనియు బల్నాటి వీరచరిత్రపీఠికాకారుల వాదము

ఈ వాదమునకుఁ బ్రతికోటి ననుసరించి యాంధ్రులచరిత్ర మూఁడవభాగములో— ‘కర్ణాటకటకపద్మవనపీఠి’ అను విశేషణము కర్ణాటదేశాధీశుని (దేవరాయల) నిండోలగంబునఁ బొండిత్యశౌండిర్యంబున నుద్దండుఁ డగుడిండిమభట్టారకు నోడించి ప్రభుపండితసమ్మానపూర్వకంబుగఁ గవిసార్వభౌమబిరుదమున నలరారుటయ కాక యక్కవిసూర్యుఁడు కర్ణాటరాజధాని (యందలి విబుధరాజు) యనుకమలవనమునకు సూర్యుఁడై యుండెనను నభిప్రాయమునఁ దనకుఁ గూర్చుకొనియెఁ గాని కర్ణాటదేశాభిమానమునం గాదనియు,

‘నా కవిత్వంబు నిజము కర్ణాటభాష’ అనుపద్యము రాజమహేంద్రవరాధీశుమంత్రి బెండపూడియన్నయామాత్యునకుఁ గృతి యిచ్చిన భీమఖండములోనిది గాన కోమటివేమభూపాలుమరణానంతరము కొండవీటిరాజ్యము కర్ణాటాధీనము గాఁగా శ్రీనాథుఁ డన్నామాత్యునిబాంధవ్యమును బట్టి రాజమహేంద్రవరమున కేతెంచి తద్రాజాస్థానకవీశ్వరుఁడుగ నున్నకాలమగుటచేఁ గాకతీయరాజ్య మంతరించినపిదప నాంధ్రదేశమున దక్షిణభాగము (పాకనాటిసీమవఱకుఁ గలదేశము) కర్ణాటరాజ్యమనఁ బరఁగుచున్నందున నచ్చటివాఁడగు శ్రీనాథుని గుఱించి రాజమహేంద్రవరపుఁబండితులు గొందఁ జితనికవిత్వము సంస్కృతమనియుఁ గొందఱు కన్నడమనియు వంకలుపెట్టి ‘నెవ్వ రేమన్న నంధ్రునాకేమి కొఱత, నా కవిత్వంబు నిజము కర్ణాటభాష’ యని యుత్తరము చెప్పియుండు ననియు,

‘తల్లీ ! కన్నడరాజ్యలక్ష్మీ !’ యనుకర్ణాటదేశమాత్యసంబోధనము తనకాశ్రయలగు కొండవీటిరెడ్లు, రాజమహేంద్రవరపురెడ్లు, తెలుఁగురాయఁడు, మైలారిరెడ్డి మున్నగువారు స్వర్గస్థు లయినపిదప వార్ధక్యములోఁ గన్నడరాజ్యమున కేగి నపు డాకాలస్థితిని బట్టి వారు తన్నాదరింపకుండ ‘తల్లీ ! దయలేదా ? నేను డిండిమభట్టారకునోడించిన శ్రీనాథుఁడ’ నని తన్నెఱుకపఱచుకొని యుండవచ్చుననియు,

‘కాల్పట్టణాధీశ్వరుఁ’ అనుచో నాకాల్పట్టణముకర్ణాటరాజ్యము లోని దైనట్లు నిదర్శనములు లేనందున నాయుక్తి విశ్వాసపాత్రముగా దనియు నిట్లు పై కారణముల ఖండించి శ్రీనాథుఁడు పాకనాఁడు జన్మస్థానము గాఁ గలయాంధ్రుఁడని చెప్పఁబడియున్నది.

ఈయుభయవాదహేతువులందును బలవత్తర మగువినిగమన గనఁబడక పోయినను మఱికోన్ని కారణములవలనను జనశ్రుతివలనను నాంధ్రచరిత్రకారులయభిప్రాయమే సమంజస మని తోచుచున్నది.

ఇద్దాని కుపబలముగా శ్రీనాథుని బంధువు లందఱు నాంధ్ర దేశము లోనియాంధ్రులుగనే యున్నారకాని కర్ణాటకుఁ డొక్కరుఁడైన నున్నట్లు తెలియఁబడదు

నాచి కేతూపాఖ్యానమును రచించి యుదయగిరిదుర్గాధీశుఁ డగు చిట్టిగంగామాత్యునకుఁ గృతి యిచ్చినదగ్గుపల్లి దుగ్గయామాత్యుఁడు శ్రీ నాథునిభార్యకుఁ దోఁబుట్టువు శ్రీనాథునకు శిష్యుఁడు ఈ గ్రంథమును ఓరియంటల్ లైబ్రరీలో నేఁ జదివియున్నాఁడను. ప్రాథముగా రసవంతము గానే యున్నది.

రాజమహేంద్రవరాధిపతి యగువీరభద్రభూపాలునిమంత్రి బెండ పూడి యన్నమాత్యుఁడు—

“వినిపించినాఁడవు వేమభూపాలున, కఖిలపురాణ విద్యాగమములు

...

...

...

గీ పాకనాటింటినాఁడవు బాంధవుఁడవు, కమలనాథునిచునుమఁడవమలచుతివి

నాకుఁగృహసేయు మొక ప్రబంధంబునీవు, కలితగుణధన్య శ్రీనాథకవివర్యుఁ.”

అని పలికె నని భీమఖండమున శ్రీనాథుఁడె వచించియున్నాఁడు ఇందు ‘కమలనాథుని మనుమఁడవనియుఁ బేర్కొనినందున శ్రీనాథుఁడే కాక యితనితాత యగుకమలనాథుఁడు గూడ నన్నయమంత్రికిఁ జుట్టమని తేటపడుచున్నది.

మఱియు నాంధ్రభాగవతము రచించి శ్రీరామున కర్పణముసేసిన భాగవతోత్తముఁడగుబమ్మెరపోతరాజునకును శ్రీనాథునకును సంబంధించిన శిష్టపరంపరాగతము లగు గాథలను బట్టి చూడఁ గొన్ని గాథలు సత్యా సత్యములుగ నున్నను వేంకటగిరివంశావళివలన సర్వజ్ఞసింగమనాయనికాల

ములోనీకవులు సమకాలికులుగ నున్నట్లు తెలియుచున్నందునఁ గింపదంతి కనుకూలముగ నుభయులు బావమఱుదులు నై యుండ వచ్చును గదా!

ఇఁకఁ గవిత్వములోఁ గన్నడపదములు ప్రాయికములుగాఁ గనఁ బడుచున్న వనుటకుఁ దిక్కన సోచున మున్నగువారికవిత్వమునఁగూడ గలవు కావున వారిం గర్హింతులని యనఁ నగదు గదా! ఒకవేళ శ్రీ నాథుఁడు కర్ణాటదేశీయుడై యా దేశభాషలందుఁ బ్రేమగలిగినవాఁ డైన నెన్నియో కర్ణాటగ్రంథముల రచింప కుండునా! ఏదీ యొక పద్య మయినం గానరాదే?

ఇంతియకాక యీతనితాత కమలనాథుఁడు పద్మపురాణము దెని గించె ననుటవలన నీతనివంశ మాంధ్రవంశమనియు నితనిదేశ భాష లాంధ్రదేశ భాషలనియును దృఢపడుచున్నవి తద్జ్ఞులు ప్రమాణము. శ్రీనాథుఁడాంధ్రకర్ణాటలలో నెవ్వం డైననుగవితామాధురికి లోసము గల్గదు గదా!

శ్రీనాథుఁడు పాకనాటి నియోగి బ్రాహ్మణుఁడు, భారద్వాజన గోత్రుఁడు, ఆప స్తంబసూత్రుఁడు, కమలనాథునిపౌత్రుఁడు, మారవకు భీమ మకుఁ బుత్రుఁడు, ఈ విషయము హరవిలాసము వీరికలోని 'కమలనాథుని పౌత్రు' అను 8 వ పద్యమువలన స్పష్టము

ఇక్కవిసార్వభౌమునివలననే కొండవీటిరెడ్లు, రాజమహేంద్ర వరపురెడ్లు వన్నెకెక్కిరి ఈ కవీంద్రుఁడు జీవించి యుండుకాలముం గుఱించి విచారణీయాంశము లనేకము లున్నను విస్తరభీతి సంగ్రహముగ వివరించెన

శ్రీనాథుఁడు క్రీ శ 1397 సం. మొ 1422 సం. వఱకు రాజ్యము చేసిన ఫిరోజుషా కాలమునను, 1382 సం మొ 1399 సం వఱకు రాజ్యమొ నర్చిన కుమారిగిరి వసంతభూపాలుకాలమునను, 1379 సం మొ 1401 సం వఱకు కర్ణాటసింహాసనాధిష్ఠితుడైన హరిహరరాయలకాలమునను, 1422 సం మొ 1435 సం వఱకు కల్బరిగరాజ్యమును బాలించిన యహమ్మదుషా కాలమునను, అల్లాడభూపతిపుత్రులును, 1426 సం. మొ 1450 సం వఱకు రాజ్యముఁ బాలించిన వేమారెడ్డి - వీరభద్రా రెడ్లకాలమున నున్న ట్లీకవిగ్రంథములవలనఁ దెలియుచున్నది. ఈవీర భద్రారెడ్డియు వేమారెడ్డియు మరణించిన పిదపఁ గొంతకాలమునకు గృహస్థతీరములోని బ్రాహ్మణులై యనునొకగ్రామమును గుత్తచేసి నది

ప్రవాహమునఁ బైరుగొట్టుకొని పోగా రాజునకు గుత్తధనముఁ జెల్లించ
లేక వారిచేఁ బలుబాధల నొంది యవసానకాలమున మిక్కిలి బీదతన
మనుభవించెనని మొకస్త్రీదొర యుదహరించిన స్థానికచరిత్రలోని శ్రీనాథ
కృతము లగు నీరెండు పద్యములవలనఁ దెల్లమగుచున్నది

“నీ. కవిరాజుకంఠంబుఁ గొగిలించెను గదా, పురపీఠి నెదురెంచి పొగడదండ

సార్యభౌమునిభుజాస్తంభ మెక్కిన, గదా నగరికిటనుండు నల్లగుండు
అంధ్రనైపుక రయంఘ్రిముగ్ధమునఁ, దగిలి యుండెను గదా నిగళముగము
వీరభద్రాచణ్ణవిద్యాంకుముంజేతి, వియ్యవందెను గదా వెదురు గొడియ

గీ. కృష్ణవేణువు కొనిపోయె నింతిఫలము, బిలబిలాత్ములు దినిపోయెఁ దిలలుపెసలు
బొడ్డుపల్లెను గొడ్డేలి మాసపోతి, నెట్లు చెల్లెంతు టంకంబు లేదునూర్లు

నీ. కాళికావిశ్వకుఁ గలిసె వీరారణ్ణి, రత్నాంబరంబు లేరాయఁ డిచ్చుఁ
గైలాసగిరిఁ బండె మైలారువిభుఁ డేగి, దినవెచ్చ మేరాజు తీర్చగలఁడు
రంధఁ గూడఁ దెనుంగురాయరాహుత్తుండు, కస్తురి కేరాజుఁ బ్రస్తుతింతు
స్తవ్యిఫలఁ డయ్యెవిస్సన మంత్రీ మఱిహేమ, పాత్రాన్న మెవ్వనిపంక్తిఁ గలదు

గీ. భాస్కరుండు మున్నెదేవునిపాలి కరిగె, కలియుగంబున నికనాండఁ గట్టమనుచు
దివిజకవివరుగుండియల్ దిగ్ధ రనఁగ, నరుగునున్నాడు శ్రీనాథుఁ డమరపురికి.”

పై కారణములఁబట్టి శ్రీనాథుండు క్రీ. శ. 1384 సం. ప్రాంత
మున జన్మించి 1455 సం. ప్రాంతమువఱకు 70 సంవత్సరములు జీవించి
యుండవచ్చునని యూహింపవలసియున్నది

మహారాజాస్థానములఁ గవిసార్వభౌముడై మహాభోగముల నను
భవించినవాడయ్యును నవసానదశయందుఁ బలుకష్టములపా లగుట
యావనదశలో శృంగారనాయకుఁ డయి స్త్రీలోలుఁ డై విశృంఖలప్రవృ
త్తిచే ధనమెల్ల వెచ్చపెట్టి దేహమును సైతము జెఱుచుకొన్నపాపపు
ఫలము గాని యన్యముగాదని కొందఱందురు.

శ్రీనాథుండు లాక్షణికోత్తముఁ డగుమహాకవి. ఈకవిబ్రహ్మకావ్య
ప్రపంచకల్పనాచాతుర్య మవాఙ్మనసగోచరము వర్ణనాసందర్భముల నర్థ
గంభీరము లగుమృదుపదములఁ బొందుపఱచి రసమును విడనాడక మనో
హరంబుగఁ గవనమల్లుననల్పకౌశల మీతని కలనడినట్లు మఱియొక్క
కవి కలనడలేదు ‘కాశీఖండ మయఃపిండం నైషధం విద్యదాషధమ్’
అని కొనియాడఁబడు నీ రెండుగ్రంథములభాషాంతరీకరణమువలననే
యీ కవిపాండిత్య మనర్గళ మని తెల్లముగాఁ గలదు ఈతనికవిత్వము

మొత్తముమీఁద సంస్కృతపదభూయిష్టమై మనోహరమై యుండును. లోకములో నాంధ్ర భాషాసాహితీ బడయఁగోరు విద్యాధులు శ్రీనాథుని గ్రంథములఁ జక్కఁజదివిన మఱియొక గ్రంథముఁ జదువవలసిన పనియుండదనియే నానమ్మకము.

ఇతఁడు మహాకవియై యుండియుఁ బారతాకించితమై భగవంతున కొక కృతియైన నీత్ర తన గ్రంథములన్నియు నర్థలోభమున మనుజుల కిచ్చుట చూడ నెంతయు చిత్రముగ నున్నది.

ఈయన పండితారాధ్యచరిత్ర, మరుత్తరాట్పురిత్ర, శాలివాహన సప్తశతి, శృంగారనైషధము, భీమఖండము, కాళీఖండము, హరవిలాసము, నందనందనశతకము—అను గ్రంథముల రచించి జగద్విఖ్యాతిఁ బడసెను పల్నాటివీరచరిత్రమునుగూడ రచించినట్లు చెప్పఁబడియున్నదికాని ప్రాసములేనియట్టి తక్కినిబిక్కిరి ద్విపదకవిత్వ మల్లియుండునా? యని సంశయము. ఉండిన నుండుఁగాక వీధినాటకముగూడ నీకట్టలోనిదే

ఈ గ్రంథములలోఁ బండితారాధ్యచరిత్రమును వేమారెడ్డిసేనా నాయకుఁడగు మామిడి ప్రెగడయ్యకును, నైషధము నాతనితమ్ముఁడగు సింగనమంత్రికిని, భీమేశ్వరఖండమును వీరభద్రారెడ్డి మంత్రియగు బెండపూడి యన్నయ్యకును, కాళీఖండమును వీరభద్రారెడ్డికి సంకితము చేసెను ఈ గ్రంథముల పౌర్వాపర్యమును విచారింప కాళీఖండములోని

‘చిన్నారి పాన్నారి చిలుతకూడిటినాఁడు, చిలియిచితిమరు త్తరాట్పురిత్ర’

అనుపద్యమువలనను, శృంగారనైషధములోని—

“క జగమునుతింపఁగఁజెప్పితి, ప్రెగడయ్యకు నాయకుండు బెద్దనకుఁ గృతుల్

నిగమార్థసారసంగ్రహ, మగునాయారాధ్యచరిత్ర మాదిఁజెక్కుల్ ”

అను పద్యమువలనను జిన్ననాటినుండి మహాకవియై 18 సం వయస్సున మరుత్తరాట్పురిత్రయు, 20 సం శాలివాహనసప్తశతియు, 25 సం. పండితారాధ్యచరిత్రయు, 30-35 సం శృంగారనైషధమును 40 సం. భీమఖండమును, 45 సం కాళీకాఖండమును, రచించియుండునని తోచుచున్నది

హ ర వి లా స ము.

ఇది 7 ఆశ్వాసముల ప్రబంధము. పై గ్రంథములలో నెయ్యెడ నిది జేర్కొనఁబడనందునఁ గాళీకాఖండమునకుఁ బిదప రచించె నన వలసి

యున్నది అన్ని గ్రంథములకన్న స్వాభావిక మగుకవితాశైలియు నీవిషయమునే బలపఱచుచున్నది ఇయ్యది క్రీ.శ 1370 సం. మొ 1391 సం వఱకుఁ గొండవీటిసీమఁ బాలించిన వేమారెడ్డికాలములోఁ బాలుఁడై వేమారెడ్డిపుత్రుఁ డనవోతరెడ్డి సేనాధిపతియై యుద్ధములో మడియటచే నాతనియనంతరముననే రాజ్యమునకు వచ్చిన కొమరగిరి భూపాలుని సుగంధస్రవ్య భాండాగారాధ్యక్షుఁ డైనయవచి తిప్పశెట్టి కంకిత మీఁబడినది హరవిలాసములో నీతఁడు 'మంటి బహువత్సరంబులు' అని చెప్పుకొనుటచే గృతినందునాటికి 65 సం వయసువాఁడై యుండును. ఇతనికి బాల్యసఖుఁడగు శ్రీనాథుఁడును 50 సం. వయసువాఁడై యుండును.

తిప్పసెట్టి వైశ్యుఁడు (బేరిసెట్టి), తండ్రి దేవయసెట్టి, తల్లి మాచమ్మ, హమిసెట్టి - తిరుమలనాథసెట్టియుఁ దమ్ములు, భార్య అన్నమ్మ, మాచన-విశ్వనాథుఁడొ-చినమ్మన-కుమారులు, ఇతనికిఁ ద్రిపురారియను సంస్కృత నామము గలదు ఈతని వంశ చరిత్రమంతయు హరవిలాస పీఠిక వలనం దేటపడుచున్నది

ఈ కావ్యమునందు 1-2 ఆశ్వాసముల సిరియాశచరిత్రమును, 3-4 ఆ గౌరీకల్యాణమును, 5-6 ఆ పార్వతీపరమేశ్వరులదారుకావన విహారంబును, 6-వ ఆ హాలాహలభక్షణంబును 7-వ ఆ కిరాతార్జునీయమును వర్ణింపఁబడినవి 8-వ యాశ్వాసముతుదిఁ గొన్నిపద్యములశ్లోలములుగ నుండుటచే విడువఁబడినవి పూర్వకవిసంప్రదాయానుసారముగ నితరగ్రంథముల నుభయభాషాకవిస్తుతి చేయఁబడియున్నను నిందుఁ కవిస్తుతి గాని కుకవినింద గాని చేయఁబడిమికిఁ గారణము దెలియదు ఇయ్యది నైషధాదులవలె సంస్కృతపదప్రచురము గాక సమ సంస్కృతాంధ్రపదవిలసిత మై రసభావాలంకృతం బై యలరారుచున్నది. నైషధకాశీఖండములవలె సంపూర్ణ సంస్కృతగ్రంథభాషాంతరీకరణము గాదు కాని యిందలిగౌరీకల్యాణము కాళిదాస కుమారసంభవమున కాంధ్రీకరణము గానే యున్నది స్థాలీపులాకన్యాయంబుగ నుదాహరించెద.

“శ్లో. కా మేకపత్నీవ్రతిదుఃఖశీలాం లోలం మనశ్చారుతయా ప్రవిష్టామ్,

నితంబినీ మిచ్చసి ము క్తలజ్ఞాం కంచేస్వయం గ్రాహసిష క్తభావం కుమా. ధర్మ-3 శ్లో- 2.

గీ. ఏకభర్తృవ్రతస్థయై యేలతాంగి, నీకుఁ జేయాడ ధర్మంబు నిలువరించె

నది వినిర్దు క్తలజ్ఞయై యమరరాజుఁ, జేయుఁ గాత స్వయంగ్రహశ్లేపణంబు

హర. ఆ-3. ప-45.

శ్లో. కయాఽసీకాచిక్తురతాపరాధా త్పదానతఃకోపసయాఽననూతః,

తస్యాః కరిష్యామి దృఢానుతాపం ప్రవాళశయ్యాశరణం శరీరం కు సర్గ-3. శ్లో-౮.
గీ. ప్రణయకోపప్రకాంతికై పాదపతితు, నిన్ను కేళువు బోడి మన్నింప దయ్యె
నాలతాంగిఁ బ్రవాళశయ్యాశరణ్య, బోడి గామింతు విడువు సంజేహ మింద్ర.
పూర. ఆ-3. ప-46.

శ్లో. స్థితాఃక్షణంపత్నసుతాడితాదరాః పయోధరోత్సేధనిపాతమాగ్నితాః,
వలీషు తస్యాః స్థలితాః ప్రవేదిరే చిరేణనాభిం ప్రథమోదబిందవః.

కుమార. సర్గ-౫ శ్లో-౨౮.

ఎ వర్నాకాలంబునఁ బత్నీపాతీక్షణస్థితంబులును దాడితాధరింబులును పయోధరోత్సేధ
నిపాతమాగ్నితంబులును ద్రివలీషుస్థలితంబులును నాభీగవ్వారప్రవిష్టంబులు నగు
జలధరిజలబిందుధారలం నోగియు.

పూర. ఆ-4 ప-14.

శ్లో. దివంయదిప్రార్థయసే వృథాశ్రమః పితుః ప్రదేశాస్తప దేవభూమయః,
అథోపయంతార మలం సమాధి నా నరత్నమన్విష్యతి వృగ్యతేహితత్.

కుమార. సర్గ-5. శ్లో ౮౫.

ఎ. దేవలోకనివాసంబున కాపపడే దేని నది వృథాశ్రమంబు. నీ పుట్టినిల్లు దేవభూమియ
కదా! తగినవరునిం గామించి సమాధి వహించితి వేని నదియు నీకుం దగదు. రత్నం
బూరునిచే న న్వేషింపంబడుఁగాని యెరు న్వేషించునే ' ' పూర. ఆ-4 ప-21.

ఇట్లే దారుకావనవిహారము, హాలాహలభక్షణము, కిరాతార్జు
నీయము ప్రాయశ్చముగా భారవికృతినండియుఁ దక్కిన కథలు పురాణము
లనుండియు గ్రహింపఁబడినవి అచ్చటచ్చట నాచితికిఁ దగినట్లు 'చంకదు
డ్లును శరణార్థి' (ఆ 6 ప 17) మున్నగులోకోక్తుల నిమిడ్చి యున్నాఁడు
చాగు, ఉక్కివడి, గగ్గోడువడు, చాయగోసులు, కుండవర్ధనములు,
తోరహస్తము, గజ్జులాఁడు మున్నగు క్రొత్త పదములఁ బెక్కింటిఁ
బ్రయోగించి యున్నాఁడు. ('వాగ్వీవాదము ఆ 7 ప 60) అంతర్వాణీ
సంస్తూయమాన' (వీరిక. ప 34) యను ప్రామాదికప్రయోగములు గన
బడుచున్నవి 6-వ యాశ్వాసము 5-6 పద్యము లేకార్థబోధకములై
పునరుక్తములుగ నున్నవి.

ఇట్లే దోషము లున్నను సల్పజ్ఞు లగులేఖకు లవి యై యుండును
గాని సకలశాస్త్రపారంగతుఁడను మహావినిసార్వభౌముఁ డగుశ్రీనాథుని
వై యుండవు. ఇట్టి జగత్ప్రసిద్ధంబగు ప్రాధపండితకవికవితామతల్లిఁ
గుఱించి శాఖాచంద్రమణ మనవసరంబ కాఁ దలంచి యింతటితో విర
మించుచున్నాఁడను.

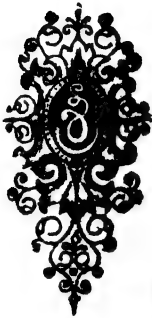
శ్రీమాన్, ఉత్పల. వేంకటనరసింహాచార్యః.

శ్రీరస్తు.

హ ర వి లా స ము.

వీ రి క.

మహిళాపయోధరహరిణ్మణిహరము హస్తీభూధర
స్వామి పయోజసంభవుని జన్మముఁ గాచిన వేల్పు దేవతా
గ్రామణి కంచిశ్రీవరదరాజు మనోహరపుణ్యకోటిపీ ✓
ధీమణిమండితుం డవచి దేవయతిప్పఁ గృతార్థుఁ జేయుతన్. ౧

ఉ. మాదిమోకక్రింద నిగమత్రితయార్థసమృద్ధి పార్వతీ

దేవిమచంబులం బదనుదీర్పనికస్తురిముక్త గా జగ
జ్జీవనకారణం బయ్యు శ్రీనిధి కంచిపురీశ్వరుండు మా
దేవయతిప్తివందనుని దిప్పఁ గృతార్థుని జేయుఁ గావుతన్. ౨

సీ ఏదేవితుఱుముపై నేఁడుకాలముదాఁకఁ, గనుగందకుండుఁ జెంగలువదండ
యేదేవి నేవింతు రేకామ్రనాథుండుఁ, గరిగిరీశ్వరుండు గింకరులువోలె
నేదేవిమణిదివ్యపాదుకాయుగళంబుఁ, బాతాళపతి మోయుఁ బడగలందు
నేదేవిఁ గొల్చి మత్స్యేంద్రనాథులు, యోగసంసిద్ధికి నొడ ను లైరి

గీ. యమృతాదేవి కామాక్షి యఖిలవంద్య, దేవతాదిమతక్తి సందీప్తమూర్తి ✓
యవచిదేవయత్రిపురారి కర్థి నొసఁగు, భాగ్యసాభాగ్యవై భవప్రాభవములు. ౩

క. వాణికిఁ జరణానతగీ, ర్యాణికి నేణాంకశకలరత్నశలాకా
వేణికి పుస్తకవీణా, పాణికి సద్భక్తితో మహాస్తి యొుర్తున్. ౪

సీ. కలితకుండాదండగంధూషితోస్తుక్త, సప్తపాగరమహాజలధరములు
వప్రక్రియాకేలివశవతీర్థ సువర్ణ, మేదినిధరరత్ని మేఖలములు
పక్వజంబూఫల త్రకటసంభావనా, చుంబితభూభృత్కిదంబకములు
వికటకంధూలగంధక దేవామండిలీ, ఘట్టిత బ్రహ్మాండకర్పరములు

- గీ కాంభవీశంభులోచనోత్పవకరములు, వాసవాద్యవృతాశనవందితములు
విఘ్నరాజమదోల్లాసవిధృనుములు, మించి విఘ్నోపశాంతిఁ గావించుఁ గాత. 5
- సీ. వేదండవనశుండాదండగండూష, కాండసిక్తాపురోమండలములు
కంఠావలంబితకనకసౌగంధిక, మాలికాలగ్నషాణ్డాతురములు
సందీక్యరక్షిప్తనారంగఫలపాక, తరళవిద్యాధరీస్తవభరములు
గరుడలీలావతీకస్తూరికావంక, పిహితనిశ్చేషాంగభృంగిరీటులు
- గీ. వీరభద్రవతిర్లక్ష్మరూపచూర్ణ, ధవళితాకాళచరవనితాముఖములు
కాంభవీశంభుమధుకేళిసంభ్రునుములు, పాదిలి వాసించుఁ గాత నాహృదయవీధి. 6
- వ. అని ప్రార్థించి త్రిపురాంతక దేవదివ్యశ్రీ పాదపద్మరాధకుండును బరమసాధకుండును
గమలభవోరుసంభవవిమలవంశావతారుండును ధర్మద్రావిడవిరుదాధారుండును సుజన
విధేయుండును గర్భూరవసంతరాయుండును గీర్తివనితావల్లభుండును బ్రతిదినసమా
రాధితపరిమేళ్యుండును మాణిక్యసింహాసనాధీశ్వరుండును నంగీకృతభూసురాశీర్వా
దుండును దానధర్మపరాయణుండును నిమ్మడిగరుడనారాయణుండును నిజకీర్తికాసన
స్తంభాయమానదిగంతదంతావళదంతుండును సభయద్రావిళుండును గిష్కింధాచల
క్రీడావినోదుండును వశీకృతనిఖిలభూభుజుండును సతతత్యాగధ్వజుండును వినిర్మల
కులశీలుండును బాండ్యరాయకందుకక్రీడావిభోలుండును గవిజనస్తోత్రపాత్రుం
డును గౌండిన్యగోత్రపవిత్రుండును జతుష్టప్తివిద్యాజన్మభూమియు నయోధ్యానగర
స్వామియో యనఁ బరఁగి జంబూద్వీపభూభువనమండలీమకుటమండనాయమానంబగు
కొండవీడుపురంబు రాజధాని గాఁ గీర్తిలతాధిష్ఠితాష్టవశద్వీపాంతరాళుండు నగు
కొమరగిరివసంతవృషాలవలన నాందోళికాఛత్రచామరతురంగాది రాజ్యచిహ్నములు
వడసి యమ్మహారాజునకుం బ్రతినంపత్సరోత్సవంబునకుం దగినకస్తూరీకుంకుమఘనసార
సంకుమదహిమాంబు కాలాగురుగంధసారప్రభృతి సుగంధద్రవ్యంబు లొడఁగూర్చి
యుఁ జీని సింహళ తవాయి హురుమంజి జలనోగిప్రభృతినానాద్వీపనగరాకరంబు
లగు ధనకనకనస్తువాహనమాణిక్యగాణిక్యంబులు తెప్పించియుఁ గవినైగమికవాది
వాంశికవైతాళికారులగునర్థి జనంబులకు నర్థింబులు గుప్పించియు ధీరుండును నుదా
రుండును గంభీరుండును సదాచారుండును నన విఖ్యాతి గాంచిన యవచిదేవయతిప్ప
ప్రభుం డొక్కనాఁ డాస్థానమంటపంబున సుఖోపవిష్టం డై. 7
- సీ. కమలనాభునిపాత్రుఁ గవితామహారాజ్య, భద్రాసనాదూఢుఁ బరమపుణ్యుఁ
బాత్రు నావస్తంబనూత్రు భారద్వాజ, గోత్రు సజ్జమిత్రుఁ గులపవిత్రు
భీమాంబికామారనామాత్యనందను, నఖిలపురాణవిద్యాప్రవీణు
నద్వయ్య వేదకాఖాతిధినిష్ఠాతు, సంధ్రభాషానైషధాబ్జధవుని

- గీ. సుభయభాషావిత్వప్రయోగకుళలు, బాలసఖు గారవించి తాత్పర్య మొప్పు
నవచిదేవయ త్రిపురారి యక్షరాజు, హితమితోక్తులు వెలయఁగ నిట్లు లనియె. 8
- క. కంటిని విశుద్ధసంతతి, వింటిఁ బురాణములు పెక్కు విశ్వము వొగడక
మంటి బహువత్సరంబులు, గొంటి యశోధనము సుకవికోటి నుతింపన్. 9
- నీ. కట్టించె నొకతాత కంచిహర్ష్యంబులు, హరిజాంకమాలి కేకామ్రపతికి
బాలార్క మనియెడిపద్మరాగముఁ దాచె, నొకతాత కంచినాయకునినాభి
నొకతాత గట్టించె యోజనత్రయదీర్ఘ, తరతటాకాంభోధి తిరువభూరఁ
గావేరి గట్టించెఁ గార్వాసరాసుల, నుబ్బి చోడఁడు మెచ్చ నొక్కతాత
- గీ. ప్రతిదినమ్ముఁ గపురపుఁదీపములు వేయుఁ, వ్రతముగానొక్కతాతయ్యాశ్వరునకొసఁగె
నిఖిలలోక ప్రసిద్ధవాణిజ్యవంశ, ధరులు మాతాత లుభయగోత్రములవారు. 10
- గీ. శైవవైష్ణవసమయదీక్షావిశేష, ధన్యమానసు లుభయగోత్రములవారు
నాయభీష్టం బొకఁడు పిన్ననాటనుండి, పరమమాహేశ్వరాచారభక్తిపరము. 11
- గీ. ఆగమజ్ఞాననిధివి తత్త్వావర్థభినివి, బహుపురాణజ్ఞాఁడవు శుభధన్యమహివి
బాలసఖుఁడవు శైవప్రబంధ మొకటి, యవధరింపుము నాపేర సంకీర్తముగ. 12
- వ. అనిన సేనును శుభముహూర్తమున నిజాంతరంగమంగళాయతనశుమారాచలత్రిపురాం
తకుం డవచిదేవయ త్రిపురారి కృతిస్వామి గా హరవిలాసం బనుప్రబంధంబు పెప్పం
దొడంగి యస్తుహాప్రబంధముఖిలకాయమానం బగుతదీయవంశం బభివర్ణించెద. 13
- నీ. ముయ్యోడువాసరంబు లకాలవర్షంబు, జడిపట్టి మరియఁ బర్వస్యఁ బనిచి
శివుఁడు తానొకవృద్ధశివయోగి యై గ్రుడ్డియ వైస్వనతపజలజాక్షితోడఁ
గడువేడ్కఁ జనుదెంచి కొడుకుమాంసముతోడి, భోజనంబునకు విభూతి యొసఁగి
పుత్రుఁ బాకముఁ జేసి బోనమువెట్టినఁ, గుడువంగ నొల్లక పెడమువెట్టి
- గీ. పరమాహేశ్వరాచారపీఠియందు, నిజముగా నిల్పె నివాసి నియతిపరుఁడు
నాఁడు పాత్రుండు గాఁడె కైవారమునకు,దురితదూరుండు శ్రీచిరుతొండనంది. 14
- నీ. అర్ధరాత్రంబున నల్లాడనాథుండు, దానె యెవ్వనికీఁ గైదండ యిచ్చె
బడకంపుఁబచ్చన బైవేయవచ్చిన, దనుజారి నిల్పె నెవ్వనినిజంబు
అలిగి పోయిన వేంకటాచలంబున కేగి, కొనివచ్చె నివాసి కుధరధరుఁడు
వైకుంఠనాథుఁ డెవ్వనిసేవకును మెచ్చి, యాత్మసత్కారకళ్యాణ మొసఁగ
- గీ. నతఁడుభాగవతోత్తముం డతఁడు శుద్ధుఁ, డతఁడువైరాగ్యసంపన్నుఁడతఁడుఘనుడు
పరమవైష్ణవసభ నుతింపరగఁ దగఁడె, కాంచినగరికుటుంబి శ్రీకంచినంది. 15

వ. అందు,

- గీ. సింహవిక్రమపట్టణశ్రేష్ఠుడైన, పెట్టి జగజెట్టి పావాణిపెట్టివిభుఁడు
ఘనుఁడు నగరీశచంద్రశేఖరపదాబ్జ, వందనానందితాత్ముఁడు వంశకరుఁడు. 17
- క. శ్రీపర్వతసోపాన, స్థాపకుఁ డగురెడ్డివేమజగతిపతికి
బ్రాహ్మణయవచిదేవయ, యాపావాణికి జనించె నభ్యుదయముతోన్. 18
- ఉ. విశ్వజగత్ప్రసిద్ధని వివేకనిరంజనరామనాథయో
గీశ్వరపాదసేవకు నహీనదయాగుణకాలి పీఠమా
హేశ్వరచక్రవర్తిఁ దరుణేందుకళాధరభక్తిభావనా
కాశ్వతచిత్తు మాయవచిసత్కులు దేవయ నెన్న శక్యమే. 19
- ఉ. ఆతతభక్తిసంపద నహర్నిశమున్ ఘృతఖండశర్కరా
పాతముతో నపూపములు పాయసమున్ గదళీఫలంబులున్
స్థీతము గాఁగ నన్నములు పెట్టును శంకరభక్తకోటి కా
సేతుహిమాచలం బవచిసెట్టికి నెవ్వరు సాటి యివ్వుహీన్. 20
- వ. ఆయవచిదేవయకు మాచాంబయందుఁ ద్రిపురారియ తిరుమలనాథుండు జామిపెట్టి
య ననుమువ్వురుతనయులు పుట్టి రందు. 21
- ఉ. ఖసి మీఱన్ సురధాణ నిందుకొలు వై కూర్పున్నో నీకరా
భ్యసనంబు న్నుతియిందురొ యవచితిప్పా చంద్రసారంగవా
భినముత్పాదితతాళవృంతవన ప్రేంభోలనప్రక్రియా
వసతోదంచితసారసారభరసవ్యాలోలరోలంబముల్. 22
- చ. హరిహరిరాయ ఘోరజనహా సురధాణగజాధిపాదిభూ
వరులు నిజప్రభావ మభివర్ణన సేయఁ గుమారగిర్యధీ
శ్వరునివసంతవై భవము సర్వము నొక్కడ నిర్వహించు మా
తిరుమలనాథసెట్టికిని ధీగుణభట్టికి నెవ్వ రీ డగున్. 23
- కా. చామున్ వైశ్యకులాబ్ధిసోమ విలగత్సందర్శలీలాకళా
ధామున్ దానకళాభిరాము గుమనగిక్తవారవాటిగుధా
ధామున్ కోమలయామినీశధవోత్తంసప్రశంసారుచి
శ్రీమన్నాననశైవయోగివిహితక్షేము న్నుతింపం దగున్. 24
- నీ. పంజాబుకిరూపాదపంబులు దెచ్చి, జలనోగి బంగారుమొలక దెచ్చి
సింహశంబున గంధసింధురంబులు దెచ్చి, హిరుమంజులులేజహరులు దెచ్చి
గోవసంకుద్ధసంకుమదద్రవము దెచ్చి, యాపఁగ నాణిముత్యాలు దెచ్చి
వోటంగిఁ గన్తూరికాటంకములు దెచ్చి, చినిచీనాంబర శ్రేణి దెచ్చి

గీ. జగదగోపాలరాయవేశ్యాభుజంగ, పల్లవాదిత్యభూదానవరకురామ
కొమరగిరిరాజదేవేంద్రకూర్చిహితుఁడు, జాణ జగజ్జిత్తి దేవయచామినెట్టి. 25

గీ. తమ్ము లిద్దఱుఁ దనయాజ్ఞ దల ధరించి, యన్నిదీపులఁ దెచ్చులాభార్థకోటి
యథులకు నిచ్చి కీర్తిచేహరి మాఁడు, నవచిత్రిపురాంతకుండు వంశాభివిధుఁడు. 26

మ. తరుణాచీనితవాయిగోవరమణాస్థానంబులం జందనా
గరుకర్పూరహిమాంబుకుంకుమరజగిత్రూరికాద్రవ్యమూల్
శరధిం గప్పలిజోగులక్ విరివిగా సామాన్లఁ దెప్పించు నే
ర్పరి యావైశ్యకులౌత్రముం డవచితిన్నం డల్పఁడే యిమ్మహిన్. 27

గీ. పండువాధిల్లిరాధాదిపట్టణముల, యధిపతులు మాలిఁ దాల్చురత్నాంకురంబు
లవచిత్రిపురాంతకానీతయానపాత్రి, సింహాశద్వీపమండలక్షేత్రజములు. 28

ఉ. పిన్నటనాఁడు సత్కరుణఁ బిల్లలమట్టిమహాప్రధాని పె
ద్దన్నగురూత్తముండు తగనక్షరశిక్షయు దైవమార్గ సం
పన్నతయుక్ వివేకపరిపాటియునుం గృప సేసె నధి నే
యన్నకు నట్టిజిత్తి త్రిపురాంతకునిం దగుఁ బ్రస్తుతింపఁగన్. 29

ఉ. భీచతురు ల్నహోదరులు తిర్చలనెట్టియు జామినెట్టియు
వ్రాచన విశ్వనాథదినమల్లకుమారులు పీఠ లాత్తజుల్
శ్రీచెలువంబుఁ గైకొనినచేడియ యన్నమదేవి భార్యగా
గోచరమే నుతింప నయకొవిదునిం ద్రిపురాంతకాధిపున్ 30

— పవ్యంతములు. —

క. ఆపుణ్యశ్లోకునకు ను, మాపతిపాదారవిందమధుకరమునకున్
ద్వీపాంతరమండలికా, భూపాలకమానసీయపురుషార్థునకున్ 31

క. సంధాభార్గవునకుఁ గి, స్కింధాచలపతికి దానకేళీభరథా
రంధర్యనియతమతికి యు, గంధరచాణక్యనీతిగతినిపుణునకున్. 32

క. మాచాంబానందనునకు, వాచాగోచరవివేకవైయాత్యునకున్
వాచాలవిబుధగంగా, వీచీగంభీరవాక్యవిన్యాసునకున్. 33

క. వాణిజ్యచణున కంత, ర్వాణీసంస్తూయమానభాసురమతికిన్
వాణీసఖముఖముఖరిత, వీణానిక్వాణనిభకవిత్సఫణితికిన్. 34

క. త్రిపురాంతకదేవమనో, విపులకృపావర్ధితాభివృద్ధికిఁ బాండా
ధివసఖున కవచదేవయ, త్రిపురాంతకునకు విత్తీర్ణదీక్షానిధికిన్. 35

శ్రీ రస్తు. హ ర వి లా స ము.

ప్రథమాశ్వాసము.

వ. అభ్యుదయపరంపరాభివృద్ధి గా నాచెప్పం బూనినహరవిలాసం బనుప్రబంధం
బునకుఁ బ్రథమవిలాసం బైనకృతినాయకునివాణిజ్య వంశంబునకుం గూటస్థం
డైనకిరాటకుల శ్రేష్ఠం డగుచిఱుతోండనంబిచరిత్రంబుఁ జెప్పెద నది యెట్టి
దనిన.

1

క థా పా ర ం థ ము.

గీ. బదరికాశ్రమభూమిఁ దాత్పర్యనిష్ఠఁ, దపము సేయుచు నుండె శాంతత నహించి
శ్రోధసంవర్ధమానతపోధనండు, ఘనుఁడు దూర్వాసుఁ డనుమహామునివరుండు.

2

వ. ఒకనాఁ డమ్మనీంద్రుండు మధ్యాహ్నకాలంబునఁ గృతస్నానం డై పితృతర్ప
ణంబు జేసి సంధ్యావందనం బొనర్చి వైశ్వదేవబలిహరణంబులు దీర్చి దేవతార్చనం
బనుష్ఠించి పర్ణకాలవాకిట హవిశ్వేషం బైనహవిష్యసీవారపాయసాన్నం బల్ల
నల్లన లేడిపిల్లలకు మేఁపుచుండె నయ్యవసరంబున నంబరమార్గంబునం దుం
బురుం డనుప్రమథుండు దననితంబినియుం దానును విమానం బెక్కి పేనుకూటం
బున నుండి గోకర్ణవాసి యగుదృక్పర్ణభూషణు సేవింపం బోవువాఁ డయ్యాశ్ర
మంబునడుచుక్కి నుండి యమ్మనీంద్రుండు హరిణవత్సంబులకుం జేయవత్సల్యం
బునకు నద్భుతంపడి యంగుళిసోఘటనంబు సేసె నచ్చిట్టమిడికి నాలేడిపిల్లలు బిట్టు
బెదరి చెదరి చేయొక పఱచిన నిది యేమిచప్పు డొకో యని గగనమార్గంబునకుం దృష్టి
పఱపి యాదూర్వాసుండు.

3

కా. హుంకారం బొనరించి తుంబురునితో నోరీ దురాచార నా
జంక బుక్కి గొనంగ నేమిటికిరా చేచిట్ట మ్రొయించి యా
తంకంబుకొ ఘటయించి తిట్టియపరాధం బేను సైరింతునే
యింక న్నర్త్యుడవై జనింపు వహిలో నింకంగ నీగర్వమున్.

4

గీ. అని శపించినఁ దుంబురుం డతిభయమున, డిగ్గనంగ విమానంబు డిగ్గ నుటికి
యతనిపాదాబ్జములకు సాష్టాంగ మొరఁగి, యెంతయును భక్తిసమ్ముడై యిట్టు లనియె.

క. కరుణించు సమాశ్రితభయ, వారణ గుర్రాసురకిరీటహరిహయరత్న
గుర్రణా మధుకరపరివృత, చరణా యత్యంతదాంతికాంత్యాభరణా.

6

గీ. హరిణవత్సంబులకు మీరు కరుణతోడఁ, బాయసాన్నంబు గుడిపింప భక్తిఁ జూచి
సర్వభూతానుకంపకు సంతసిల్లి, చిట్ట మిడిచితి నిది నాకుఁ జెట్ట యయ్యె. 7

న. నీవచనం బహుఘంబు గావున నాకు మర్త్యత్వం బవశ్యభోగ్యంబుగాఁ బురాకృత
ఫలం బనుభవింపక పోవచ్చునే నాయపరాధం బల్పంబ దీనికిం దగ శివభక్తగృహం
బున జన్మించునట్లుగా ననుగ్రహించి కాపాంతంబు కృప నేయు నీకృపావిశేషంబునం
గ్రస్తురం బారిషదపదవి కలుగునందాఁక మద్భార్య నీకుంగోడలు, నీపాదచర్య
నేయును నీయాశ్రమంబున నుండఁగలయది యనిపల్కిన దాక్షిణ్యంబు వహించి
యవిగ్రహపాక్షదివ్యాంశసంభవుం డగుదూర్వాసుండు. 8

ఉ. ఇద్దురవస్థ రాఁదగింయింతటిత ప్పొనరించినాఁడ వే
ప్రాద్దు గుణంబున న్నిగులు వొందిన నేమి యనంగవచ్చు నీ
ముద్దియ నాదుకోడ లిటముందట నావగ నెమ్మినుండనీ
నిద్దుర మేలుకొన్నగతి నీవును గ్రమ్మరి రమ్మ పామ్మిఁకన్. 9

వ. అనియె ననంతరంబ తుంబురుండు దూర్వాసుకాపాక్షురంబులు ప్రేరేపఁ దక్షణంబ
జంబూద్వీపంబున ద్రవిడభూమండలమండ నాయమానంబును బంపాతరంగిణీప్రహసా
నదీమాతృకాయమానవిశ్వంధరాధరితకలనుకాలిశిరాముఖృష్టికపతంగహామయ ప్రముఖ
బహువిధప్రీహిభేద సంపత్సంపన్నంబును బంకజాసనహయమేధయాగస్థానంబును
హస్తీగిరిశిఖరిశృంగాలకాఘాటహాటకఘటనావాసవరదిరాజాభిధానవైకుంఠ విహార
ప్రదేశంబును గామాక్షీకాతుకాగారంబును నేకామ్రనాథదేవదివ్యావసధంబును నైన
కాంచీనగరంబును వణిగ్వంశంబును నుద్భవించి. 10

మ. చిటుతొండం డనుపేర వైశ్యమల మార్జిత్యంబునం దొంగఁగా
గఱకంఠం దరుణేందుశేఖరుని ఎట్కాలంబుఁ బూజించు నెం
దఱుభక్తులను వేడిన స్పృహదము ద్వాత్పర్యము స్ఫుక్తియు
స్వైఱువుం గల్గి తదీప్సితార్థములు గావించు న్నిరాలస్యతన్. 11

వ. అతనిపురంధ్ర తిరువెంగనాంచి తుంబురునిభార్య యగునప్పతోంగన నిజాంశంబునఁ
గాంచీనగరంబునందు వణిగ్వంశంబునఁ గౌశికగోత్రంబు నవతరించి చిటుతొండ
నందికి భార్యయై సిరియాలుం డుకుమారునిం గనియె నాపుణ్యదంపతు లిరువురు
పట్కాలలింగార్చనంబులను సంతతజంగమారాధనంబులను గాలంబు గడపు
చుండిరి. 12

గీ. కంచితో నేడువాడలు గలసియుండు, ప్రకృతిబంధులు సంబంధబంధులునయి
పాఁడిపంటయు వైభవప్రాభవములు, తగవు ధర్మంబు గలిగి యుత్తమవణిజాలు. 13

వ. చిటుతొండండును బూర్వజన్మవాసనావిశేషంబునఁ దుమారగిరికన్యకాకరకమల

- కణాంకితుం డగుటంజేసి వలయాంకుం డనం బ్రసిద్ధి వహించి యేకాన్తనాథు
నారాధించుచు శుద్ధపీఠశైవాచాగపరాయణుం డై జంగమప్రభులకుఁ దనమనో
వంచనంబులేక యేవేళ నేపదార్థంబు వేడిన లే దన కిచ్చుట ప్రతంబు గాఁ బట్టి
పట్టిన ప్రతంబు చెల్లకుండినం దిరుబాసగా వర్తిల్లు చుండె నంత నొక్కనాఁడు. 14
- చ. తమలముకెంపున న్నిఱుఁగుతాఁకినచెందిరకావిశోఱుం
దుమిశిలంబుచందమున నున్ననియకాదలమిఁదిపచ్చిగం
దముఁ గరసంపుటంబున సదాశివలింగము నొప్పుమిండజం
గము చనుదెంచె నొక్కరుఁడు గర్వమునం జిఱుతొండనింటికన్. 15
- వ వచ్చి యయ్యెసపరిమన్నుండు మన్నభనుధననవాహేవాకసావధానమానముం డైన
యాజగజెట్టిసెట్టికి శివునికారుణ్యం బని దీవించి పాదార్పనాద్యుపచారంబులు గైకొని
గుఱాసీనుం డై యిట్లని యె. 16
- గీ. కంచుగరిపాటిగట్టుతూమునఁ దూమిఁ, డిత్తురసము మాకు నిపుడు లెప్పు
హరుని నేఁడు మాకు నభిషిక్తు నొసరింప, వలయు నిత్య మైవ ప్రతము గాఁ. 17
- క చేగానుగాఁడుచెఱుపం, దీఁగెరసంబునఁ బురారిఁ దేల్పక కుశున
న్నగురు పువదీశించిన, యాగను మిది గాన నిన్ను నభ్యర్థింతున్. 18
- వ. అని కక్షంబునం ధరియించియూసాఱుపుం గాయగోనిభన్తం బిచ్చిన వలై యని
యందుకొని యావై శ్యబృందారకుండు పరమానందకందలితమందస్థితస్తేరవదనార
విందుం డై యిందుధరుండు మనమందిరంబునకు విందువచ్చినాఁడు గరగరగా వంట
కమ్ములు గావలయు నని తిరువేంగనాంచి కప్పగించి యప్పు డప్పరమభక్తునియందలి
భక్తి చిత్తంబునం జొత్తిల్ల నత్యుత్తమవ్యవహారోదాత్తం బగుచిత్తంబు చెఱంగున
ముడుచుకొని పంపాతిరంగిణీతీరోద్యానంబునం బుండ్రోక్షువాటంబుల ఘటయంత్రో
పాత్తవాపీసలిధారా ప్రనాహసారణీనేకసంవర్ధితంబు లైనచెఱుపంగోలుల గొని. 19
- నీ. కాంచిపురముపాటిగట్టుతూమునఁ దూమిఁ, డిత్తురసమున కెన్నివలయుఁ
జేగానుఁగాడంగఁ జెఱుపందండము లని, గుఱుతింపఁగా నూఱుకోల లైనఁ
జాలుఁ బొప్పునుబుద్ధి సంభవించెను మదిఁ, జిఱుతొండనంటికి సెట్టివతికి
నన్నికొలలు జట్టి యాడక కొసరక, ద్రవిణంబుముట వారలకు నిచ్చి
తే. ముదురుదీవెల విగువుగా మోపు గట్టి, వాఁడిపండ్లు దిగించి చేవలఁతి యెగిరి
యెత్త మా పెత్తరాదయ్యె నెంతయేని, నెత్తవచ్చుని నూఱుపుండ్రోక్షుఘటలు. 20
- ఉ. వెగల మైవమోపుఁ గడువీఁకన యెత్తఁగఁబోయి ముందట
న్యోగ్గతిలంబడెం జెనుట మోమునఁ గ్రమ్మగ ద్రావిదోత్తమం

డగ్గణముఖ్యతోడ నొకఁడై సరి నాచెఱుగు ల్బరించి తా
దిగ్గన వచ్చె శంకరుఁడు దెప్పర మైవడిం జెమర్చుచున్.

21

గీ. చెఱుగుమోపు వైచి శ్రీమహాదేవుండు, చాయఁ జూచివంత మాఱుమయ్యె
నదృఢతంబుఁ జెంది యతఁడు చేజంత్రానఁ, జెఱుకుఁగోలలాడి చేసె రసము.

22

గీ. పాటితూమున రసము దైవాఱఁ గొలిచి, కొనురుజంగంబునకు నిచ్చెఁ గోర్కి దీఱ
నాతఁ డఱచేత నున్నచంద్రార్థమాలి, కారసంబున నభిషేక మాచరించె.

23

మ ఇట వైశ్యోత్తముఁ గూడి మోచుకొని వుండ్రేత్తుప్రతానంబు దె
చ్చుట నప్పాటను వెండికొండవయి నస్తోకాపురోభామిసీ
నటనాలోకనవేళ మై సెమరిచె న్నందాకినీమాలికిన్
ఘటియిలై నిరిరాజవందనకుఁ దత్కాలంబ యీర్ష్యార్థతుల్.

24

చ. అమరవరేణ్య ప్రేంకణము లాడెడువేలుపులేమఁ జూచి యే
చెమరిచి తంచుఁ గేళిసరసీరువా మెత్తి ప్రతాప మొప్పఁగా
హిమగిరిరాజవందన మహేశ్వరు మొత్తైమధూలికాపరా
గములు శకాంక శేఖరునికన్నులమూఁటను జింగు నట్లుగన్.

25

వ. ఇట్లు లీలారవిందంబున హిమశైలనందనచేత వేటటుండి యిందుధరుండు సురసుందరీ
సందర్శనంబున నైనకందర్పవికారంబు గామి తేటపడ గోవిందశతానందపురందరాదు
లగుబృందారకులు వినుచుండ మందస్థితస్తేరవననారవిందుం డై మంద్రగంభీరస్వరం
బున నిట్లానతిచ్చె

26

సీ. కమలాక్షి యిది యేమిగాఁ దలంచితీ విప్రు, డర్థదేహంబు నీయదియకాదె
హృదయంబుపారువున హృదయ ముండుటలేదె, యేకీభవించినయిరువురకును
నేభావ మైన నీహృదయంబునకు దాఁప, నేధంగి వచ్చు నాహృదయమునకు
నపరాధశంక యావంతి యైనను లేదు, నీచిత్తమ న కెక్క నిక్కువంబు

గీ. తప్పు లేకుండ నేల నెత్తిచ్చిమొగడ, విసరి వక్షఃప్రదేశంబు వ్రేటుగొంటి
కేసరంబులరజముఁ బుష్పావసంబు, నెఱసె నిదె చూడు కన్నుల నీరు గ్రమ్మె.

27

వ నామై సెమర్చుటకుం గారణంబు సెప్పెద నాకర్ణింపుము.

28

→|| ఆశ్వాసాంతము. ||←

ఉ. హాటకగోత్రధీర! సిరియాలకులోద్వహ ! చంద్రనుఃకలా
జూటపచారవిందపరిచుంబనమానస ! ధర్మశీల ! క
ర్ణాటవరాటఘూర్జరవిహార ! కళింగకుళింగమండలా
ఘాటవిజృంభమాణశశికాంతివినిర్మలకీర్తిపూరితా.

29

క. కొమరగిరివసంతనృపా, గమకవివరగంధసారకస్తూరీమం

కుమకర్పూరహిమాంభ, స్సముదంచితబహుగుంధికాలాధ్యక్షా.

30

మాలిని. తిరుమలవిభుచామాధీశ్వరై కాగ్రజన్తా

పరమగురుసప్తస్యప్రాణరామానుజన్తా

చిరపరిచితలం కాసింహశద్విపభూమి

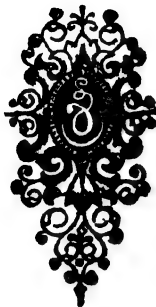
సరసిరుహభవోరు స్తంభగోత్రాగ్రగామి.

31

గద్యము. ఇది శ్రీమత్కమలనాథపాత్త్రి మారయామాత్యపుత్త్రి వినయవిధేయ శ్రీనాథ
నామధేయప్రణీతం బైనచారవిలాసంబునందుఁ బ్రథమాశ్వాసము.

శ్రీ రస్తు. హ ర వి లా స ము

ద్వితీయాశ్వాసము.

రాజరాజకీలత

భారతరామాయణాదిభవ్యపురాణా !

యారాధితపరమేశ్వర !

ధీరగణాధరణ ! యవచీదేవయతిస్సా !

1

ప. ఆపధిరిపు మకంఠరంబ పార్వతితోఁ బరమేశ్వరుం డిట్లు చెప్పుచొడంగ. 2

గీ దీపులందెల్ల నేరెటిదీవి లెస్స, భరతఖండంబు మేల్లదంతరముండు

ద్రవిడదేశంబు గడునొప్పుదానియందుఁ, గాంచికామండలంబందుఁ గాంచిపురము. 3

కా. ఆకాంచినగరంబునందు శివభక్త్యాచారసామ్రాజ్యల

క్ష్మీకంఠాధరణంబు నిర్మలవణిక్యేస్త్రాన్వయాంభోధికి

నాకాపూర్ణనికాకరుండు చిటులొండ్రేష్ఠుఁ డయ్యుత్తముం

డేకాలంబును బాయ కుండు గిరిపుత్రీశానపూజావిధుల్.

4

ఉ ఎందఱు జంగమప్రమథు లెత్తటి నేమిపదార్థ మెంత యే

కందువ వేడినిం దిరముగా నతఁ డందఱి కాపదార్థ మా

కందువ యేపు ప్రాణమిడగా నిడియైన ఘటించి పెట్టుఁ బూ

ర్ణేంచునిభాగ్య వానిసరి యెప్పుడు లేడు వసుంధరాస్థలిన్.

5

గీ. కలియుగంబునఁ గళ్యాణకటకనగరి, నాకు భక్తుండు బసువరనాథుఁ డొకఁడు

కాంచినగరంబులో వణిగ్వంశనరుఁడు, నాదుభక్తుండు చిటులొండ్రనంచి యొకఁడు. 6

కా. అయ్యారూఢ్భవవంశసంభవుని నేకామ్రాధినాథాంబికా

శయ్యామందిరనిర్మలాత్మకుని భిక్షావృత్తి జంగం బొకం

డొయ్యం జేరఁగ వచ్చి మాశివుని నేఁ డోలాచ్చుదం గానఁ జే

వయ్య యిత్తురసంబు తూమె డనుచుం బ్రార్థించి నేమించినన్.

7

కా. అట్టే కా కని భూతి యందుకొని శైవాచారసంపన్నుఁడా

నెట్టిశ్రేష్ఠుఁడు తోఁటకుం జని రసక్రీమాధురీలక్షికి

స్ఫుటైయిమ్ముల మంచినల్లనెఱకు ల్భారంబుగా విర్చి వే

కట్టె న్నోపు వనీకతోరలతికాకాండప్రకాండంబులన్.

8

- క. తూమెఁడురసమునకుం దగఁ, బ్రామెడువుంఁడ్రేక్షులతిలు వట్టునగ లతా
దామములఁ గట్టి నెట్టిన, యామోవుఁ గదల్పలేక యవశుం డయ్యెన్. 9
- క. పరఁటెఁడురసంబు గలుగం, గరయంత్రం బాడ నెన్నిఘటలు వలయు న
న్నిరసాలకాండకింబు, ల్నిరయాలనితండ్రి యెత్తలే కున్నయెడన్. 10
- గీ. ఏ నొకఁడఁ బోయి యొకవంక నెత్తికొంటి
నాతఁ డొకవంక నెత్తె మో పదితినయ
భారమున డస్సి యవ్వణిక్పతి సెనుచ్చె
నేను నపుడు సెమర్చితి నేమి చెప్ప 11
- క. ఆచెమరించుట సుమ్మి, యీచెమరించుట భవాని యిది యన్యముగా
నీచిత్తమునఁ దలంపకు, మీ చనవులు భక్తకోటి నేను ఘటించున్ 12
- గీ. వలతు నే భక్తకోటికి వారిజాక్షి, లలన యాభక్తకోటియు వలచు నాకు
“భక్తిమతి లింగపతి” యను ప్రాంతమాట, నేఁడుగాఁ గల్గెనే యలినీలవేణి. 13
- వ. అనిసం బావ్యతి యాశ్చర్యం బంది యాసర్వజ్ఞుతోడ దేవా యవ్వీఁమాహేశ్వరు
నాకుం జూడవలయుఁ గంచికిం దోడ్కొని పోవే యని ప్రార్థించిన నప్పంచ వద
నుండు సమీపంబునం గాఁచి యున్నపాకశాసనం గాంచి యిట్లని యానతిచ్చె.
- సీ. పాకశాసన కంచిపట్టణంబునయందు, నాల్గుదిక్కుల యోజనములు మూఁడు
ముయ్యేడువానరంబు లకాలవర్షంబు, గురియింపఁ బంపు మొగుళ్లగములఁ
బగళులు రేలు కుంభద్రోణములు గాఁగఁ, గలచు మాకు రహస్యకార్య మొకటి
యనినఁ దత్క్షణమాత్ర నైరావణము నెక్కి, యమరావతికి నేగి యమరవిభుఁడు
- గీ. పుష్కలవర్తకాదికాంభోధరముల, సంకిలియ లూడ్చి తెప్పించి సత్వరమునఁ
బంచెఁగాంచీపురంబునఁ బదియుఁబడునొ, కొండుదినములు వర్షించుచుండుఁ డనుచు.
- గీ. పళ్ళినుంబున నింద్రచాపంబు వొడిచె, నిందు నెలఁ జూడైఁ బరివేషుండలంబు
గగనమార్గంబునందు నాగడప లెగసె, నంబుధరమాలికలు దక్షిణంబు నడచె. 16
- క. ఉఱు ముఱిమి మూలగాడ్పులు, చఱచి విసరఁ జొచ్చె మదనసంహరుడెసఁ గ్రొ
మ్మెఱుఁ గుడ్డవించెఁ గప్పలు, గఱరవరట్కురరవరగ ట్టని యఱచెన్. 17
- ఉ తూనిఁగ లాడఁ జొచ్చెఁ దివిదూఁటి భ్రమింపఁగఁ జొచ్చెఁ బిచ్చుకో
మానక యుట్టి గబ్బలుఁగు మాటికిమాటికిఁ గొల్పెఁ గొమ్మపై
వాన యవశ్య మింక బహువాసరముల్ జడి వట్టునం చొగి
వానికివాని కాడిరి యవారణఁ బౌరులు గంచిలోపలన్ 18

మ. గ్రహసిద్ధాంతకళావిదు ల్పలిలనక్షత్రంబు నీహారరు
 కృహవాసంబున నభ్యేషిధిఁ బరివేషస్థాయి యై యుండుటన్
 బహుబాధల్ బడఁ గల్గు నంచుఁ దమలో భాషింపఁగాఁ గంచిలో ✓
 గృహమేధు ల్భయ మఁది రింధనతృణక్షేకంబు చింతించుచున్. 19

వ. ఆనంతరగబ విగళితశృంఖలాబంధంబు లై పుంఖాసుపుంఖంబులం బుష్కరావర్త
 కాదికంధరంబులు కబంధంబులు పారణలు నేసి కారుకొని చటులతటిద్దండతాడ
 నఁబులం జేసి యోసరేసినయవియుంబోలె గర్జిల్లమఁ బర్జవ్యశిఖాడంబరంబున నంబ
 రంబుఁ దోరణకట్టుమఁ గొక్కెరలు కెరలి యురుచక్కియల నుక్కుడంబు నడువం
 పౌరస్త్యంబు లై ధారాకదంబంబులఁ గోరగింపఁజేయఁ దలతలం దోరఁగుచినుకులం
 బుట్టుకట్టావితోడం గూడి పుడమిం బూడముకన్నుని నెత్తావి చిత్తంబుల కాహ్లాదం
 బాపాదించు విద్యున్నటీనటనారంభసంభ్రమాచిత్తంబు లగుపుష్పంజలివిక్షేపంబుల
 బురుడించు మండ డీటకొనంబడువడగండ్లగములు గిరికటకశిలావిటంకంబులం క్రేంకా
 రంబు లంకురింప నొండొండ మెండుకొని ఖండపరశుకం మూలకగోరకాలకూట
 మక్షికలంకపంకచ్ఛాయాచ్ఛటాపటలంబుభంగి నంగీకరించుచు నిశ్శేషశీలంధ్రబాంధవం
 బును నిర్భిన్నపథికమార్గంబును నిరవధికలాంగీత్రనూనధూళిధూరదిశాముఖంబును
 నిరుజ్జ్వలతగిరినిర్హరప్రవాహంబును నిబిరీససుమకుకేసరికరికరాధరాకదంబడంబరిం
 బును నైవర్ష్యరంభంబు విజృంభించి కుంభద్రోణంబులుగి విశ్వంభరామండలం బేకార్ణ
 వంబుగా ధారాపాతంబు గురియం దొడంగె వెండియు 20

చ తటిదభిఘాతపేగమున ధారలు జోరునఁ జాటు చుండఁగాఁ
 బిటిలు పిటిల్లనం బ్రదిలి ప్రేలిపడం దొడఁగెం జతుర్దిశా
 తటముల నుండుచుం బిడుగుతండము కాంచిపురీజనంబు హృ
 త్పుటములు జల్లన స్పృశువపుత్రునికేళ్లు పదిం జపింపఁగన్ 21

గీ ఊలవడి నొచ్చి కామాక్షి ను త్తరించె, నగరితోఁ గాడ నేకామ్రనాగు ముంచె
 హస్తాగిరినాగుశ్రీపాద మప్పులింఁచె, గంచిఁ దెప్పలఁదేల్పె నకాలవృష్టి. 22

ఐ ఇవ్విధంబున నిరువదియొక్కవాసరంబులు వెలుపు లేక పాము వ్రేలం గట్టినభంగి నింగి
 యవిసి కాటినచండంబున సముద్రంబు వెల్లివిరిసివలీలం బిలంబు తెఱచినవడుపునఁ
 బురిందరికిటకాటోపంబునుగంధూపదవిహారారంభసంరంభంబును సుందూకప్రకాండ
 డిండిమధ్వాచండిమంబును గచ్చపోలేస్తకపేవాకంబును మిసమానసోల్లాసంబును
 నక్రప్రక్రీడనంబును గర్కటకనటనపరిధాటిపాటవంబును ఘటియిల్లమిట్టుపల్లంబులు
 సరిగా నంపజాలంబుపగిదిఁ గురిసి యిరువదిరెండవదివసంబునందు. 23

ఉ. ఒయ్యన వెల్పు నూపి జడి నుబ్బరవోయెడుప్రాణికోటికిన్
దయ్యమునెత్తికోలు తుది దాఁకగఁ దూరుపు తెల్లవాటి తె
ల్పయ్యెను నీరు వీధిఁ బడి యంబుధి కేగ నదీమఖంబునం
బయ్యర వట్టై మేఘములు వచ్చుగఁ బాఠె నుదజ్జుఖంబు లై. 24

మ. ఎడవె లైవనను లేక పెక్కు దినముల్ హేరాల మై వర్షముల్
జడిగాఁ బట్టి తటా లనంగ వెలిచెన్ జంఝాసమీరంబుతో
నుడువార్గం బఖిలంబు నున్న నయి శాణో లేజనం బొంది పు
ల్కాడుగంబడ్డనిశాతఖడ్గముక్రియం గన్నట్టై నప్పట్టునన్ 25

గీ. కడు మహోత్సాహి మగుచు నకాలనృప్తి, కంచి ముయ్యేడునాళ్లు షర్మించిపుడు
వెలిచినప్పడ యీవీడు విడుచువార, మనుచుఁ బట్టిర ప్రతిర బాధాదిజనులు. 6

వ. బౌద్ధ జైన పామింప లోకాయతిక చార్వాక కాపాలి కాహిణుండిక వానప్రస్థ పాశు
పత జంగమ యోగిప్రముఖు లగునై దేశికులలోఁ బట్టణంబునం గాఁపురంబున్నవా
రందఱుం దక్కఁ దక్కినవా రందఱు గుంపులు గట్టి కోలం గొట్టినతెఱంగున జలో
పద్రవంబుం డిట్టువారై మూఁడామడమేర యంతయుం బుక్కిటిబంటియైనఁ దత్ప
దేశంబు వెడలి గండంబులం గడచితి మని గుండియులు నిగిడికొనుచుం జనిరి. 27

కా. ఆముయ్యేడుదినంబులందు శివభక్త్యాచారసంపత్తికిన్
సీమాభూమి యనంబ్రసిద్ధుఁ డగునాచిర్రొండనంబీశ్వరుం
డేమీ కొంకక పెట్టు జంగములకున్ హేరాల మిట్టెన్నముల్
నేమం బొప్పగఁ రేలునుం బగలును నివేశ్యపూర్వంబుగన్ 28

చ. అనిశమునుం గుమరసిరియూఖుఁడు నాతనిదాది యైనచం
దనికయు ధన్యు లప్పరమదంపతులున్ శివభక్తకోటికై
యనుపమవృష్టి వేగ కొనియాడుదు రెన్నియునుందెఱంగులన్
దినములు రేబవల్ దధిమధుప్రమరాన్నసమర్పణంబునన్. 29

గీ. వంటచెఱుకులు లేకున్నవ్రాము లైన, వస్త్రములు తైలమున ముంచి వహ్నిఁగూర్చి
వంటకంబులు వండి యవ్వారి గాఁగఁ, బెట్టు శివభక్తతీకి నందిప్రభుండు. 30

ఉ. జోరున వర్షము ల్గరియ నువ్రతుఁ డాచిలుతోండనంబి దై
వాటెడుభక్తి పెట్టు శివభక్తుల కర్థిఁ జతుర్విధాన్నముల్
తారనియొల్పఁబప్పును ఘృతంబును దియ్యనిపాయసంబులం
జాఱులు బిండివంటలును శర్కరయున్ దధియున్ యభేచ్ఛగన్. 31

క. కఱకంఠునిభిర్గులకుం, జిఱులొండఁడు మిగుల భక్తి నేయుచును గడుకొ
దఱచగుపెనువానలలో, నుఱవగుకూటముల మడుఁగు లోరెము లిడుచుకొ. 32

వ. శతైకవృద్ధిలబ్ధంబు లైనధనంబులఁ గోటికిం బడగ యెత్తినయొక్కరొటవంశికిరీటాలం
కారంబు వీరశైవాచారం బాధారంబుగా శరీరార్థప్రాణవంచనంబు నేయక జంగమ
ప్రమథుల నారాధించుచుఁ గల్పాంతకాలకల్పంబు లైనయాదుర్దినంబుల నియమం
బుపద్రవంబు నొందకుండఁ గాపాడుకొనుచు నుండె నిట్లుండ నవ్వాన వెలియుదినంబు
సంప్రాప్తించె. 33

గీ. ప్రతిదినంబును జంగమప్రమథముఖ్యుఁ
డొకఁడు మొదలుగ మఱి యెంద టొదవకున్న
నారగింపనిబాసవాఁ డగుటఁజేసి
నాఁడు పుణ్యండు చిఱులొండనంబివిభుఁడు. 34

వ. మధ్యాహ్నకాలంబున వీరమాహేశ్వరసమయసిద్ధాంతమార్గానుసారంబున, 35

ఉ. ధీనిధి సెట్టినంబి తనదేహమునిండ విభూతిమంగళ
స్నానముఁ జేసి ధౌతపరిధానముఁ గట్టి త్రిపుండ్రధారి యై
చే నమృతాంశుమాళిని వశిక్యతభక్తు ధరించి సంతత
ధ్యానముఁ జేసి యెంతయును దత్పరభావము ప్రస్ఫుటంబుకొ. 36

సీ. జలక మార్చె నవీనచంద్రార్థమాళికి, దడి యొత్తె భక్తమందారమునకుఁ
జందనం బర్పించె జగదేకభర్తకుఁ, బుష్పచూలిక లిచ్చె భూతపతికి
ధూపంబు సంధించె దురితసంహరునకు దీప మిచ్చెను మహాదేవునకును
దాంబూల మొసరించె నంబికాధవునకుఁ, బ్రణమిల్లె గజదైత్యభంజకునకు

గీ. జంగమారాధనక్రియాసమయమునను, గాని యుపహార మీరానికారిణమున
దేవదేవుని విరిసెజ్జఁ దిరము నేసి, వాకిటికి వచ్చె శివయోగివరుల నరయ 37

క. ఏవేళఁ జూచినం దన, శ్రీవాకిటఁ బగటివేళ శివయోగివరుల్
వేవేలసంఖ్య లుండెద, రావేళ నొకళ్లు లేమి యద్భుత మయ్యెకొ. 38

గీ. అప్పు డాశ్చర్య మంది వైశ్యప్రభుండు, మగుడి లోనికిఁ జనుదెంచి మంద్రఘటితి
నోలతాత్విశివయోగియొకఁడు లేఁడు, నేఁడు మొగసాల నిదియేమిమూఁడెనొక్కొ.

చ ముసురుదినంబులందు మనమోసలఁ బంచటరుంగుమీఁదటకొ
భసితివిభూషణుల్ పరమపావనమూర్తులు వైవసంహితా
భ్యుసనపరాయణు ల్లిరిశభక్తులనేకులు నిండియుండ్రు నేఁ
డసితనరోరుహాక్షి యొకఁ డైనను లేఁ డిది యేమిచోద్యమో. 40

- గీ. పీఠికై యేగి వత్తునా వేగవేగ, నేడుమాత్రము కొండలు నియమపరులు
పాదసంసీజయుగళ ప్రసాదమాత్ర, మబ్బెదరు గాక మనభాగ్య మల్ప మగునె. 41
- వ. అని పల్కి తిరువెంగనాంచితో నేను జంగమప్రమథులం బురంబువీధుల
వెదకి తేరం బోవుదుఁ గాన లింగార్చనములకుం దగినపదార్థంబు కూడం గూర్పు
కొని యుండుమా యని చందనంబును భూతియు జెందిరయుఁ బుచ్చికొని డప్ప
టంబు ధరియించి చిఱుతొండనంబి నిజగృహంబు వెలువడి యక్కాంచీవగ
రమ్మనందు. 42
- ఉ. అంగడి వేల్పుటిండుల సురావసథంబుల రచ్చపట్టులకై
జంగినిసాలలం గణకళాలల వేశ్యలవాసవాటికా
ప్రాంగణభూములందు శివభక్తిపరాయణుఁ డర్థితోడుతకై
జంగముముఖ్యులకై వెటకు సంభ్రమముం భయముం దలిర్పంగనె 43
- గీ. బ్రెమసి తప్పింపసరంబు వెదకినట్లు, బెరసి చేదప్పిపడ్డసా వురసినట్లు
పురములో వాడవాడలఁ దిరుగఁ జొచ్చె, జంగమాన్వేషణార్థి యై శైవవరుఁడు. 44
- క. వచ్చినవాడుకు వచ్చుం, వొచ్చినవాసంబుఁ జొచ్చుఁ వొచ్చినవోటే
యచ్చుగఁ గ్రవ్వుఁ జొచ్చుం, బచ్చు శివార్చనకు శంభుభక్తుల వెదకిన్. 45
- వ. ఇవ్విధంబునఁ గంచియెల్లయం బరికించి యెందునుం గానక కోట వదలి యక్కిరాట
కులశ్రేష్ఠుండు తప్పుగా నరిగి బాహ్యలిప్రదేశంబునఁ బువ్వుందోటచేరున నొక్క
పాడుగుడిగర్భమంటపంబున శతన్న దేశీయుండును జరాజర్హ రితదేహుండును బలిత
పాండుజటామండలుండును రుద్రాక్షమాలికాభసిత త్రిపుండ్రాంకృతుండు నై నిజ
వయోనురూప యగు గ్రుడ్డియన్య పాదంబు లొత్తుచుండం బులికలాసంబునిఁదం
బవలించి యున్నయన్యవానికి శరణార్థి యగుచు మ్రొక్కె. 46
- ఉ. మ్రొక్కి కరాంబుజనయము మోడ్చి లలాటమునకై ఘటించి మా
యక్కడ మీరు నీముసలియన్వయు నేడు శివార్చనంబు స
మ్యక్కృతిఁ జేసి నన్నుఁ జరితార్థుని జేయుట యుక్త మందు నా
టక్కిరిమాయజోగికిఁ దటాలు మనం బ్రణమిల్లినంతటన్. 47
- గీ. నరసి వ్రాలినబామ లెత్తిపరమవృద్ధు, లె వడంకఁగ నొయ్య నీ రెలుగుపడుచు
నంబి నెమ్మోము దేరకొనంగఁ జూచి, శివునికారుణ్య మును నాశీర్వదించె 48
- క. దీనించి యతనివదనముఁ, జేవెలుఁ గిడి చూచి యేమి చెప్పెదు చెవుమా
యే వీనుల వినఁ గావున, నీ వొత్తుచుఁ జెప్పు చెప్పె దేని మహత్తా. 49

వ. అనిసం జిఱుతొండండు కృతాంజలియై యువై చ్చస్వరంబున దేవా మాయంటికి
శివార్చనంబు నేయ దేవియు నీవును విజయముచేసి మమ్ముం గృతార్థులఁ జేయ విభూతి
యందు మనుటయు. 50

సీ. నీవంశ మెయ్యది నీనామ మెఱిగింపు, శివభక్తిసమయదీక్షితుండ వౌద
పెండ్లాను నీకుఁ జెప్పినయట్లు నేయునే, కులము సంతానంబు గలిగి యున్నె
కూడునీరకు నింటఁ గొద లేకయుండు నే, యడిగినయర్థ మీ ననువుపడు నె
యెదిరివా ఖండించు టిది దెప్పరమునుమ్మి, జలగజంపులు జోగిజంగకొలము
గీ లడిగితిమి గాని యెవ్వండ వైన నేమి, యొక్కభిక్షకు గా నిన్ను నొరయ నేల
తైవవర ప్రతాచారసాహసుండు, తనయుఁ డొక్కఁడు గల్ల నాపనికిఁ జాలు. 51

వ. యావృథాలాపంబులఁ బనియేమి నామశోరభంబు వినుము. 52

సీ. ఏడుగాలం బయ్యె నేను నిరాహార, ఘోరవ్రతంబుఁ గైకొన్నవాఁడ
హరుని నుద్దేశించి యప్పుచో వ్రతమున, కుద్యాపంబు పహపహర
మయ్యాగపకువు రన్యం బేది యునుగాదు, నరుఁడు కావలయు నన్నరుఁడు బ్రాహ్మ
ణక్షత్రవైశ్యసంతకులలో నొక్కఁ డౌ, వాఁడును గడుఁ బిన్నయగువాఁడు

గీ. రోగశంకావిహీనుండు రూపసి యును
వానితల్లియుఁ దండ్రియు ఎడుగు నేసి
పాక మొరించి వడ్డింప భవున కొసఁగి
కుడుతు నాపజ్జి నీవు నీకొడుగుఁ గుడువ. 53

వ. అనిసం జిఱుతొండనంది మహాప్రసాదం బయిన వైశ్యకులసంభవుండ తిరుకచ్చినంది
సంబంధబాంధవుండ నాపేరు చిఱుతొండనంది యందు శివభక్తులకుం బాదచర్య
నేయుచుండు 54

గీ. భక్తుఁ డేవ్రతంబు పట్టె నావ్రతము పా, రంబుఁ బొందఁ జేయువ్రతము నాది
యీవ్రతంబు నాకు నెప్పు డొడంగూడ, దప్పుడు తిరు బాస యనుఘచరిత 55

వ. నీయానతిచ్చినవ్రతారంబున నయ్యపహారంబు నేయించెన విభూతి యందుకొనుము
మాయంటికి విచ్చేయు మభ్యంగనస్నానం బవధరించియంతలోన వెంటకంబు లాయి
తంబు లగు నని ప్రార్థించిన. 56

కా. మా మడ్డంబుఁ గదల్చి మోరకుఁడునుంబోలె నివారాధనం
దామానాధికుతోడ నిట్లనియె నయ్యా వృద్ధ నే నీవఁ
ప్రామాణ్యంబులు విశ్వసింప నతిమారం బాతీవచ్చె నీ
రామారత్నము కాదు కూడ దనిన రాఁ జాల నీవోటికిన్. 57

- చ. ఉదరమునకా భరించి ప్రసవోద్భవవేదగ బొంది పిమ్మటకా
ముదిముది యైనపీతఁ బడి మాత్రమునం బడి లజ్జ వండుగా
నదవది యైనతిల్లికిఁ బ్రియంబో సుతుండు వృథాభిమానదు
ర్నరుఁ డగుతండ్రికిం బ్రియఁడో మానసపిఠిఁ దలంచి చూడుమా. 58
- వ. ఇంతకుఁ గతం బింతలేసివీరమాహేశ్వరఘోరవ్రతంబులు నీవు చేసినయవిలేవు పుత్ర
స్నేహంబు సామాన్యంబు కాదు నీవును నీభార్య నును విచారించుకొనునది యిక్కా
ర్యంబు మీకిద్దఱును సమృతం బగు నేని. 59
- గీ. అందునది భూతిఁ దొలుత నీయనుఁగుభార్య, యందుకొనువాఁడ పీపు నవంతరమున
నాలుమగఁడును నొకకుత్తు కైనఁ గాక, యిట్టిభర్తంబు మిన్నక యేల కలుగు 60
- వ. మీ రిద్దఱు సమృతించితీర యేనియి హంతవృత్తం డగుచక్కుమాయం డిక్కార్యంబు
నకు నెవ్విధంబున నొడంబడుచాఁడు 61
- గీ. నీకుఁ జంపగవచ్చుఁ బో నియమస్థుఁ, దల్లి కోర్వంగవచ్చుఁ బో భైర్యగరిమ
మాకు భుజియింపవచ్చుఁ బో మనసుతివుటఁ, జిఱుతనానికీ జావు దుష్టరముగాని
- ఉ. పా డయినట్టిచిత్త మొకపాటున నిల్పఁగ మాటిమాటి క
ట్టాడుచు నుండుఁ గాన తనయాత్మయునుం దన కిట్టి దా ననం
గూడునొ కూడదో యెదిరికోర్కి యెఱుంగుట యెట్లు కుట్టియా
చూడఁగ దోసకాయలె విశుద్ధయశోధన యన్యచిత్తముల్ 63
- గీ. శివభక్తుఁడ యిదికొని య, య్యువిదకును విభూతి యీ ప్రయోజనమునకై
యపుగాక టెంకి కేగు మ, నవలంబియె కంచి నీకు నడుగానుడయే 64
- వ. అనినం జిఱుతోంపండు నిజాంతర్గతంబునం దనభార్యకుం గలశివభక్తివిశ్వాసంబులును
జంగమారాధననియమనిష్ఠయుఁ దనయానతి దాటమియునుం గుమాంసిరియాటండు
నట్టివాఁడగుటయు నీటింగియు నాశివయోగితో నవుఁగా దని యుత్తరప్రత్యుత్తరం
బులకు నెట్టుకోనంజాలక ఛందోనువర్తనంబ మహాప్రసాదం బని యతం డిచ్చు
విభూతి యందుకొని నిజమందిరమునకు వచ్చివంత. 65
- గీ. ఇంటిలోనుండి వెలుపలి కేగుచెంచి, యంగనారత్న మగుతిరువెంగనాంచి
భర్తముఖరాగ మీక్షించి ప్రమద మొందె, గాలమున నెందుశివయోగి గలిగె ననుచు.
- వ. జిఱుతోంపించియుఁ నాబింబాధరకు శివయోగి సంభ్రమించుటయుఁ దిద్వ్యైతచర్యా
ప్రకారంబును నాదిమధ్యానిసానంబుఁ దెలియం జెప్పటయు నయ్యంతయింతయు
మిసిమింతురాలుగాక ముసిమిసినపువ్వు నెవ్వ మనశరీరార్థప్రాణంబులకుం గర్తలు
శివయోగీశ్వరులే కాక మఱి యెవ్వరు వారిసొమ్ములు వారికే సమర్పించు బదియును
నొకదొడ్లొపనియే యెటు విశేషించి. 67

చ. వలచినయేని నబ్బువనవందువునకు నివయోగి నేతకున్
బొలకయి గారవం బయినపుత్రకుఁ డొక్కఁడ యేల మాంసమున్
వలముగ మీరు నేను నగువారమి కామి విభూతిఁ దెం డిడకం
బలుకులు వేయు శేటి కలభక్తుని నేమము పారి మొందుతిన్. 68

ఐ. అనినఁ దదర్థంబు నిశ్చయించి చంచనికకు నవ్వొత్తాంతం బంతయు నెఱింగించి
మువ్వురు నేకోద్యోగంబున శివయోగికిం బరిచ్యో నేయువా శైర. చిఱుతొండం
డును శివయోగిం దోడ్డేరం జనియె నటకుఁ బూర్వంబునందు. 69

చ కపటపుమాఱజోగి యగుఖండేశశాంకధరుండు పృథ్వీ
ఎపుఁదనరూపు వీడి వెలిచక్కిన యుండఁగ నొండురూపుతో
నవగతిదోఁపుఁ డైనసిరియాశకుమారకుఁ డొజ్జయింటిలో
లిపి పతియింపఁగా మదిఁ జలింపఁగఁ జేయకుతూహలంబునన్ 70

వ వచ్చి చూచినంత 71

ఉ. హస్తగృహీతపు స్తకమునందు లిఖించినయట్టి నీలకం
తస్తవము న్బరించుచు ఘంటంబుగ ధీగుణవైభవోన్నతుల్
విస్తరిలంగ బాలకులు వేపురిలో సిరియాశుఁ డుండె న
భ్యస్తలిపిప్రపంచుఁడు గ్రహంబులలో నుడుగజుక్తవడిన్ 72

గీ ఆఱటాధారి చేరంగ నరుగుచెంచి, తనకు సాష్టాంగ మిరిగి తాత్పర్య మిడఁగఁ
శేలపుములు మొగియించి కెలన నున్న చిన్నముద్దులసిరియాశ సెట్టి కనియె 73

కా. అన్నా యీచిఱుతొండనంది యనుపాపాత్ముండు మీతిండ్రియే
యన్నిర్భాగ్యుఁడు జోగి కొక్కరునికిన్ హలావదోన్నాదికిన్
నిన్నుం జంపి మహేశహరిముగ వండింపంగ నున్నాఁడు సం
పన్నస్నేహముతోడ నీకు నెఱింగింపన్ వచ్చితిం జెచ్చెరన్ 74

క కడుపునఁ బుట్టింకూరిమి, కొడుకు న్సుకుమారమూర్తిఁ గలవధ్ధనునిన్
మెడఁ గోసి చఁపి నంజాడఁ, గుడుపులజోగులకుఁ బెట్టుకూరులు గలరే. 75

గీ. దానపుఁడు గాకవాఁ డేటితండ్రి చెవును
చెక్కునిండినవగు యొల్కు చిఱుతవాని
బత్తుఁ డొక్కఁడు మధుపాసమత్తుఁ డగుచు
నిన్ను వేడినఁ జంపఁగ నిశ్చయించె. 76

ఎ 'జీవన్ముక్తాణిపశ్యతి' యనువేదవచనం బవలంబించి యొక్కడి కేనిం బోయి యీబారి
తప్పించుకొనుట నీకుం గర్తవ్యంబు. 77

- చ. అనవుడునుం గుమారసిరియాళుండు వీనులు మూసికొంచు నో
యనఘచరిత్ర నీకు నిటు లానతి యీఁ దగు నయ్య నీకుఁ గా
దని పలుకంగ నాకు భయ మయ్యెడు గాక పరాధ మైతనూఁ
ధనము వ్యయింపఁ గల్గుట కదా జననై కఫలం బెఱింగినన్ 78
- గీ. ఎఱుకచాలనివాఁ డందుమే దధీచి, నల్పబుద్ధులె మేఘవాహనుఁడు శిబియు
దరిఁ 'బతోపకారార్థ మిదిం శరీర', మనెడువాక్యంబు వినవె సంయమివరేణ్య. 79
- గీ. అధ్రుణం బైనమలభాండ మైనదేహ, మనఘ యన్యోపకారార్థ మైవ్యయించి
ప్రచినులంబుఁ గల్పాంతరధ్రుణము నై న, కీర్తికాయంబుఁ గైకొంట కార్తి యేల. 80
- వ అనిన జటాధారిజంగమప్రమథుండు వీఁడు చిటుతొండవంబికంటె నధికుండు వొప్పు
నుచు మరలి పోవునాఁడు వెండియు. 81
- గీ కపటమాయామహానాటక ప్రపంచ, నూత్రధారుండు చిటుతొండవసుతున కవుడు
మూర్ఖ రప్పించె హరుఁ డందు మోసపోయి, యక్షరాచార్యుఁడును భయమందనలసి. 82
- కా నోర న్నుచ్చిలి గ్రమ్మ మై వడఁకఁ గన్ను ల్తారకాబింబసం
చారివ్యాప్తి నధఃకరింప హృదయస్థానంబు గింపింప గ్రీ
వారింధ్రంబున ఘర్షరధ్వనులు తీవ్రస్ఫూర్తి వర్తింపఁగా
సీరాలుండు ధరిత్రిమీఁదఁ బడి మూర్ఖిలై నిరాలస్యతన్ 83
- క. మోహంధకారధారా, వ్యూహమున సిరాలసెట్టి యును టుడుగుటయున్
హాహాకారధ్వనితో, లాహల మచ్చట గురుకులంబునఁ జేలఁగన్. 84
- గీ. ప్రణతపంచాక్షరీమంత్ర పాఠశక్తి, ఫాలమున దేశికుఁడు భూతిఁ బ్రాముటయును
గ్రమ్మఱు మూర్ఖ దెలిసె సిరాలసెట్టి, భక్తులకు భస్మమే కదా ప్రాణరక్ష 85
- వ. అంత నక్కడ 86
- సీ చిటుతొండఁ దావృద్ధశివయోగిపుంగవుఁ, బ్రబలకుష్ఠవ్యాధిబాధితాంగు
వీఁళమీఁద ధరించి వెనువెంట గ్రుడ్డవ్వ, కోలూఁదికొని రాఁగఁ గూర్చుకొనుచు
బూదిబొక్కణలాతమున కమండలపును, బులికళాసముఁ గరంబున పహించి
శరణీయు లెదురుగా శరణార్థి నేయుచు, నొయ్యొయ్య సంగడి కోసరిలుచు
- గీ. చంద్రశేఖర భూలేశ శర్వ రుద్ర, పార్వతినాథ శంకర భవ గిరీశ
కాలకంధర హరి కాలకాల యనుచు, వచ్చె నింటికి జనకోటి యిచ్చగింప. 87
- మ. మహి నూహింపఁగ నింతభాగ్యమొకొ యామ్మయాంతసిద్ధాంతవా
జ్ఞహిళాకుంతలమాక్తికాభగణమున్ మంచాకినీశేఖరుం
గుహనాథై రవు యోగిపుంగవుని భర్తృ రాజమార్గంబునన్
నిహియించెం దనవీఁపునం దిరిముగా వైశ్యం డనాలస్యతన్. 88

ఉ. ఇంటికే దెచ్చి యోగివర మేకునకున్ వణిజుండు తాను నా
ల్లంటియు భక్తియున్ భయము గౌరవము నివసయంబు నాత్మలో
నంటుకొనంగ నపు ముసలమ్మకు పైతము కమ్మనూనె మై
నంటి నలుంగుతో జలక మార్చి యొసంగిరి ధౌతవస్త్రముల్ 89

వ. అనంతరంబ యేకాంతగృహంబున సత్సోపచారసంభారభరితంబుగా దేవతార్చన
కుం బెట్టిన నయ్యాదినుదంపతు లిరువురు శివపూజాగ్యాపారంబునం బ్రవర్తిల్లుచుండి
రప్పుడు శివాజ్ఞావళంబునంజేసి 90

ఉ. పలియవోటనుండి యెలపాసెము నడుగులు జక్కిలంబులున్
బెల్లపుటచ్చులున్ సెనగబేడలుఁ జిమ్మిలి నువ్వుటుండలున్
బెల్లగ నందివియ్యములు పెద్దటికంబుఁ బ్రియంబు నొప్ప మే
నల్లనకుం గుమారశిరియాలనకుం గొనితెచ్చి రర్చిలిన్ 91

వ. అంతి. 92

సీ. ఫాలపట్టికయందు భస్మత్రిపుండ్రంబుఁ గర్ణంబులను రాగికమ్మదోయి
కరమునం దిత్తిడికంబంపుగంజెయు, ఘనకుచంబులమీఁదఁ గావిగంత
కటిమండలంబునఁ గరకంచుఁబుట్టంబు, మడఁచి కట్టినమేలినడిమికట్టు
కేలుఁదామరయందుఁ గేదారవలయంబు, జడకుచ్చుమీఁదఁ బచ్చడవుఁగండ

గీ. సంతరించి పదాఱునర్ష ములవయసుఁ, బచ్చిబాలెంతరాలు తాపసపురంధి)
నంబిభామినిఁ దిరువెంగనాంచినఁ జేరి, వాలువోయింపుఁ డప్పు పాపనిశి ననియె. 93

ఉ. ముక్కువ రేఁగి నెయ్యపుఁగుమారునిఁ జంపుట కంతరాయమై
యక్కటికంబు పుట్టుటకు నల్లన వచ్చి భివాని యత్తటిం
దక్కటిమాయజోగేతవిధంబున బిడ్డకుఁ బాలు వేడి నా
యక్కయఁ బోసె నెల్లసమయంబులఁబోలె నిరాకులాత్మ యై. 94

గీ. పాలు వోయించుకొని యాకృపాకుమార్త
ఘాలినాంచారి పాలిండ్లచూచుకములు
పాలచేపున గిలిగింత వాటుటయును
మెత్తమెత్తిన నఱచేరి నొత్తుకొనుచు. 95

వ. తిరువెంగనాచితో నిట్లనియె. 96

ను. ప్రజ లెల్లం బురిఁ గ్రంత్రంతల మహాపాపంబుగాఁ బల్కెడున్
నిజమా కల్లయు కాని మీ రెట కడున్ నిస్త్రింకభావంబునన్
నిజపుత్రు న్నుకుమారుఁ జంపి యొకదర్శిర్వాణికిం బోగి
శృంగిలంపంగ నొనర్చువార టిది యెందుం గల్గునే యిద్దరన్. 97

- క. తోగులు కపటోపాయ, ప్రాగల్భ్యంబున నిధానవనశిద్ధులకై
యేగతుల నైనఁ దిరుగుదు, రోగిరముగ సుతునిఁ జంపుటుచితమే మికున్. 98
- గీ. ఆవిగంజంతభూతి మై నలఁదికొనిన, వెలఁది గుమ్మడికాయంతవెట్టి పుట్టుఁ
గలుకటా యెట్లు తనబుద్ధి కాటఁ గలియ, నిసువుఁ జంపంగఁదలఁచెనో నీమగండు 99
- క. కానండు గాక కన్నులు, దా నేమిటివాఁడు నీరుతనయునిఁ జంపక
మానవతీ “మగవాఁడో, మానో” యనుమాట నేటిమాటయే చెపుమా 100
- వ. అనిఁ దిరు వెంగనాంచి యక్క పటపుంజంగమదేవిచూటలు వింక నిర్వికారిం బైనయా
కారంబుతో నమ్మ శివుఁ డన శివయోగి యన భేదంబు గలదే శరణార్థలయర్థప్రాణం
బులు శివాధీనంబులు శివుండు కర్త శివుండు భోక్త యీయర్థంబునకుం జింతింప
నేల నీకుం దడవయ్యెడు బాలెంతిరాలవు చన్నులు చేపుచున్నవి బిడ్డ యింత కెంత
యలమటం జెందునో పాలు చాలుగదా యెప్పుడు మాయంటికి వచ్చుచుం బోవుచుండు
నది నిండుకొని యుండు నుని కేటదోయి ఫాలంబునం గీలుకొల్పి సముచితవ్యా
పారంబులం బ్రవర్తించు చుండం జంకు గానరాక పార్వతీదేవియు నటనుండి చని
యంతర్థానంబు నేనె నాసమయంబున. 101
- గీ. చేర నేతెంచి చిటుతోండనెట్టి యంత, యంతి తిరువెంగనాంచితో నిట్టు లనియె
నొజ్జలగృహంబునకుఁ బోయి యుత్పలాక్షి, వడుగు నేయంగవలె చిన్నవానిఁ దెమ్ము.
- చ. చెలువ కుమారుని న్విడుగు నేసించేతిడి యాటకుండఁగా
జొలపెసలారఁగా నిరుగుపార్థులవారల భాగ్యసంపదల్
కుఁ మభివృద్ధిఁజెంద మఁకురిమినందమఁ బెండ్లి నేయఁగా
వలయు ననంతరక్షణ ను వైభవ మొప్పుఁగ ముక్తికన్యతోన్ 103
- వ. అని నామియు నట్ల కాక యని యాచార్యగృహంబున విద్యాభ్యాసముఁ జేయు
చున్నకుమారునిం దోడ్కొని వచ్చినంత 104
- ఉ. మంచిగ మేనయత్తలు సమాదరణం బడరంగఁ బెట్టి పు
త్తంచినమంచిభక్ష్యములు లేనియ నేతను మంచి మంచి భ
క్షించుచు దల్లిఁ దండ్రిఁ దనచిన్నికరాంగులి వంచి వంచి యూ
రించుచు నిచ్చ మీఱఁగఁ జరించె గుమారకుఁ డింటిముంగిటన్. 105
- వ. అనంతరంబ 106
- గీ. జడలయల్లిక యూడ్చి సంపంగినూనియఁ, చిన్నకూకట్లఁ జొచ్చిలఁగ నంటి
గోవృదేశంబు సంకుమద్రవంబున, నయమార సుదృఢనంబు సలిపి
గీనీ గొజ్జఁగ నీరుపోసి నూతినకొత్త, చిటుబంతి పసుపులో చేప నలఁది
ఃక్తురిఁ బొరపినగంధసారంబుతో, నీకాయయెరువున జిడ్డు విడిచి

గీ తేటఁబలివెచ్చనీరుఁడ దీర్ఘమాడి, వేణి యీటూర్పు సురహన్నవిరులు ముడిచి
మడుఁగు గట్టి కాటుకయిడి తొడివి పూసి, భసితరేఖాత్రిపుండ్రంబు నొసటఁ దీర్చి.
వ. కయినేసి కుమారునిం గనుఁగొని జననీజనకు లిట్లనిరి. 108

ఉ భైరవయోగి కొక్కనికిఁ బాశుపతవ్రతచర్యతీరునం
బారణకై నినుం బలలపాకము గా నొనరించి పెట్టుచు
న్నారము భోజనంబు ప్రియనందన నీహృదయంబునందు సం
సారముఁ బాము జాలనివిచారము లేదు గదా యొకింత యున్ 109

వ అనినం గుమరశిరియాళుండు 110

శా సుసారభ్రను మించు కేని యు మత్స్యావంతంబునక లేదు మీ
వంశం బీపరిపాటిదే యుడుగుఁడీ వైక్లబ్యసంభావనల్
మాంసాహారము లయ్యెదక శ్రేవునకున్ మాయామహాయోగికిన్
హింసాక్షేపము మానుఁడీ గురులు మీరే మిమ్ముఁ బ్రార్థించెనన్ 111

వ అని పల్కె నప్పడు. 112

గీ. చాప నియ్యకొనినసత్పుత్రసువకును, జంప నియ్యకొనినదంపతులకుఁ
దారతిన్యూ మెద్ది వీరమాహేశ్వరా, చారసమయహర్దగౌరవమున 113

వ. ఇవిధంబున మువ్వరును బంసనికాపురస్సరంబుగా నేకనిశ్చయ లయిరి తదనంత
రమున 114

సీ. చన్నిచ్చుచాగున జనయిత్రి శోడలపైఁ, బసిబిడ్డఁ బవ్వళింపంగఁ బెట్టె
జందనిక తనహస్తప్రణాలంబులు, క్రింద నంటుక సంతరించుకొనియొ
జిన్నిబుగ్గల లేతచిటుతనవ్వు వెలగ్న, శిరియాలుఁడు మొగిడ్చెఁ జేయిదోయి
చిటుతొండనంబి క్రొమ్మెటుఁ గారుచురకత్తి, వాడిగా నూఱుచు పెంక దీర్చె
గీ. నేక మై యట్లు మువ్వరిహృదయములును, గుండ కానందవారిధియందుఁ దేలె
గురులు మువ్వరునుఁ గుమారవరునితోడ, నేకవాక్యంబుగాఁ బ్రీతి నిట్లు లనిరి

మ. మది శంకింపకు మన్న మావలని ప్రేమన్నహవాత్సల్యసం
పద వాటింపకు మన్న నాలుకతుదిక బంచాక్షరీమంత్రముం
బదిలం బొప్పఁ బరింపు మన్న పరమబ్రహ్మార్థసంసిద్ధి యి
య్యది సు మ్మన్న యనుంగునందన శిరాలా పీఠకై వవ్రతా. 115

ఉ నంది శివార్థము న్ననసునమ్మిక శంక యొకింతయేని చి
త్తంబుఁదయండు లేక పనితామణియూరువుఁ దావుఁ జేసి తీ
క్ష్మం బగుకత్తి మోప మిడ గ్రక్కనఁ ద్రెవ్వి నమశ్శివాయమం
త్తంబుఁ బఠించుచుండెను శిరాలశిరంబు వసుంధరాస్థలన్. 117

ఉ కందక గజవాహక వికారము దప్పక మందహాసని

ప్యంధము చెక్కుటద్దముల జాణక నెమ్మది నిద్రవోవున
ట్లందము నొందె ధాత్రి శిరియాలకుమారునివక్రచంద్రుఁ డా
నందము నొందె నప్పు డెలనాఁగమనంబును భర్తచిత్తమున్.

118

గీ. పన్నిదం బాడి గలిచినభావ మొప్పు, నప్పు చక్కంగఁ దీర్చియునువు మెఱయు
సతియుఁ బతియును గారంపునుతు నధించి, పరుస నడపిరి వీరశైవవ్రతంబు

119

చ. మిరియుము నుల్లియున్ బనువు మెంతియు నింకువ జీరకంబు శ
ర్కరయును జింతపండును గరాంబువు గమ్మని నేయి తైలమున్
బెరుఁగును మేళవించి కడుఁ బెక్కువిధంబులఁ బాకశుద్ధి పం
డిరి శిరియాలనిం గటికిఁడెందమునం దరళాక్షు లిద్దఱున్.

120

సీ. కమ్మగాఁ గాఁచినకట్టుపంజుళ్లను, నీరు వెళ్లఁగ నొత్తి నేత వేచి
చక్కఁగాఁ దఱిగినసన్నమాంసంబులు, పరిపాటిమై జాఱుఁబడనువండి
మూల్గుటెమ్ములతోడ ముదక గా కుండఁగఁ, జాఁడునేసిననల్లచారు గాఁచి
వలయుసంబారాలు నడిమూలు బలియించి, నల్లమైవక్రవృత్తోఁ దాలఁబోసి

గీ. వక్రసోపేతములు గాఁగఁ జతుర్థంగి, నన్యతపాకంబులుగఁ జేసి రాక్షసంబ
సెట్టి శిరియాలు పంశాబ్ధిశీతకరుచి, సతులు తిరువెంగనాంచియుఁ జందనికయు.

క. నానావిధపాకములుగ, నానాలుగఁ జేసి యపుడు నాల్గవిధములక
బోనాముదొంతిఁ జేర్చిరి, నూశాస్త్రసమానుఁ డైన సుతు శిరియాలున్.

122

సీ. నిగనిగం గాఁ దోమి నింకుబోమునొంతి, భోజనశాలలోఁ బాసఁగఁ జేర్చి
చెలువ గొజ్జఁగనీటిచేపట్టు గావించి, పాటించి రత్నకంబళ్లము పఱచి
దేవతార్చకు ధూపదీపాదు లొడఁగూర్చి, కప్పరంబున మ్రుగ్గు గలయుఁబెట్టి
యెడమనిక్కున దాగిపడిగెంబు ఘటయించి, గురగతో విమలాంకములు డించి

గీ. యతివ సర్వాయితం బయ్యె నయ్యగారి, కారగింపఁగ నవసరం బనుచుఁ బలుక
సెట్టి తోడైచ్చె జంగమసిద్ధపుద్గు, నంధురా లగుముదుసలియ్యవోడ.

123

క. శ్రీపాదంబులు గడిగెను, శ్రీపాదోదకముఁ గొనియెఁ జెలువయుఁ దానున్
న్యాపారిసార్వభౌముం, దాపరమతపస్వి నునిచి యర్పించె దగన్.

124

ప అసంతరంబ చిగురు ముదురును గాని నిడువు వెదబ్బుం గలకదలీపహాశంబుండిమి
యూరియఁ బుచ్చి పఱచి యుంకింబునం బ్రక్షాళించి యుపస్తరించి పానుసామ్రాప
నూపపుండ్రేక్షుద్రాక్షాగోక్షీరమధుశర్కరాఘృతదధిరసావళీశాకపాకశిఖరిపానకంబుల
తోడ గారావుంగొడుకుపాల మేలొగిరంబుతోడం గూడ భరితభోజనంబుగా

వడ్డించి గ్రుడ్డియవ్వకు నైత మట్లనే సమర్పించి దేవ! భక్తవత్సల! శివయోగీశ్వరరూప!
విగ్రూపాక్ష! యమృతాహారం బారగించి రక్షింపు మని చిటులొండండు భార్యయుం
దానును భక్తితాత్పర్యవిశ్వాసపురస్కరంబుగా నమస్కరించిన. 125

ఉ. భైరవయోగి రాజు పసిపాపనినంజుడుఁగూరలంబు లో
నారసి చూచి మస్తకమునందలిమాంసము లేమి గాంచి యీ
నీరసమాంస మేటికి వడిగ్వర! పుత్రునియుత్తమాంగముం
గూరలు సేయ వైతి వివిగో నిజపుత్రనిసర్గమోహముల్. 126

గీ. కటకటా! మావ్రతంబు భగ్నంబుఁ జెందె, నేటిపారణ మిది మాకు నేటి కింక
నుత్తమాంగపుమాంసము నుజ్జగించి, యేల యధమాంగమాంస మే నెటు భుజింతు. 127

వ. అనిన విని చిటులొండండు భయంపడి వెలవెలంబాటుదుఁ దిరువెంగనాంచి వదనం
బాలోకించి యింక నెట్లనినం జిట్టమిడుచు నంతఁ దలకాయపాల మేలోగిరంబు
ముందటం బెట్టి చందనిక యిది యేను మొదలన బెడందకాం ద్రగుయోగిబృందార
కులచందం బెఱింగివదాన నగుటంజేసి పాకంబుఁ జేసికొనియున్నదానఁ దపస్వి
చిత్తం లేపాకంబునుం బొందకుండ వడ్డించెదం గా కని యట్లుచేసిన నక్కుచానా
భైరవుండు వెండియు. 128

గీ. బంతి నీ వారగింపక పరమపుణ్య! నాకుఁ జేయాడునే భోజనంబు సేయ
నొకఁడు భుజియించు టెన్నఁడు నొప్పు దనెడు, వేదవాక్యార్థ మన్నదివినవె చెవును.

వ. మఱియు నొక్కభోజననియమంబు కలదు పిన్నవాఁడు బంతిభోజనంబు సేయక
కూడు నోటికిం బోదు మగబిడ్డండు లేనినిర్భాగ్యునింట భోజనంబు సేయఁగూడదు
నీకుమారు నాబంతికి రప్పింపు మారగించెద మనవుడు. 130

మ. మొదలం దేవర యానతిచ్చితిర యేముం జిత్తమం దెంతు మ
య్యది నాకుంగొడు కింకనుం గలఁడె వాఁ డాడంగ వేంచేసెనే
చదువం బోయె నె పిల్వఁ బంతు నెటు నేజాడం బ్రతీక్షించు నీ
యదనం గూరలు చల్లనారవె మహాత్మా యోగిచూడామణి! 131

వ. అనిన నత్తపోధనుఁ డిట్లనియె నీ యుత్తమాంగన యెలుం గెత్తి నలుదిక్కులం బిలుచు
నది కుమారుండు వచ్చె నేని బంతిం బెట్టుకొని భుజింతము రాకుండ నేని నేమును
నీముసలియవ్వయుం గుడుత మటుగాక యొఱగొడ్డెంబులు పలికి నీవడ్డపాటు గొడ్డే
ఱుంఁగా జిడ్డుపఱపం గలవార మె యనినం బ్రసాదం బని పతియనుమతిం బురంధ్ర
రత్నంబు. 132

సీ. రారా పడిగ్వంశవారాశిమధామ ! రారా వికస్వరాంభోరుహాక్ష !
రారా మహాధూరపీఠకైవాచార ! రారా ఘనాదార్యరాజరాజ !

రారా కుమారకంఠీరవేంద్రకిశోర ! రారా సమగ్రధీరాహిణేః !

రారా మనోభవాకారరూపవిలాస ! రారా యసారసంసారదూర

గీ. రార వావన్నెవడుగ ! రారా తనూజ ! రార శిరియాల ! రార నాప్రాణపదమ !

రార నాకుట్ట ! కాజియ్య ! రార యనుచు, జీరె గారాపుఁగొడుకు రాజీవనయన.

కా. అత్తన్వంగి సమస్తదిక్కులను పర్యాయక్రమం బోషణగా

నొత్తెం జిన్నికుమార రార యని యత్యుచ్చైశ్శృతిం జీరినం

జిత్తంబుం గనవచ్చె బాలుఁడు మహాశిఘ్రిప్రచారంబున

దత్తద్వ్యంజనపాకగంధ్యవయవస్థానప్రతానంబుతోన్.

134

కా రత్నాపాండుర మైరదేహము నహిగైవేయముం గంధరా

కుక్షిం గప్పుచు బ్రస్ఫురద్భుజటాకోటిఁ శశాంకార్థముం

జతుః పద్మముతోడ ఫాలతలమున్ సంధిల్ల శంభుండు ప్ర

త్యక్షం బయ్యె శిరాలుతండ్రికి హృదాహ్లాదంబు సంధిల్లఁగన్.

135

వ. అప్పుడు భయభక్తితాత్పర్యంబులు మనంబున ముప్పిరిగొన నప్పరమమాహేశ్వరుం

డిట్లని స్తుతియించె.

136

మ. జయ హాలాహలనీలకంధర మహేశా భక్త చింతామణీ

జయ గంగాధర చంద్రశేఖర జగత్స్వామీ కృపాంభోనిధి

జయ సీహారధరాధరేంద్రతనయాచారు స్తనద్వంద్వసం

శ్రయసంలగ్నపటీరకుంకుమరజస్సంపన్న బాహంతరా.

137

వ. అని మతియు ననేకప్రకాశంబులం బ్రస్తుతించె నిట్లు ప్రత్యక్షం లైనవిరూపా

క్షుండు చిటుతొండవంటి! నీవు తుంబురుండవు శిరియాశుండు కుమార స్వామి

తిరువెంగనాంచి యచ్చర మీరిద్ద టొక్కొక్కకారణంబు మర్త్యయోని జనించి

తిరి మీమిథానంబులనుండి తొంటిచందంబు నన్నుం గొలుపుండు శరీరంబుల

తోడం గైలాసంబునకు రండుని యనుగ్రహించి

138

నీ వైశ్వానరయంబున వసుధ వర్ణన కెక్కి, వేయిగోత్రంబుల వినుతిఁ గాంచి

వీరమాహేశ్వరాచారంబు వదలక, యేడువాడలవార మేము గలసి

వర్తిల్లుదుము వాని వట్ట మేమియు లేక, యిట్టిబంధులఁ బాసి యే నొకండ

రా బుద్ధి రాదు తారకరాజశేఖర, యిందఱఁ గొనిపోయి లేని వత్తుఁ

గీ. గూర్చుకొని పోవు నీ కొడఁగూడె నేని, నట్లు గా కున్న విచ్చేయు మభవ మరలి

ప్రమథసన్నిధి కేమియు బాధలేదు, కొలిచెదము నిన్ను మే మెల్లఁ గూడినాడి.

139

వ. అనిన శంభుండు కరుణించి యేడువాడలఁ గదలివచ్చునది నీకుం బ్రియం బగునివ్వరం

బిచ్చితి నని యానతిచ్చి తత్తు లంబ.

140

గీ. కంచిలో నేడువాడలఁ గలిగినట్టి, నాణెపుంగోమటులతోడ నంచినట్టి
యభిలజీవరాసులఁ గూడి యభ్రవీధి, భాసురస్ఫూర్తి నేగఁ గైలాసమునకు. 141

ఎ. ఇది కావేరీవల్లభులును శుభయరావలులును కిష్కింధాచలక్రీడానినోదులు నయో
ధ్యాపురాధీశ్వరులును నగువై శ్యకులంబులవారలకుం గూటఘం డయినచిటులొండ
నంచియుపాఖ్యానము వినిననుం జదివినను వ్రాసినను బుత్రపౌత్రాభివృద్ధియు ధనకనక
వస్తువాహనసమృద్ధియు నిష్టార్థసిద్ధియు నగును 142

ఆశ్వాసాంతము.

శా. చాముండాపరిమేశ్వరీవరికృపాసంవర్ధితైశ్వర్యని
స్సీమప్రాభవ లక్ష్మణాగ్రజ సుధాసిక్తాక్షరాలాప య
త్యామద్దార్జునవీరతైవసమయవ్యాపారపారీణతా
సామాన్యప్రతిభావనిర్వహణదీక్షా శక్యరాధీశ్వరా. 143

క. కర్పకటకాంప్రిసేవక, కర్పూరవసంతరాయ కావేరీశా
దర్పితరిపుగర్వతమా, హర్పతిసౌకర్యదిక్ష యంబురుహాక్షా. 144

తోటకవృత్తము. — అలకాధిపతీ సుగుణాభిరతీ, మలయోద్భవచంద్రసమానయశా
కులపావన యూరుజగోత్రవరా, లలనాజవతార్కుషలక్ష్యనిభా. 145

గద్య. ఇది శ్రీమత్కమలనాభపాత్ర మారయామత్యపుత్ర వినయవిధేయ శ్రీనాథ
నామధేయప్రణీతం బయినహరవిలాసం బనుమహాప్రబంధంబునందు
ద్వితీయాశ్వాసము.

శ్రీ రస్తు.

హ ర వి లా స ము

తృ తీ యా శ్వా స ము.

పర్వతసోపాన

స్థాపక వేమక్షీతీశసామాజ్యశ్రీ

వ్యాపారిముఖ్య యన్వయ

దీపక యలకాధిరాజదేవయతిప్పా !

ప. ద్వితీయవిలాసం దైనగారీకల్యాణం బాకర్ణింపుము.

ఉ. తారకుఁ డ న్నహాసురుఁడు తామరసాసనదత్త మైనదు

ర్వారవరానుభావమున వ్రాలి త్రిలోకము నేలుచుండు ని

ష్కారణతీవ్రబాధ ననిశంబును ముప్పదిమూఁడుకోట్లబృం

దారకులకొ మహర్షులఁ బ్రతాపగుణంబున నెచ్చి పాఁతుచున్.

గీ. నిరపరాధబాధితు లగునిర్దరులకు, బంధమోక్షంబుఁ గావించు గంధవహుఁడు

సతులచయ్యెద వెడిలించి చన్నుఁగవకు, దప్పు నేసియు దైత్యుచిత్తంబు వడసి.

మ. ప్రకటస్నేహదకాధురంధరత పర్వంగా నిశీధంబులకొ

/ సకలాంగంబులు నిక్కి దీపకలికాస్తంభంబు లై యుండు పా

యక చూడామణు లొప్ప రాక్షసునిశుద్ధాంతంబులకొ శేషవా

సుకికర్కోటకతక్షక ప్రముఖచక్షుశ్రోత్రబృందారకుల్.

గీ. దానవునివీటిలోన మార్తాండు డెండ, యంతమాత్రంబ కాని కాయంగ వెఱచు

సెంతమాత్రము కానిన నెలమిఁ బొందుఁ, గేలిదీర్ఘికలందుఁ బంకేరుహములు.

మ. పటుదిగ్వారణగండమండలసత్పితృగ్రదానచ్ఛటా

కటుగంధం బగునీరు చిక్కనివియద్ధంగాప్రనాహంబులో

పటిహైమామాంబుజనాళముల్ పెటికి యూడ్వం జేయు దేవాళిచే

నిటు దైతేయుఁడు గేలిదీర్ఘికలలో నిచ్చావినోదంబుగన్.

- గీ. వింద్ర మాసుర మాగ్నేయ మైలబిలము, వాయవీయ మైశానంబు వారుణంబు
యామ్యమును మున్నుగాఁ గలయప్తదికలు, తాన కైకొని కైకొఁ డతండు సురల.
- వ. ఇవిధంబునఁ దారకాసురుండు కాసరాక్ష తామ్రాక్ష ధూమ్రాక్ష చక్షురోదగ్ర
ఖడ్గరోమ బాలబిడాల కాలనేమి ప్రధాననానాబంధుసహాయం డై పాకశాసన
పావక పరేతరాజ పలలాశి పాశి పవన పాలస్త్య పన్నగాభరణంబులఁ బరిభవించి నిర్జ
రులం దర్జించి కిన్నరుల వెన్నునూచి కింపురుషులఁ జంపి గరుడులఁ బడలుపఱచి గంధ
ర్వుల బంధించి గుహ్యకుల సంహరించి యత్తుల నధిక్షేపించి భేదరుల గీటడంచి
యచ్చరల హెచ్చు గుండాడి నిద్దులకు బుద్ధిసెప్పి సాధ్యుల సాధించి, మహారాజుల
రాజసం బుడిపి విద్యాధరుల నధఃకిరించి మహాముషుల నదలించి పితరులఁ బ్రతిబం
ధించి వసువులఁ బరిమార్చి రుద్రుల కుపద్రవం బాపాదించి విశ్వేదేశతల కనాశ్వాసం
బునేసి యనశ్వరం బగునైశ్వర్యంబున నప్రతీపం బగుప్రతాపంబున నవార్యంబగు
వీర్యంబున నవక్రంబగువరాక్రమంబున నస్తోకం బగువివేకంబున నేకాతపత్రంబుగాఁ
ద్రిలోకంబు లేలచున్నకొంతకాలంబునకు.

9

- సీ. అనువు దప్పిరి నొచ్చి రలసి రావడ నొంది, రదవడ లైరి చీకాకుపడిరి
యంగలాల్చిరి విచ్చి రారడిఁ బొందిరి, బ్రమసిరి పాటిరి పల్లటిలిరి
బెగ్గడిలిరి పికాపిక లైరి సాలసిరి, కులకులఁ గూసిరి కుతలపడిరి
గగ్గులకా డైరి కలఁగి రోటాటిరి, వెలవెల్ల నైరి నివ్వెఱఁగుపడిరి
- గీ. యునవునవు లైరి గుజగుజ యైరి డస్సి, రొల్లఁ బోయిరి వెగ్గిరి తల్లడిలిరి
సిగ్గువడిరి రొచ్చవడిరి యిస్సియిసి యైరి, తారకునిచేత మునులు బృందారకులును.

- ఉ. ఇట్టివిధంబునకొ విబుధు లెప్పుడునుం గనుఁగావులట్లు ము
పెట్టియుఁ జేసిచేసియును వేసరి యింద్రుఁడు మున్నుగాఁగ ది
కెట్టిటు లున్నమా కనుచు నేగిరి పద్మజఁ గూర్చి యేగి కూ
పెట్టిరి హస్తముల్ మొగిచి పెద్దయెలుంగునఁ దద్గుణస్తుతుల్.
- వ. జయ జయ జగన్నాథ! జగజ్జననస్థితిసంహారకర! జంభారిప్రముఖనిఖిలబహ్విర్భు
ఖిమణిమయూఖమంజరీరంజితపాదపీఠ! జలజాసన! జాహ్నువీప్రముఖసకలతీర్థ
తీర్థసంపూర్ణస్వర్ణకమండలుధరి! జపతపోనిష్ఠాగరిష్ఠమనోధిష్ఠానముగృహస్యామాధర్వణ
మయనానానిశ్వాస! హిరణ్యగర్భ! భూర్భువస్సువస్త్రయాశుకీపంజర! నిరంజన! భారతీ
విహారసౌధాయమానచతుర్వదన! సనాతన! సనత్కుమారజనక! శతానంద! కాశ్యత!
విశ్వతోముఖ! నిర్వికల్ప! నిరీహ! నిరాకార! ఓంకారగమ్య! అదిదేశకాలవ్యవచ్చేద
నీయ! ఆదిమధ్యాంతకూన్య! ఆవ్యయ! అనాచరకలకామ్య! ఆనంత! అద్వితీయ! నిర
స్తసమస్తోపాధికసచ్చిదానందస్వరూప! నమస్తే నమస్తే నమః.

12

- గీ. నీదునిట్టూర్పుగాడ్పులు నిగమపజ్జి, ప్రణవమంత్రాక్షరము నీకు భద్రసీతి
విలయకాలంబు నీనిద్ర విశ్వమునకు, నీప్రబోధంబ యుదయంబు నిఖిలమునకు. 13
- గీ. అవధరింపుము విన్నపం బాదిపురుష! యవధరింపుము మమ్ము లోకాధినాథ!
తడవు సేయక రక్షింపు తమ్మిచాలి! తారకుండు మమ్ము పెక్కుదుర్దశలఁ బెట్టు. 14
- చ. పడితిమి కుక్కలంబడనిపాటులు దుర్భర మైనప్పత్తి వె
న్నడితిమి గర్భయాచకులభంగి దరిద్రత నట్టుకొంచు లోఁ
బడితిమి పాలలోఁ బడినబల్లులకై వడి నెల్లవెంటలం
జెడితిమి వేయునేల సుసీరుహసంభవ! దుష్టదైత్యుచేన్. 15
- గీ. తారకుం డెవ్విధంబున ధ్వంస మొందు, నెట్టు బ్రదుకుదు మేము మా కేది దిక్కు
చిత్తగింపుము దేవ! సంక్రీతజనార్తి, హరిణపారి! కరుణారసార్ద్రహృదయ! 16
- చ. అని కరుణంబుగా విన్నవించిన హిరణ్యగర్భుండు ప్రసన్నుం డై బృందారకులను
మహర్షులనుం గనుంగొని యిట్లనియె 17
- సీ వెఱవకుం డింద్రాదివిబుధపుంగవులను, శాండ్రిభృగ్వాదిసంయములును
నస్తద్వరప్రభావానుభావంబున, వాఁడింతివాఁ డయ్యె వాఁడి మిగిలి
విషవృక్ష మేనియు వృద్ధిఁ బొందఁగఁ జేసి, తనకుఁ గాఁ బెఱుకుట తగవు గాదు
పార్వతీదేవికి భవున కుద్భవ మైచ, తేజంబు వాని మర్దింపఁ గలదు
- గీ. తండ్రి యగుదత్తుమీఁదిక్రోధంబులన, యోగనిర్ముక్తదేహ యై యుద్భవించి
పెరుఁగుచున్నది హిమభూమిధరగృహమున, నమృహదేవు శివుఁ గూర్పుఁ డను వెఱింగి.
- చ. ఇంతనుండియు మీకు మేలయ్యెడుఁ బొండని పురందరాదిబృందారకుల వీడుకొల్పి
శతానందుండు యథోచితవ్యాపారంబులం బ్రవర్తిల్లు చుండె నిట్లు దేవతలు భావి
కుభనూచకంబు లగుగంధవాహాదినానానిమిత్తంబు లనుసంధించుచు నిజస్థానంబుల
కరిగిరి యనంతరంబున 19
- సీ. అటమున్న దక్షకన్యక తండ్రిలో నల్లి, యోగమార్గమున మే నుజ్జగించి
యపరిజన్తంబున నజ్ఞాతయోని యై, యోషధులకు నెల్ల నున్నిపట్టా
మేరుమందరవింధ్యపారియాత్రాదిను, ప్రథితాద్రిసంబంధబాంధవంబు
నైనసీహరకైలాధినాథునకును, బితృదేవతలకన్నబిడ్డ యైన
- గీ. మేనకాదేవి పదయించె మేలువేడ్క, నల్లిచెలికాఁడు మైనాకుఁ డన్న గాఁగ
సభిజనాఖ్య పార్వతి యన నఖిలజనని, యాదిశక్తి పురారియర్థాంగలక్ష్మీ 20
- క. పావజంకనుభవనకు, భావహ మై విశదశదిశాంతర మై యీ
దేవి యుదయంబు నొందిన, యావేశం గునుమనర్న మంతలఁ గురిపెన్. 21

గీ. జనని విద్యుల్లతాన మాచాయ గలిగి, త్రొత్త యుదయించినట్టియామాతృవలనఁ
✓ గారుకాలంబుమణికలాకయును బోలె. నొప్పెడువిదూరభామిని యుద్ది యయ్యె. 22

వ. ఆనంతరంబు ప్రతిదినవర్ధమాన యై లభ్యోదయ యగుచంద్రరేఖయుంబోలె బంధు
జనంబులకుఁ బ్రమోదంబు నందించుచు మందాకినీసైకతవేదికాస్థలంబులఁ గండుక
క్రీడఁ సల్పుచు నుపదేశకాలంబుల విద్యలు నేర్పుచు బాల్యంబుఁ గడపి శేత్రోస్త్రీల
నంబు నేసిన చిత్రంబునంబోలె యావనవిభక్తం బై యభ్యుదయం బై యభ్యున్న
తాంగువృక్షప్రభావిక్షేపంబున రాగంబు వెడలం గ్రమ్మునవియుం బోనిచరణప్రవా
ళంబులు వృత్తానుపూర్వంబు లై యనతిదీర్ఘంబు లగుజంఘాప్రకాండంబులును
వేదండశుండాదండంబులకు నై దండికంబు లై యొప్పారునూరువులును మేఖలాకలాప
మధ్యకిరీతమహేంద్రనీలమాణికీరణరేఖ ముంబోలె నాభిరంద్రంబునం బుట్టి మీఁదికి
నిగుడ రాజిల్లరోమరాజియును నవయావనారోహణార్థంబు మన్తఘం యోనర్చిన
మణిసోపానంబులంబోనివల్లివిభంగంబులును గురుల్లు నిండఁ బలకం బండినమారేడు
పండ్లగారాముఁ జెఱచుగచ్చిగుబ్బలబెడంగులును నభినవకీరీషకుసుమసుమారంబు లగు
బాహువులును ధర్మబంధురం బగుకంధరంబును సంపూర్ణపూర్ణిమాచంద్రబింబంబు
డంబు విడంబింపం జూచునాననంబును గావి యగుమోవియును నూఁబూవువంటి
నాసికయు నిద్దంపుటద్దమ్మలకుఁ దోడిముద్దు లగుముద్దుచెక్కులును సుమగోదండవల్లి
మత్తులు లగుకటివంకబొమలును విదియనాఁటిచందురునకుం గదిసి చుట్టం బగులలాట
పట్టంబును గొదమతుమ్మెదచాలుఁ బురుడింపం జూలనీలాలకంబులును నొప్ప సర్వోప
మాద్రవ్యసముచ్చయం బగుసౌందర్యంబు నేకత్రావస్థానదిదృశ్యచే విరించి నూత్నీ
కరించి యథాప్రదేశనివేశితంబుగ నొనర్చెనో యనం దల్లిదండ్రులకు నామోదంబు
నాపాదించుమండ నొక్కనాఁడు నారదుండు సుచదంచి

23

క. త్రిభువనమోహన యగున, య్యభిగమనం జూచి పర్వతేశ్వరునిమహా
సభలో నిట్లని పలికెను, శుభవచనప్రాధి మెఱయ సురముని యెలమిన్.

24

గీ. ఈనీరజాతాక్షిమేనిలో సగపాలు, గణుతింప మొగపాలు గాఁగ నున్న
దీపల్లవాధరిశ్రీపాదపద్మంబు, నొరయు నొక్కొక్కమా టుడుగణేశుఁ
డీకాంతతోడ మందాకినీవాహిని, సవతి గాఁ గల దేమిచందమునను
నీలతాతనికి నీరేడులోకంబు, లభిరామకేళిహర్త్యంబు లగును

గీ. నిండువేడుకఁ గాంచు నీనీలవేణి, కొమ్ముటేనుంగుమొగ మైకొడుకుఁగుట్ట
నత్తయును మామయును లేనిరి త్తయింట, మనవు మనిపెడు నీయింతి మగనితోడ. 25.

ఉ. మాటలు వేయనేమిటికి మంగళలక్షణలక్షి యైనయీ
జోటికి భర్త కాఁ గలఁడు సోమకీరీటుఁడు సర్వదేవతా

కోటికిరీటకోటిపరికుంచితదివ్యమణిద్యుతిచ్ఛటా

పాటలపాదపీరుఁ డగుపట్టి కృతార్థుఁడ వై తి భూధరా.

26

వ. అనిచెప్పి నారచుండు సనియె నంతనుండి హిమవంతుండు నివృత్తాన్యపరాభిలాషుండై
యయ్యోమారత్నంబు శేషభూషణునకు నీ నిశ్చయించియు నభ్యర్థనాభంగభయం
బునంజేసి.

27

క. త న్నడుగ రానిశివునకుఁ, గన్నియ నె ట్లిత్తు నతనికారుణ్యము నా

కన్నడు సిద్ధించునో యని, యన్నగపతి యాత్మఁ దలచె నొత్సుక్యంబున్.

28

వ. అంత విరూపాక్షుండు దక్షరోపంబు కారణంబు గా దాక్షాయణి శరీరమోక్షంబుఁ
జేసినది మొదలు గా సర్వసంగపరిత్యాగంబుఁ గావించి యపరిగ్రహం డై.

29

సీ. గం గా ప్రవాహసంతృళితాభ్యున్నత, రుద్రాక్షదేవదారు ద్రుమంబుఁ

గన్తూరికాకురంగజనాభిపరిమళ, వైష్ణేందుకాంతపాషాణతలముఁ

గిన్నరద్వంద్వసంభిన్నపంచమరాగ, నిర్వృన్దహవేగనిర్ద్విరాంబు

పతితప్రతిధ్వానభంగోరుఘుమఘుమ, ఘుమఘుమాయతదికాగోళకంబు

గీ. నైనహిమశైలసాదంబులందు నియతిఁ, దపమునేయంగ మదిలోనఁ దలచి విడిశఁ

బ్రమథవర్ణంబుఁ దానును బసవఁ డవుడు, కృత్తివాసుండు విషయవిపుల్లఁడగుచు.

30

గీ. ప్రమథు లెల్లరు విడిసి రప్పర్వతమునఁ, జంద్రకాంతశిలామణిస్థలములందు

నమరియుండునమేరువృక్షములవిడ, భూర్జతరుచర్తపరిధానములు ధరించి.

31

చ. బసవఁడు అంకె వైచి హిమపర్వతసానువనాంతరంబులం

బసిరిక మేసి నిర్ధరులఁ బాతడుతియ్యనినీరు గ్రోలి కొ

వ్వొసఁగ ఘనాఘనధ్వనుల నుల్లస మాడెడుఁ దత్పరంబున

బ్రసభగతిన్ మృగేంద్రములు భద్రగజంబులు భీతిఁ జెందగన్.

32

గీ. ఆత్మమూర్త్యంతరం బైనయగ్నిదేవు, నర్చినము నేసి నియతినయ్యవ్వుమూర్తి

బహుతపోవ్రతనియమైకఫలవిధాత, తలఁపుఁ జేసెను మది నొక్కతలఁపుఁ జేసి

33

గీ. అపుడు హిమవన్నగేంద్రుఁ డత్యాదరమున, నతిథి యై యున్నశంభున కర్చ లిచ్చి

తత్సమారాధనక్రియాధమునఁ బంచె, నిజతనూజ నజినసమన్వితము గాఁగ.

34

క. రమణి తపోవ్రతచర్యా, సుసౌధికవిఘ్నంబ యనుచుఁ దలపోసియు శి

ఘ్రము గైకొనె శివుఁడు వికారము లేక మదిం దపంబు రమణీమణియున్.

35

సీ. పాటించువువులు పల్లవంబులు గోయుఁ, గుళపవిత్తంబులుఁ గూడఁబెట్టు

నాపగ రక్షి మీఱు నఖ్యోదకములును, నుపకరణంబులు నొయ్యిఁ జేర్చు

వేదికాసమ్మార్జణి నివర్తించును, లీలమై రంగవల్లిక లొనర్చు

గల్పించు లెస్సగా గంధాక్షతంబు లుత్పాదించు ధూపదీపాదికములు

- గీ. ప్రత్యహంబును హిమధరరాజశనయ, భవునిపవపద్మములమీఁద భక్తి గలిగి
తచ్చిరశ్చంద్రచంద్రికాస్తబకశైత్య, కాంతవ్యటరక్తియాశాంతి యగును. 36
- వ. అక్కాంబునం దొక్కనాఁడు స్వర్గలోకంబునఁ బాకకాసుండు కల్పనోకహం
బులనీడలఁ జింతామణివేదికాస్థలంబులందు బృందారకులు పరివేష్టించఁ తేరీలగం
బుండి దివిజకార్యార్థ సంసిద్ధి బొంద మనంబునందుఁ గందర్పునిం దలంచిన. 37
- సీ. కాంతాజనంబుల కఠివంకబామలతోఁ, బ్రతివచ్చు పుష్పచాపంబుతోడఁ
గోకిలవ్రాతంబు గ్రుక్కిళ్లు మ్రింగించు, క్రొమ్మావి చిగురాకుఁగొడుగుతోడఁ
రతిదేవినిడుసోగఁ గ్రాలుకన్నులడాలుఁ, దలపించు మీనకేతనముతోడఁ
భుజగలీలావతీభుక్తశేషము లైన, గంధనాహాకిశోరకములతోడఁ
- గీ. జందురునితో వసంతమాసంబుతోడ, రాజకీరరథం బెక్కి ప్రాభవమున
వచ్చె వలరాజుచిత్తానువర్తనముగ, సంభ్రమముతో మహేంద్రునాస్థానమునకు. 38
- ఉ. పక్షముపెంపునం గునుమబాణునిమీఁదని వ్రాలె దేవతా
ధ్యక్షునివేయికన్నులును దక్కినవేల్పుల నుజ్జగించి నూ
త్యేషీకఁ జూడఁ గార్యగతి యిట్టిదయో ప్రభువుల్ ప్రయోజనా
పేక్ష నొకప్పు డాశ్రితులపేర సుసంబిత గౌరవోన్నతుల్. 39
- క. రా యిటు రమ్మని చేతికిఁ, జే యిచ్చి ప్రమాదరేఖ చిగురొత్త మరు
న్నాయకుఁడు నిల్పె సుమర, స్నాయకు సరిగడ్డమీఁద సాహర్దమునన్. 40
- వ. ఆప్సడు. 41
- గీ పతిప్రసాదంబుఁ దనహాళిపై ధరించి, మహితవినయావసముఁ దై మన్నఘండు
సంగతంబుగ హస్తాంబుజములు మోడ్చి, విస్ఫురోక్తుల నిట్లని విన్నవించె. 42
- వ. దేవర నన్నుఁ దలంపున నవధరించిన కారణం బేమి యానతియ్య. 43
- సీ- ఎవ్వండునీపదం బెలమి నుద్దేశించి, యతిఘోష మగుతపం బాచరించె
నెవ్వండు నీచిత్త మెరియించుచున్నాఁడు, కైవల్యపదవికైఁ గాలుసాచి
యెవ్వండు గురునీతి కేపాకమును బొంద, కుద్గండరీతి మాటొడ్డి నిలిచె
నెవ్వండు దంభోళిపేతనిర్హరధారఁ, దలంచె సీలోత్పలధారఁ గాఁగ
- గీ వాని భంజింతు నాతనిమాన మడఁకు, నతని నిర్జింతు నాతని నతకరింతు
నానతియ్య మహేంద్ర నాయటిహితుఁడు, నీకుఁ గలుగ నసాధ్యంబు నెగడునెందు. 44
- గీ. ఏకభర్తృప్రత్యయై యేలతాంగి, నీకుఁ జేయాడుభర్తంబు నిలువరించె
నది వినిర్తుక్తలజ్జయై యమరరాజుఁ, జేయుఁ గాత స్వయంగ్రహశ్లేషణంబు. 45
- గీ. ప్రణయకోపప్రకాంతికై పాదపతితు, నిన్ను నేపువుఁబోడి మన్నింప దయ్యె

నాలతాంగిఁ బ్రవాళశయ్యాశ్శరణ్య, దేహఁ గావించు విడువు సందేహ మింద్ర.

క. నీవజ్రము సుఖమండం, గావుత దివ్యాస్త్రశాలికామధ్యమునన్
దేవేంద్ర చెఱుకువంటం, బూవులు శరములుగ నే రివుల నిర్జింతుక. 47

వ. నీప్రసాదంబున మలయానిలంబు స్రావును వసంతంబు సహాయంబును నిందువెన్నెల
చెలిమియుం గలుగఁ బినాకపాణి యగుహరు నైన జయింపం జాలుదు నని తలంతుం
దక్కినవారు నా కెవ్వరు నెంత యని యుత్సాహంబునం బల్కినం బురందరుండు
సంకల్పితార్థంబు సఫలం బయ్యె నని యంతరంగంబున సంతోషించుచుఁ గంతున
కిట్లనియె. 48

నీ సంకల్పసంభవ సమకూర్తు పట్లనే, యరుగంగ నీ కసాధ్యంబు గలదె
యటుకాని కాని మహాకార్యభరమునం, దేము నియోగింతు మిపుడు నిన్ను
ధరణిభారధురీణతా ప్రాధి కని కదా, తను మోచుకేషునిఁ బనిచెను హరి
విబుధకార్యార్థంబు విశ్వేశ్వరు గుఱించి, యరుగంగవలయు నీ వధికభక్తి
గీ. కుధరకన్యను శశిమాళిఁ గూర్పవలయుఁ, బార్వతీపరమేశ్వర ప్రభవ మైన
దివ్యతేజంబు నేనాపతిత్వమొంది, జయముఁ గావించు నని చెప్పె జలజభవుఁడు. 49
వ. హిమాద్రిపాదంబున దేవవారువనంబు నియతాత్ముడై పరబ్రహ్మసంధానంబు
నేయుచు నంధకారాతి శివంబు నేయు చున్నవాఁడు పార్వతీయు హిమవన్నియో
గంబున నీశ్వరునకుం బాయక పరిచర్య నేయు చున్న యది యీనార్త సకలలోక
పుత్రాంతవిజ్ఞానార్థంబు పంపిన యపుర స్త్రీవిర్గంబువలన నింటి నిది కార్యక్రమంబు.

గీ. ఇది యనన్యసాధారణ మిది యవశ్య, మిది పరోపకృతిక్రియాభ్యుదయశాలి
చేయు మిప్పని సంకల్పసిద్ధి గాఁగ, బాహువిక్రమపారిణి పంచబాణ. 51

గీ. కోరి యభ్యర్థనము నేయువారు సుగలు, కార్య మూహింప మూఁడులోకస్తులను
నతిశుభము కృత్యమో యల్ప మైనఁ గాదు, కానుసంస్కృహనీయవిక్రముడఁ నీవు. 52

వ. హుతాశనునకుసనిారంబుంబలె మధుమాసంబు సహాయం బగుం గాత మర్థలాభంబును
నేమంబును బునర్దర్శనంబు జయ్యెడు మని దీవించిన దేవేంద్రునియానతి ముత్యాల
నేసంబోలె శిరంబునఁ దాల్చి యైరావణమంభికుంభాస్ఫుల కర్కశం బగుకరంబున
వాస్తోష్పతి తన్ను సంస్పర్శించి గౌరవించిన మన్మథుండు మధుసహాయుం డై హిమ
వత్సర్వతంబు నేరం జనియె నానుమంబునందు. 53

చ. సకలవనంబులందుఁ గలసంయమికోటి తపస్సమాధిని
ష్ఠుఁ బ్రతికూలవర్తి యయి పట్టనకోకిలరాజకీరజా
లకములతోడఁ గూడ యుషలాంఘను నెచ్చెలికాఁడు వచ్చె వాఁ
రక మధుమాసరాజు నవరాగసమంచితపల్లవాస్తుఁ డై

గీ ఉత్తరాభిముఖం దై నయన్లరక్తి, చంద మీక్షించి దక్షిణాశాపురం ద్రి
గంధవాహంబు దీర్ఘదీర్ఘంబు గాఁగఁ, జాఁగ విడిచెను విరహానిశ్వాసధార. 55

కా. ఆమూలా గ్రమశోకపాదపము ప్రత్యగ్ర ప్రవాళావళి
వ్యామిశ్రంబుగఁ బూచె నప్పు డటు నీహారాద్రికుంజంబునకే
భామాశోమలపాదపంకరుహసంపర్కం బఁజేక్షింప కు
ద్దామం బై నవసంతభృంభణము సత్విం బొప్ప దీపింపఁగన్. 56

గీ. చివురుగఱితోడ లేమావిపువులు శరముఁ, జేసి మధుమాసకాలంబు చిత్తజనకు
నళికులంబులపేర నామాక్షరములు, వరుసతో నిల్పె ననఁ బొల్పె వానియందు. 57

క. నవకము లగుములుమోదువుఁ, బువు మొగ్గలు విపినవీధిఁబొల్పెసలారెక
దివులు వసంతుం డనుప, ల్లవుఁ డిడిననఖక్షతంబులకు సరి యగుచున్. 58

గీ. చెమట కింపురుష స్త్రీలచెక్కులందుఁ, గ్రమ్మి మృగనాభివత్త్రభంగంబుఁ గఁచెఁ
జందనద్రవ మిం పయ్యెఁ జన్మఁగవకు, నలరుఁబన్నిటితో గుహ్యాకాంగనలకు. 59

ప. ఆప్పుడు వనాకసు లగుతాపసు లప్రతియత్నసం స్తంభిత క్రియారంభులును మదనుండు
సమాశోపితపుష్పచావుఁడును మధుకరంబులు కుసుమపాత్రపకపూర్ణ మధురసగంధూ
షసముపలాలిత ప్రియాసందోహంబులును మృగంబులు మృగీకంఠాయనపరా యుగం
బులును నై యుండిరి వెండియు. 60

ఉ. పంకజరేణుగంధి యగుపల్వలవారిఁ గరేణు విచ్చె ని
శృంక మదావళంబునకు గంధగజంబును బద్ధి నీమృణా
లాంకుర మర్ధభుక్తము నిజాంగనకుం బ్రియ మారనిచ్చె నా
పంకఁ దపోధనుల్ వ్యాదయవత్సలతే బ్రియ మంది చూడఁగన్. 61

ఉ. జేసికగానిమార్గములఁ దిన్ననిరీతులఁ బాడిపాడి యా
.శ్వాసము నొంది సోలి యురవాడినయంగనమోముఁదమ్మిఁ బు
ష్పసవఘూర్ణి లేక్షణము లల్లనఁ జాంబన మాచరించి యు
ల్లాస మొనర్చెఁ గిన్నరివిలాసి హిమాచలకందరంబునన్. 62

గీ అచ్చరలు పాడుహిందోళ మాకించి, యిందుమాళిప్రసంఖ్యాన మెడల దయ్యె
నీర్జితేంద్రియు లై నట్టినియనుచురుల, నంతిరాయంబు లేమిసేయంగఁ గలవు 63

ప. ఆప్పుడు వామ ప్రశోభాద్విత్ హైమవేత్త్రకుం డగునందికేశ్వరుం డభినవవసంతసమయా
రంభసంభూతమనోవికారంబు లగుప్రమధనీరులభావంబులు భావించిహంకారంబు
సేసి మాను మని యదర్శిం నాశిలానందనుదివ్యశాసనంబునఁ గాననం బెల్ల నిష్కంఠప
వృక్షంబును నిభృతద్విరేఖంబును మూకాండజంబును బ్రకాంతమృగభారదబు న్ని

చిత్తార్పితావస్థానంబునుబోలె నుండె నేనియు మనోభవుండు ముక్కంటియెదురుఁ జక్కటి గానియొకపక్కియఁగాఁ బురశ్శుక్రంబు నడచువాఁడునుబోలె మనంబునం జంకుచు నెట్టకేలకు నాజగజెట్టితపంబు నేయుచలికొండచట్టుపట్టునకుం జనుదెంచి చుట్టునుం దిరిగి యున్నసురపాన్పమోకల నీడ నిల్చి యిచ్చట శార్దూలచర్తంబునం బద్ధంకిబంధబంధురీతపూర్వకాయుండును నుత్తానపాణియుఁ బ్రాణాయామపరుండును నగు నమృతదేవునిపార్శ్వంబునం బుష్పంజలి వట్టి ధ్యానావసానావసరముం బ్రతీక్షించుచుఁ గించిదిద్విలంబమానకేసరచ్చదాభిరామకాంచీకలాపయుఁ గర్ణికారసుము తాటంకయుఁ బల్లవావతంసయు నగుపార్వతిం గనుంగొని యిదియ నా కవసరం బని యధిజ్యోతరాసనుం డై .

64

- నీ. పలుదకెం జడకొప్పు వదలి వీడకయుండఁ, బెనుపాఁపతలపాగ విగియఁజాట్టి మెడకప్పుతోఁ గూడి మిక్కిలి నలు పైన, కమనీయకృష్ణాజనము ధరించి భ్రావికారము లేనిపాదపుత్రులలోని, ఘనదృష్టి నాసికాగ్రమున నిల్చి యోగపట్టికఁజెంది యొఱ పైననిలుకడ, నాసనస్థితబంధ మనువుపఱచి
- గీ. నీ స్తరంగక మైనమున్నీరువోలె, గర్జితము లేనిఘనఘనాఘనము వోలె ధ్యానసశ్చలుఁ డగునిందుధరునిఁ జూచి, ప్రసవనారాచుఁ డతిభయభ్రాంతుఁ డగుచు.

ఉ. ఒయ్యన దాయఁగాఁ జనియె సుగ్రవిలోచనుపార్శ్వభూమికిం దయ్యముతేడు నెచ్చెలి యెదక భయకంపము నుప్పతిల్లఁగాఁ దియ్యనివిల్లుఁ బుష్పములఁ దీర్చివయమ్ములు శౌర్యసంపదల్ వియ్యము గాఁగ భూమిఁ బడ వైచె నిలింపులు చూచి బెగ్గిలన్.

66

క. స్థావరరాజతనూభవ, యావేళన దాయవచ్చె నభవునిసేవా హేవాక ప్రాధిని వన, జేవత లెంతయు గభీరగతిఁ దనుఁ గొలువన్.

67

గీ. పద్మరాగవిభూషణప్రతీమ య, లలి సశోకలతాప్రవాళములు చాల్చి సింధువార ప్రసూనరాజీవరాజిఁ, గమ్రమాత్తికరత్నశృంగార యగుచు.

68

చ. చనుఁగెవ్రేఁగున న్నిగులసన్నపుఁగొ ననియాడఁ గెంపు మీ టిన నునుఁబట్టుఁజేలఁ గటి టింగులు వాఱఁగఁ గట్టి భూమిభృత్రయ ప్రసూనగుచ్ఛములు చాలిచి లేజిగురుల్ ధరించి వచ్చిన నడదీవవోలె నిలిచెం దరుణేందుకిరీటుసన్నిధిన్.

69

గీ. తరుణి యందందఁ గేసరదామకాంచి, జఘనపులినంబు నందుండి జాతిపడఁగ మాటిమాటికి హస్తపద్మముల నెత్తు, చచలభావంబుతో నుండె నభవుఁడ్రాఱు.

70

ఉ. కమ్మనియూర్పుగాడువుల గండముఁ గ్రోలఁగ వచ్చి యావృథిం బమ్మగుమీపదేళమనఁ బాయక యాడెడుతేటిఁ గళివ

ద్వమ్మన మాటిమాటికి సమంచితవిభ్రమలోలదృష్టి యై
యమ్మదిరాక్షి చిమ్మ దరహాసవికస్వరగండపాలి యై.

71

గీ. అఖిలలక్షణసంపూర్ణ యైనయట్టి, యాలతాతన్విత జూచి పుష్పాయుధుండు
రమణదాబూను దేవతారాధనంబు, సఫలతం జెందె నని చాల సంతసిల్లె.

72

ఉ. అప్పుడు డాయ వచ్చెఁ దరుణాబ్జకళాధరు గారి భక్తితో
నప్పుడు డాసె నీశ్వరుండు సంచితయోగసమాధినిష్ఠమై
దప్పక బాహ్యాసీమఁ బ్రచుదం బెసఁగం బరిమంబు సోహమై
యొప్పెడుదివ్యలేజము సముజ్జ్వలకోటితటిత్ప్రకాశమున్.

73

క. ఆనమభయభక్తు లలరఁగఁ, గునుమంబులు దోయిలించి కోమలి నించెం
గిసలయభంగంబులతో, నసదునడుము వణక మృదునియడుగులమోదన్

74

ఉ. పల్లవపుష్పభంగములు పాదసరోరుహయుగ్మకంబుపైఁ
జల్లి శ్రవోవతంస మగుసంపగిమొగ్గ యొకింత జాఱఁగా
నల్లన మ్రొక్కెఁ బార్వతి భయంబును భక్తియు సంభ్రమంబు సం
ధిల్లఁగ భర్తకుఁ ఘనఘటిప్రభుహరుని కంధకారికిన్.

75

క. సరిలేనిమగనిఁ బడయుము, తరుణీ యని పల్కె- శివుఁడు తిథ్యమ యిది యీ
శ్వరభాషితమునకుం డర, తరములయందైన నన్యభాత్యము గలదే.

76

ఉ. పంచశరండుఁ దత్పరత బాణవిమోక్షణకాలముం బ్రతీ
క్షించుచు గారి శంకరునిఁ జేరినయప్పటినుండి యెప్పుడుఁ
నించునొకో హరుండు తరుణీమణి నంచును వింట నారి సా
రించుచు నుండెఁ జెంత నురరీకృతజై వతకార్యధుర్యుఁడై.

77

గీ. ప్రియము శోభిల్లఁగా సమర్పించె గారి, పసనిపయ్యెద జాఱ దోగిపల్లవమున
భానుదీప్తులు నీటూరి ప్రన్న వైన, పృథులమందాకినీపద్మబీజమాల.

78

గీ. అంబుజాక్షి సమర్పింప నాదరమున, నక్షమాల్యంబు నిటలాక్షుఁ డందుకొనియొ
బంచబాణుండు సంధించె నించువింట, నస్త్రీరాజంబు సత్సాహసాశుగంబు.

79

మ. శమనారాతి నివృత్తిధైర్యుఁ డగుచుం జంద్రోదయారంభకా
లమునం బొంగిన దుగ్ధసాగరిములీలం బక్వబింబాధతో
ప్థముఁ గర్ణాంతవికాలనేత్రము నతిస్వచ్ఛంబునై యొప్పు గౌ
రిముఖాంభోజమునందు నిల్పె సరస్వతీమంబునం జూడుకొలన్.

80

గీ. శైలసుతయును భావంబుకీలు దెలిసి, యంగకంబులఁ బులకంబు లంకురింప
ప్రాల్సె నిమ్మెము లజ్జాభరంబుజేర్చి, గోరాలోకసంబులఁ గెల్లుమలుగి.

81

వ. ఆనంతరం బంతకమధనుం డతర్కితం బైనయింద్రియతోభంబు బలాత్కారంబు గా గుడియించినచేతో వికారంబునకుం గారణంబుఁ దెలియం దలంచి వికాంచలంబు లకుంజాపు విఱపునప్పుడు కట్టెదుర దక్షిణాపాంగవినిష్టముష్టియు నానతాంగుండును నాకుంచితసవ్యపాదుండునుం జక్రీకృతకార్తుకుండును బ్రహతోద్భుక్తుండును నైన మన్నఘనిం గనుంగొని తపగివరామర్పపిప్పద్ధక్రోధుండయ్యె నవ్వేళ భూభంగదుష్పేక్షం బగువిరూపాక్షునిలలాటేక్షణంబునం జనియించినసముజ్జ్వలజ్వాలాజాలం బైన కృపీటయోని భువనంబులెల్ల భయభ్రాంతంబులై హాహికారంబులు నేయ నమ్మినకేత నుకరకరాసనతూణీరంబులతోడం గూడ భస్మంబు చేసిన. 82

సీ. నాగభూషణుఫాలనయనానలముచేతఁ, బంచబాణుఁడు బిట్టు భస్మమయ్యెఁ బ్రబలాభిష్కంగసంప్రభవమోహంబునఁ, గేలిని యవళ యై వ్రాలె ధరణి యువతీసంసర్గంబు యోగవిఘ్నం బని, యభవుఁ డంతర్ధాన మాచరించెఁ జెలికాఁడు తనమ్రాల నొనికి బూడిద యైన, నామని యేడ్చె నా విఱచినట్లు

గీ. గౌరి తనచారుసౌభాగ్యగౌరవంబు, విలువ పోయినచెలుపున విన్నవోయెఁ బర్వతేంద్రుండు నిర్విణ్ణభావ యైన, కూర్చినందన నింటికీ గొండుఁబోయె. 83

వ. ఆనంతరంబ రతిదేవి మోహంధోన్మిలితంబు లై నలోచనంబుల నత్యంతప్రియదర్శనం డగుప్రియుం గానక పురుషకారింబున భూమిం బడియున్న భస్మంబుం గని యిట్లని ప్రలాపింపం దొడంగె. 84

ఉ. చక్కనివారిలోన నెఱజాణలలో విటరాజకోటిలోఁ జిక్కనివారిలోఁ గడుఁ బ్రసిద్ధిపహించిన నీవు ప్రాణముం దక్కినచోట నీమనసు ధైర్యమున నిసిమింతురాలు గా నెక్కట ! పుష్పసాయక మహాకఠినాత్మలువో మృగేక్షణల్. 85

మ. ప్రతికూలాచరితంబు నావలన నల్పం బైననుం గాంచితే ప్రతికూలాచరితంబు నీవలన నల్పం బైన నేఁ గంటి నే కృత మెన్నఁడును లేనిచంద మిది లక్ష్మీపుత్ర ! నీయందు న న్నతిదుగిభాన్విత డించి పోవఁ గగవా యధ్వానపుంబట్టునన్. 86

క. తలఁచే మన్నథ! గోత్ర, స్థలితంబుంజఘనమాత్రకరబంధంబుల్ కలఁచే మతియొ వనంబు, త్వలకలికారాధనంబుఁ దత్సమయమునన్. 87

క. మెఱయంగ ముసురఁ గురియఁగ, నుఱుమం బురవీధులం బయోధరవేళం దెఱవల రమణులయొద్దకు, నిఱుఁజేకటినికల నింక నెవ్వం డనువున్. 88

సీ. మదిరారసాస్వాదమదవికారింబులు, చింబాధరలకు విడంబనములు ప్రియవియోగంబున బెదరించునాఁ డయ్యె, నుడువల్లభుఁడు నిష్కలోదయండు

కోయిలనోహరు క్రొత్తమామిడిమోక్క నవపల్లవంబు, బాణత్వ ముడిగె
శుకశారికలు గూడి శోకస్వరంబులఁ, బలవింపఁ దొడగఁ దాపంబు గదిరి

గీ. మాసములు దుగ్గిఖపడె మధుమాధవములుఁ, జిన్నిమలయానిలంబులుఁ జిన్నవోయె
మాట లేటికి వేయు నోమగలరాజ, విశ్వమున నీవు లే కున్న వెలితివడియె. 89

గీ. హృదయమున నుండి యెప్పుడు హృదయనాథ

ప్రియముఁ జెప్పెద నను టెట్లు భేషజంబు
హృదయమున నుంట నిజ మేని మదన యెట్లు
భస్తమైతివి నే నెట్లు బ్రదుకుఁ గంటి

90

ప మన్నథ! మధురాలాపవినిస్సర్గపండితంబు లగుగండుంగోయిలల నేలాకో భవనం
బులకు రాయభారంబు వంపవు? ప్రణిపాతయాచితంబు లగుగాఢోపగూహనంబులు
మఱచితే? యార్తనం బగుమసుమ ప్రధానంబు నాయంగంబులం దిది నీవు రచియించి
నది కదా? దక్షిణేతరం బగుమదీయచరణంబు లాక్షరాగపరికర్తంబునకుం దగ
దాకో? పతంగమార్గంబున నింగలంబునం బడి భవదంకంబాశ్రయించెడఁగాక మద
నుండు లేక రితిదేవి జీవించా ననునపవాదంబు లోర్వవచ్చునే? నీసుహృదీశ్వరం
డయినవసంతుం డెవ్వట నున్నవాడు? పటుక్రోధరేఖానటదృష్టిభంగభీషణము
ఖం డగుటలాటలోచనులోచనంబు చిచ్చున నతండును వెచ్చి నిన్నుఁ గూడెనే యని
యనేకప్రకారంబులం బలవింపఁ దత్పరిదేవనాక్షరంబులు బాణపాతంబులంబోలి
తూటనాటుటయు సంతయు నొచ్చి యమృదుమాసం బక్తిసలయకోమలికిం బుట్టిన
మహావ్యసనంబూరార్పం జేర వచ్చుటయు. 91

నీ క్రొమ్మిడి కై పెక్కి కుసుమంబు లుమియుచు, నవలుప్రదేశంబునందుఁ బోరల
జేవురించిన లేత చెక్కుటద్దంబులఁ, దాటంకయుగళంబు తేన్నియాడ
నాక్రోశపరిదేవనాక్షర ప్రాతంబు, కంఠగద్దదికచేఁ గ్రుక్కువడఁగ
హరినీలములచాయ నక్షిగోళమ్ముల, సాబగుగాఁ గన్నీటిసోన గురియు

గీ. ముత్రియంబులు పేరులు ములిసివడఁగ

హస్తముల పీఠఁగఁ జనుదోయి యడఁచుకొనుచు
సంబెరం బిచ్చె రితిదేవి శంబరారి
కమలినవసంతు నెదుట దుగ్గిఖార్త యగుచు.

92

ప. ఇవ్విధంబున నారామ పేరామనియెదుట నివ్వునంబునఁ బేరామనియై వర్తిల్లునార్తి
సంబెరంబిచ్చి సామ్యనీలంబోయి లేచి వసంతులం గనుంగొని మాధవ! నీచెలికానిం
జాడు కపోతకర్పరం బైనభస్మం బైననాఁడు! నీవు వచ్చుట యెఱుంగండు సుప్తా!
ఈసురాసురం బైనజగంబు దినతంతుగుణం బైనకోదండంబునం గలగుండ్లువెట్లు నిట్టి

- జగజ్జెట్టియుం గలండే! యతిపరుషవనసంపాతాహతం బైనదీపంబునుంబోలె నీపరమి
 త్రుండు క్రమృతీలండు సుమ్మి! నాపాపంబునంజేసి విధి వెలిగాఁ గ్రొన్నవలె
 కానిం గొనిపోయె. నీవును బరమమిత్రుండవు గావున నన్నును నగ్నిముఖంబున నీ
 సఖుం గూర్పం బాడి. “శశిలోడంగూడఁ గౌముదియు మేఘంబుతోడంగూడ
 మెఱుంగు” ననుట సకల సప్తుతంబు. కుసుమశరశరీరభసితీచూర్ణంబు శరీరంబునం
 దాల్చి నామేను విభావనుచుండు ప్రేల్చెదంగిసలయతల్పంబులకు నిట మున్ను సహా
 యుండ వగునీకుఁజిత పేర్పంజాలవచ్చెనే యని పల్కి శోకావేశంబున వెండియు. 93
- నీ హస్తయుగ్మము మోడ్చి ప్రార్థించి పలికెదఁ, దమ్ముఁడనా కిమ్ముఁ దగఁ జితాగ్ని
 మందమందంబుగా మలయానిలంబులు, వెరవుతో మండంగ విసరుఁగారఁ
 బరలోకతృప్తికై బంధు లిద్దఱకును, ధర్మోదకం బిండు తమ్మితే నీ
 సహకారమంజరీచరుపిండకబళంబు, పెట్టుండు మాకునై పికము ముట్టఁ
 గీ దేని పెట్టుండు కన్తూరిదీర్చియచటఁ, జేర గొజ్జంగపూసీటఁ జెంబు లిడుండు
 నన్ను వెలరాజుఁ దలఁచి మన్నన దలిర్పఁ, దగ సమర్పణ చేయుండు దంపతులకు. 94
- ఎ. అని తెంపు నేని యగ్నిప్రవేశంబున కాయితం బై యున్నసమయంబున రతినద్దేశించి
 యాకాశవాణి యోమన్నధపత్ని! సాహసంబు వలన దుడుగుము నీకుం జేరువన మే
 లుగాఁగల యది నీమగండు కందర్పుండు భుజాదర్పంబునంగన్నుఁ గానక క్షనకగర్భుని
 సమావిర్భూతమనోవికారునిం జేసి తనకుమారికయం దతనికెఁగాఁగనితలంపుఁబుట్టించె
 కన్నియంగవనిన తనయన్యాయంబునకుందాన రోసిసరసిరుహసమం డీనునైబుట్టించిన
 వాఁడు కుసుమశరండుకదా! యద్దురాత్తుండు హరకోపానలంబున భస్తం బగుం
 గావుత మని శపించిన యది కారణంబుగాఁ బ్రద్యుమ్నున కిద్దురవస్థ తటస్థించె 95
- ఉ. ఎవ్వడు పెండ్లియాడుఁ బరమేశ్వరుఁ డదితనూజ వేడ్కతో
 నవ్వడు లబ్ధసౌఖ్యుఁ డయి యంబికప్రార్థన నాసదాశివుం
 డెప్పటియట్ల సర్వభువనైకధనుర్ధరునిం బ్రియం బ్రియం
 బొప్పంగ నిచ్చు నీకు మది నొండు తలంపకు నమ్ము మాత్మలోన్. 96
- వ. అనియదృశ్యరూపం బైనభూతంబురతీదేవిమరణవ్యపనాయబుద్ధి మందీభవింపంజేనఁ
 గుసుమాయుధబంధుం డగువసంతుండును నావృత్తాంతంబునకు సంతసించి య
 క్కాంత నూరాళ్చి నాకాపాంతం బవలంబించి శంబరారిపత్నియు గౌరీకళ్యాణకాల
 మ్ముం బ్రతీక్షించుచు విరహక్షీణం బైనశరీరంబు రక్షించుకొను చుండె నంత 97
- ఆశ్వాసాంత్యము.
- ఉ. మంకణమానివంశమణిమండన ! కాంచిపురీనివాస ! యే
 ణాంకకేరీటదివ్యచరణాంబుజనేవక ! వైరిభద్రనా

గాంధుక ! హరిహరదరహాసవిపాండవరక్షీర్తిచంద్రికా
లంకృతదిగ్విభాగ ! శుభలక్షణ ! వారిరుహాయతేక్షణా!

98

క. కరదీపదానశోభిత, విగుదాంకిత ! యంబునిధిగభీరసుహృదయా!
హరచరణకమలపూజా, పరతంత్రస్వాంత ! వంశపావరచరితా!

99

మాలిని. మాచమాంబాసుతా ! మానదుశ్లోధనా, యాచకాభీప్సితత్యాగచింతామణీ!
ధీచతుర్వర్ణ! యాస్తీక్యసంపన్నీ! లోచనాంభోరుహాలోలక్షీకళా!

100

గ ద్య ము.

ఇది శ్రీమత్కమలనాభపాత్ర మారయామాత్యపుత్ర వినయవిధేయ

శ్రీనాథనామధేయ ప్రణీతం బయినహరవిలాసం

బసుమహాప్రబంధంబునందుఁ

తృతీయాశ్వాసము.

శ్రీరస్తు. హ ర వి లా స ము

చ తు ర్థా శ్వా స ము.

కావేరివల్లభ!

లోక స్తవనీయ! సర్వలోకాశ్రయ! ద

ర్వీకరభూషణభక్త! సు

ధీకలితవివేక! యవచిదేవయతిప్పా!

వ. ద్వితీయవిలాసం బైనగౌరీకళ్యాణం బాకర్ణింపుము. 2

గీ. అవ్యిధంబునఁ దనమోల ననమశరుఁడు, తనకుఁ గా నీశ్వరునిచేత దగ్ధ మైన
ధరణిధరకన్య నిందించెఁ దనదురూపుఁ, బరులు మెచ్చనిచెలుపునిష్ఫలము కాదె. 3

వ. అనంతరంబ వసుంధరాధరకన్య యవంధ్యప్రతిజ్ఞ యై తవస్సమాధినియతత్వంబు
వహియింప నిజాభిప్రాయంబు మేనకాదేవి కెఱింగించిన. 4

గీ. స్రుచ్చి కాఁగిలిండుకొని యమృహీధర, సార్వభౌముడేవి చతురధంగి
బుజ్జగించి కూర్చి పొంపిరివోవంగ, హితమిహోక్తిఁ బుత్రి కిట్టు లనియె. 5

ఉ. ఎక్కడ లేరె వేల్పులు సమీప్సితదాతలు ముద్దుఁగూన నీ
వెక్కడ ఘోరవీరతప మెక్కడ యీపటుసాహసిక్యముల్
తక్కు శరీషపుష్ప మవధానపరత్వమునకొ మధువ్రతం
బెక్కిన నోర్పునో విహగ మెక్కిన నోర్పునొ నిశ్చయింపుమా. 6

గీ. అని నివారించె గిరిపత్నియనుఁగుఁగూఁతుఁ, బార్వతియఁ దల్లిమాటఁ జేపట్ట దయ్యె
నీప్సితార్థంబునకుఁ జాటుహృదయరుచియ, నిమ్మమున దోడిగిలునీరు నిలుపరాదు. 7

వ. అంత నాచంద్రానన సఖీముఖంబున నిజమనోరథంబుఁ దండ్రి కెఱింగించి యమృహీను
భావుచేత నిర్దణ్యనివాసమునకును ఫలదయాంతం బైనతపస్సమాధికిని నానతి వడిసి
దృఢప్రతిజ్ఞానిర్వాహంబున. 8

ఉ. భూధరరాజకన్య మణిభూషణముల్ దిగఁద్రావి యీశ్వరా
రాధనకేళికాతుకపరాయణ యై భరియించె బాంధుర

క్షాధ్యతిపూర్వకంబుగఁ బ్రగాఢపయోధరమండలీసము

చ్చేదవికీర్ణసంహతుల నేలుమహీధరవల్కలంబులన్.

9

గీ. పాశుపతదివ్యదీక్షఁ జేపట్టి గౌరి, చంచరీకాంగనాగరుచ్చాయ నేలు

కుటిలకోమలతరదీర్ఘకుంతిలములు, మడమ లంటఁగ నిడుపాటిజడలు గట్టై, 10

నీ. ముత్యాలమొలనూలు మురువునూపెడునట్టి, జఘనంబుపై మాంజి సవడరించె

గందుకక్రీడపై గారం బుపవరించు, హస్తాబ్జములఁ బూసె నక్షమాల

కస్తూరికాంగరాగములతో విలసిల్లు, తనువల్లి హత్తించె ధవళభూతి

బొమ్మపెండిలపాటఁ బొదువుచ్చు నెలుంగు, నీలకంఠస్తోత్రనియతిఁ గూర్చె

గీ. బసిండికమ్మలయందంపుఁబట్టుచేల, కొంగుచాటున పరిల్లుకుచభరమునఁ

గంతఁగా నైచెఁ బులితోలుకళవసంబుఁ, బరమకళ్యాణి గిరసార్వభౌమతయ. 11

గీ. హంసతూలికపాన్పుపై నలరు మొగ్గ, యొత్తునునుమేనుగల్గునీలోత్పలాక్షి

బాహువల్లి తలాఁడగాఁ బవ్వరించె, నైలపాషాణపట్టికాఘండిలమున. 12

గీ. పాశుపతదివ్యదీక్షావిభాసమాన, దివ్యతేజోవిశేషసందీప్తమూర్తి

కాలతాంగికి శతవృద్ధు లైనమునులు, ప్రణతు లగుదురు భావిప్రభావశక్తి. 13

ప. ఇవ్విధంబున ఓ శ్మశరశిఖరంబులయందలిహరిణికోరంబులకు నరణ్యబీజాంజలినిధానం

బునుం దరులతాకుంజంబులకు నిర్భరధారాసేకంబును నొవర్చుచుఁ గృష్ణాశోత్తరా

సంగవతియు సర్వాంగభసితాభ్యంగమంగళస్నానయు నై కొంతకాలంబు గడపి కాం

క్షీతంబు కడఁ గానక తెంపు నేసి మండువేసవిం గనగన మండు నగ్నిముఖంబునడు

మన నిలిచి మధ్యాహ్నకాలంబున నర్కమండలం బాలోకించియు వర్షాకాలంబునఁ

బత్తుపాళీక్షణినితంబులును దాడితాధరంబులును బయోధరోత్సేధవిపాతమార్గి తంబు

లును ద్రివళివలయస్థలితంబులును నాభీగహ్వరప్రవిప్తంబులు నగుజలధరజలవిందు

ధారలం దోఁగియు శిశిరకాలంబునం దివతాలించుకొలంకులలోనం బుక్కిటిబంటి నీట

నిశాసమయంబుల నిలిచియు సంబుమళికంబులును నుడువతికరంబులును కరువలిం

డుల్లినజీర్ణతరుపర్ణంబులును నాహారంబుగా దుష్కరం బైనతపంబు నేయుమండ

నొక్కనాడు. 14

మ. అజినాపాఢధరుండు ప్రాథతరభాషాతిప్రగల్భుండు నీ

రజబంధుప్రతిమానలేజుఁడు జటారాజచ్చటాతామ్రమూ

ర్ధజుఁ డేకాకివటుండు బ్రాహ్మణుండు విశ్రామార్థమంబోలె నా

త్రిజగన్తోహనమూర్తిసన్నిధికి నేతెంచెక వనాంతంబునన్. 15

గీ. ఇవ్విధంబున నేతెంచి యెదుట నిలిచి, గౌరి నాకిర్వదించె నక్కపటవటుండు

కలితకోమలనవకుశగంధి యైన, యంగుళీపల్లవంబుల హస్తమెత్తి. 16

వ. పార్వతియు బహుమానపురస్కరంబుగా నయ్యోర్వీసురవటునకు నతిభిఘాట యొనర్చిన నతండును గొండరామూరి సేయునత్కారం బంగీకరించి ముహూర్తమాత్రంబు విశ్రమించి మేలుపడిచూపునం జూచి ప్రస్తావనోచితంబుగా నిట్లనియె. 17

సీ. సలింబు త్రిషవణస్నానక్షుచుం బాసి, యంభోజపత్రదీర్ఘాయతాక్షి !
కుసుమంబులును నిర్భకుశపల్లవంబులు, సులభంబు లై యున్నె గుండరాంగి !
సత్యంబు లన్యోన్యజాతివైరముఁ దక్కి, కాంతి గైకొని యున్న చంద్రవదన !
యనుదినంబును దేహయాత్ర కాయిత మాని, నీవారపాకాది పూవుఁబోడి !

గీ. శక్తికొలఁదిఁ దవశ్చర్య సంఘటింఁతె, ఫలముపై నాస నాగ్రహబంధ ముడిగి
తామ్రచింబోష్ఠి ధర్తసాధనములందు, నాద్య మగుసాధనంబు దేహంబ కాదె. 18

క. మగువా! నీపెంచినలత, చిగురున ముకుళంబు నుల్లసిల్లెని చెవుమా
పగడపుఁగెఱ్ఱావిపయి, న్నగ వుదయించినవిధంబునం బ్రస్తుట మై. 19

క. పంకజలోచన! కరద, ర్భాంకురములు మేసినట్టి యపరాధమునక
రంకుమదపాతకంబుల, జంకింపవుగా తపగ్నిప్రకాంతి వెలితిగాన్. 20

గీ. అభివీధిపరిచ్యుతం బైనయట్టి, యమరతటిసీజలప్రవాహమ్ముకంటె
ధరణిధరరాజు నీచరిత్రంబుకఠినఁ, బరమపావనఁ డయ్యె నోపద్దనయ్యుం. 21

వ. సంబంధంబు సాప్తపదీనంబు గావున నింతితడవు నీతోడఁ గదిసి పలుకు చునికింజేసి
యే నాత్మండఁ గావున నొక్కమాట యడిగిన బ్రాహ్మణజాతిస్వభావసులభం బైన
చాపలంబుఁ జూచి హెచ్చు గుండాడం బని లేదుఁ బాస్యంబుగా నుండె నేనిం
జెప్పుము. 22

సీ. ప్రథమప్రజానాథపావనకులమునఁ, బ్రభవించి తలఁపి పంచసార
సౌందర్యసంపద సడిగన్నదానపు, నశ్వరం బై శ్వర్యనైపుణంబు
సౌఖ్యంబు నిరవధి సర్వసామగ్రినీ, యజచేతిభాగ్య మత్యాయతంబు
భాగ్యంబు నీకేమి భ్రాంతి యైనది మనో, రథ మేమి చెప్పుమా రాజవదన

గీ. దుష్కరం బైనతప మిట్లు దొడరి చేసి, మేళు డయ్యించుకొనఁగ నేమిటికి వచ్చెఁ
జిత్తిము విచారమార్గంబుఁ జేరఁదచ్చి, తత్వముఁ దెలియఁజెప్పు చూతము మృగాక్షి.

వ. పితృగృహంబున నవమానంబు వుట్టదు గదా! పన్నగఫణారత్నంబుమీఁదఁ జెయిసాచు
వాఁడు గలండే. నిండుజన్మనంబునకుం దగినవిభూషణంబులు తొలంగంబెట్టి వార్ధ
కోచితంబు లగువల్కలంబు లెట్టులు ధరించితివి దేవలోకనివాసంబున కాసపడదేని
నది వృథాశ్రమంబు ! నీవుట్టినిట్లు దేవభూమియకదా ? తగినవరునింగామించి
గమాధిపాించితి వేని నదియు నీకుం దగదు రత్నం బొదనిచే నశ్వేషింపఁబడుఁ

గాని యెరు నశ్యేపించునే. నిట్టూర్పుగాడ్పులచే దుర్లభజనానురాగంబు నీయందుఁ
దేటపడుచున్నది. అట్టి కఠినస్వాదయం దెవ్వండోకో వాఁడెవ్వని నపేక్షించియేని
నీవు తపంబు సేయుచుఁ గలమాగ్రపింగళం బగుజటాభారంబు ధరియింపఁ దగ దని
యంతనిలువక యుక్క పటవటుండు. 24

ఉ. ఏనును బ్రహ్మచారిఁ దరశేక్షణ! నీవును గన్య వేంతకా
లానకు నీకుఁ బెండ్లియ ఘటం బగునేని విచార మేల న
న్యసముతోడ నచ్చునను మాన్య వివాహము గమ్ము లెమ్ము కా
దేనిఁ దపంబులోనినగ మిచ్చెద మాను తపోభిమానమున్. 25

వి. అనినం బార్వతి యుష్మిథ్యావటునకుం దనమనోరథం బెఱిఁగింప నొల్లక వయస్యం
గనునన్ను చేసిన నచ్చెలికలైయు చ త్తపోధనకుమారునితో నిట్లనియె. నయ్యా! నీకుఁ
గుతూపాలంబు గలదేని వినుము కాలకంఠకఠోరకంఠహుంకారప్రసేర్తకం బగుపుష్పచా
పునినమ్మోహనాస్త్రం బీకవ్యపూదయంబున నాటిననాటంగోలె లలాటచండఃపూసరా
లక యై తుహినసంఘాతితతిలాతలం బగుజనకునింట ధృతిం జెందక మహేంద్రప్ర
భృతు లగుదిగీశుల నుజ్జగించి పినాకపాణిం బతిఁ గాఁ గోరి తపంబు సేయ సమ
కట్టై సహాష్వకంఠస్థలితంబు లగుసంగీతాక్షరంబుల విరూపాక్షుచరిత్రంబు పాడుచు
వనాంతసఖు లగుకిన్నరరాజకన్యకల వగపించుచుఁ ద్రిభాగశేషంబు లగునికాసమయం
బుల నిందుకిందుక నిద్రించుచుఁ గలఁ గాంచి నీలకంఠ! యెన్నోటికిం జనియెద విని య
సత్యకంఠార్చితబాహుబంధన యయుగ్మను విరహవ్యధాదుస్సహం బగుతపోభారంబున
భర్త వశికరింపం దలంచి యున్నయది యని పల్కిన. 26

చ. వికవిక నవ్వి యుక్కపటవిప్రకుమారుఁడు మేలు లెస్స వా
నికి నయి రాగబంధమును నిల్పె మదిం దరళాయతాక్షి మీ
గకియ వివాహవేళఁ బురికాసనుపాణిఁబరిగ్రహించుచో
మొకమున బుస్సుమంచు నహి మ్రోగిన నెట్లు భయంబు చెందునో. 27

నీ. రానుంచ యందుఁ జీరకు జోక యగుఁగాక, పచ్చియేనికతోలుఁబచ్చదంబు
హరిచందనాస్పదం బగుచనుఁగవమీఁదఁ, బట్టుఁ జేకొనుఁగాక భసితధూళి
కమనీయచరిణలాక్షారాగలేఖచే, ముద్రితం బగుఁ గాక రుద్రభూమి
కలితముక్తాఫలగ్రాహిణీయకంబుతోఁ, దులదూఁగుఁ గాక పెంజిలువపేదఁ

గీ. మనువు లెస్సయి యుండఁ బో మానవతికి
నివ్వధం బన్న లోకంబు లెల్ల నగరె
యహహ! ముదిగొడ్డు నెక్కి విక్షాటనంబుఁ
జేయఁ బోవుట యదియి మేల్నాన చువ్వె.

- ఉ. పుట్టు వెలుంగ నెవ్వరికి బోలదు మాడవకన్నుఁ జూచి చే
పట్టఁడు వెట్టివాఁ డయినఁ బ్రాణహరుం డఁట జంతుకోటికి
గట్టినతోలుచీర కలకల్లి ప్రకాశము సేయు చున్న దె
వట్టునఁ జూచిన్ శివునిలైసి యెఱుంగఁగరాదు భామినీ. 29
- గీ. మాట లేటికిఁ జాలింపుమా తపంబు, హరునిఁ గూర్చి సరోజవత్రాయతాక్షి !
నలదు తివియంగఁ బాఁతినవాఁడికొట్టు, యూపసత్క్రియ కర్తవ్యమై యున్నె చెవును
వ. అనిన నక్కపటవటునకు నవ్వధూటి యిట్లనియె. 31
- ఉ. చాలు వివాదము ల్పదిగ శంభునిగూరిచి యిట్టిపల్కు లీ
వాలముచేసి పల్కితివి యైనను నా విను చంద్రమగ్గికా
మాళిపయి న్నదీయ మగుమానస మెంతయుఁ జిక్కె నింక నేఁ
జాలుదు నయ్య యేమైయి భుజంగవిభూషణునిం దొరంగఁగన్. 32
- వ. అని జయావిజయలం గనుంగొని యపాంగంబులఁ గెంపు గదుర నీ బ్రహ్మచారి శంక
రుని గుఱించి యింకను వంకరకొంకరమాటలాడ నుంకించుచున్నవాఁ డితిని మెడవట్టి
నూకుం డని పల్కి కోపావేశంబున. 33
- చ జిలఁ గగువల్కలాంచలము చె న్నయి చన్నులమీఁదఁ జాఱఁగా
నలుకఁ దుపారితైలసుత యవ్వలిమో మయి నాలుగేన్నదం
బులు సని భ్రూకుటీకుటిలముగ్ధలలాటముఖేందుబింబ యై
మలఁగి కనుంగొ నెక భుజగమండను నక్కపటద్విజోత్తమున్. 34
- కా. సాక్షాత్కారముఁ జెందె నవ్వుచు గిరీశానుండు ధాత్రీధరా
ధ్యత్వావర్త్యముఁ బ్రేమ నిర్భరకటాక్షాలోకనప్రాధిమౌ
వీక్షించెక దరశాక్షియు న్ననమున స్వీడాప్రమోదక్షమా
దాక్షిణ్యంబులు సందడింప నిలిచెం దత్సన్నిధానంబునన్. 35
- చ. అరు దగునీతేపమ్మునకు నమ్ముడువోయితి నేలకొమ్ము నీ
వరపుడ నంచు కూలి ప్రియవాక్యములం దగఁ గారవింపఁగా
ధరణిధరేంద్రనందన యుగ్రతపోమహనీయవేదనా
భర మఖిలంబు వీడ్కొలిపి భావమునం బరితోష మందుచున్. 36
- వ. జయవిజయ లనుప్రాణగుళులతోడం గూడ మాతండ్రి హిమవత్స్వతేంద్రుండు దేవ
రకుఁ బ్రమాణీకరింపం బాత్రిం బయ్యెను. కన్యకం బిత్తపరాధీన నగుట దేవరచిత్తం
బున నవధరింపవలయు నని విన్నపంబు సేయించి. 37
- గీ. అమృతకరమాలి యవుఁ గాక యనుచుఁ బలికి, వేడక్క గిరిరాజగండవ వీడుకొలిపి
తారగిరికేళి దివ్యచిత్తమునఁ దలఁచె, సప్తముచుల నరుంధతీసంయుతముగ. 38

- క. ఆస ప్తర్షు లరుంధతీసహితు లై యాకాశమార్గంబునన్
భాసందోహము నూర్వచంద్రరుచులన్ భంజింపఁగా డిగ్గి కై
లాసస్థానముఁ జేరవచ్చి కని రుల్లాసంబునన్ హేమసీ
రాసీనుం డయి దేవత ల్గొలువ రాజైయున్న శ్రీకంఠునిన్. 39
- మ. పదియార్వన్నిపసిండివల్కలమునన్ భాసిల్లు ముత్యాలజ
న్నిదముల్ రత్నమయాక్షతంబులును మాణిక్యంపుఁబొత్తంబునన్
జదు రొప్పున్ ధరియించి యల్పధరణీజాతంబులన్ బోలెఁ గ
ట్టెదురన్ నిల్చినదివ్యసంయముల సంపీక్షించి సంభావనన్. 40
- నీ. ఆకాశగంగలో నపుమర్షణస్నాన, మహారహంబును జేయునట్టివారిఁ
బ్రస్థాపితాశ్వుచే భానుమంతునిచేత, గురుభావమున మ్రొక్కఁ గొనెడివారి
సంత్యక్తాలమ్మనయం దుర్వితోఁగూడ, నుదధిలోపల మున్న కున్నవారి
సర్వశేషమునకై సాహాయ్య మొనరించి, పరమేష్ఠిచే మెచ్చుఁ బడయువారి
- గీ. గగనమును లేడుపురవారికట్టెదురన, పతిపదంబులపై దృష్టి భక్తినిడిన
దివ్యచరిత నరుంధతీదేవిఁ జూచి, సప్తదము నొందె కందర్పశాసకుండు. 41
- గీ. అంధకారి యరుంధతి నాదరించె, గౌరవంబున భేదంబు కలుగకుండఁ
బెద్దవారికి స్త్రీపుంవిభేద మేల, మాననీయంబు పుణ్యకర్తంబుగాక. 42
- క. ఆముఘలఁ జూడ శివునకు, దారపరిగ్రహమువెంటఁ దద్దయఁ దగిలెన్
దారపరిగ్రహమే కద, సారపుధర్మముల కెల్ల సాధన మరయన్. 43
- ఉ. పర్యతసార్వభౌముసుతపై నమరాగము సంప్రరూఢ మై
శర్వుని చిత్తవృత్తి కొనసాగుచు నుండుట కానవచ్చుటం
బూర్వపుఁదప్పుఁ జేసి వెఱఁ బొందుచు నన్నయనంగుఁ డెంతయున్
నిర్వృతిఁ జెందె నా తనదునీతి ఫలించి తపంబు పండినన్. 44
- వ. అప్పుడు సప్తర్షులు హర్ష వినయభక్తిశ్రద్ధావిశ్వాససౌత్పర్యంబులు మనంబునం బెనఁగొ
నంగఁ గేలుదోయి మొగిచి ఫాలభాగంబునం గీలించి కంటకితకపాలభాగు లై దేవా !
యింతకాలంబునకుం గదా మాతపోదానాధ్యయనయజ్ఞవ్రతాదిధర్మంబులు ఫలి
యించె భువనాధ్యక్షుండ వైననీవు మనోరథాగోచరం బైనమన్ననం జేసి మనోవిష
యంబున మన్నించితి వింతకం టెను భాగ్యంబు గలదే యెవ్వనిచిత్తంబున నీవు వర్తిం
తువు నాఁడు కృతార్థుండు గదా నీచిత్తంబున వర్తించుమాకృతార్థత్వంబు నేఁత
నర్లింపవేల ? భవత్పుంభావనావిశేషంబునయంద మాకు బహుమానంబు ప్రత్యయం
బు నయ్యె యుష్పదమధ్యానసంభవం బగుప్రమోదభారంబు మాయంతరంగంబులయం

దంగీకరించుటకు సకలభూతాంతర్యామి వగునీవ ప్రమాణంబు మాటలు వేయు నేటికిఁ జింతితోపసీతుల మైవనుమ్ము నేపనివంపునఁ దలంచితిరో యానతిం డనుటయు. 45

చ. లలితజటాకిరీటసదలంకృత మైనశశాంకరేఖ కో
మలరుచి దంతదీధితిసమాజముతోఁ బొదలంగఁ జేయుచున్
బలికె లలాటలోచనుఁడు ప్రస్ఫుటభంగి మునిస్ర జంబుతోఁ
దొలకరిమేఘఘోషములతోఁ బురణించు సమంచితధ్వనిన్. 46

గీ. ఎఱుఁగుదురు కాదె మీరు నాహృదయవృత్తి, నాకొఱకు నేనె వర్తింతు నేకృతులను
మన్నహామూర్తు లెనిమిది మానులార, భువనరక్షాప్రయోజనంబునక కాదె. 47

గీ. విప్రకృతు లైనయబ్బందివేల్పు లెల్ల, మనఁగఁ గోరిరి నేనాని మత్స్యీనూతి
ననఘులార తృప్తాతురు లైనవారు, వారివాహంబు ఘనవృష్టిఁ గోరినట్లు. 48

వ. ఏతదర్థంబ పార్వతిని ధర్మపత్నిఁగా నపేక్షించు చున్నవాఁడ మాకొఱకు మీరు హి
మాచలంబునకుం బోయి యుక్కార్యంబు సంఘటించవలయు యుష్మత్సంఘటితంబు
లైనసంబంధముల కెన్నఁడును వికారంబు పుట్టనేర దభ్యున్నతుండును శ్రీతిమంతుం
డును వసుంధరాభారధూర్వాహుండును నగునద్ధరాధనసాగ్రభౌమిండు సంబంధబాం
ధవాద్ధుండు కన్యార్థంబ యిటు ప్రసరింపుఁడు భవత్ప్రీతిహితంబు లైనపురాణాగ
మాదులు గదా లోకవ్యవహారంబులకు నిర్భయంబు లై యుండు నీయరుంధతీదేవియు
నీకార్యంబునకు సహాయ కాఁగలను విశేషించి వివాహోభయకార్యంబులయందుఁ
బురంధ్రీజనంబులను జనపుచ్చెల్లు నిది శుభముహూర్తం బివ్వడ కదలి యోషధిప్రస్థ
పురంబునకుం జకుండు కైలాససానుప్రదేశఁబులఁ బునస్సమాగమం బగుం గాత మని
కంభుండు విస్రంభగంభీరంబుగా నానతి యిచ్చిన. 49

చ. అతఁడు సమస్తసంయమిజనాద్యుఁడు కైలసుతాపగ్రహ
యతుఁ డయి యుండఁగా సురమహర్షి వరేణ్యులు ప్రాక్షనప్రణా
పతులు తదాదిగా హృదయపంకరుచాంబులతోఁ బరిగ్రహ
వ్యతికరసంభవం బయిన యచ్చపులజ్జ పరిత్యజించుచున్. 50

వ. మహాప్రసాదం బని యంబరమార్గంబున హిమరుతంబు డాయం జని. 51

గీ. గగనమునకుండి డిగ్గి సత్కారముక్తి, వెలిగె హిమపర్వతాంతరస్థలమునందు
నిర్మలం బైననిధిలోని నీడఁదోచు, నించుబొంబులనుతోలి ఋషిగణంబు. 52

కా. పాదన్యాసములక ధరిత్రి పరికంపంబొంద నత్యంతస
మైదంబుక భయభక్తులక మరముక ముట్టంగ కైలేంద్రుఁ డం

భోదాకారముతోడ దిగ్విమహాపుణ్యాత్ములక సర్వహా

కాదిశ్రేష్ఠుల వే యెదుర్కొనియె నర్హ్యపూర్ణహస్తాబ్జుడై

53

గీ. ధాతుతామ్రధరుఁడు దేవదారుభుజుఁడు, పానువత్సఫలఁడు వటస్కంధుఁడైన
మంచుగుబ్బలిరాజు సంభ్రమముతోడ, ఋషిసమాహంబు నతిభక్తి నెదురుకొనియె.

సీ. విధిమార్గ మొక్కింత వీసరవోకుండ, నర్హ్యపాద్యాదిక్రియాకలాప
మాచరించి వినిర్మలాచారసంపన్నులగునమృహర్షుల నాదరమున
నంతగిపురానకు నల్లఁ దోడ్కొని పోయి, క్రమముగా నుచితాసనముల నునిచి
స్వాగతకుశలవార్తానుపూర్వకముగ, నతిగభీరప్రస్ఫుటాక్షరముల

గీ. వారిలో నిట్టులనియె నప్తేయసఖుఁడు, గాడవినయావతపూర్వకాయుఁ డగుచు
హస్తయుగళంబు మొగిచి సంప్రార్థనమున, యావచ్ఛత్రపం బగువట్లు గాఁగ. 55

గీ. ఆపవయోదసముద్భవం బైనవాన, యనధిగతపుష్పజాలకం బైనఫలము
పుణ్యనిధులార! నాగృహంబునకు మీరు, తలఁపుగానితలంపుగాఁ దారసిలుట.

క. రెంటును నేఁ బావనుఁడను, వింటిరె మునులార! మీపవిత్రాంఘ్రిలున
న్నంటుట మదీయమూర్ధము, వెంటం గా నభ్రగంగ వెల్లివిరియుటన్. 57

సీ. స్థావరం బగుమేను పావనత్వముఁ జెందె, భవదీయపాదసంస్పర్శనమునఁ
గడగంటి నాజన్మ కలికృతార్థతఁ బొందఁ, గన్నులారఁగ మిమ్ముఁ గానఁబడసి
యుష్మత్ప్రపాసమభ్యుదితసంతోషంబు, నిండి దైవాతె నా నెవ్వరమున
మితేజమున నాదుమేనిలోఁ దహతహ, కలుషంబుపటలంబు గ్రాగి పోయె

గీ. ననుఁ గృతార్థుని జేయఁ బావనుని జేయఁ, బరమపుణ్యుని జేయ సంపన్నుఁ జేయఁ
దలఁచి యేతెంచితిరి గాని తక్కుగలదె, కార్య మానతి యిం దార్యవర్యులార! 58

మ. అని పర్జన్యకఠోరగర్జ కెనగా నాడంబరాటోపముం
జెనయం బల్కుగభీరనిస్వనమునక శీతాచలేంద్రుండు ప
ల్కిన నందందఁ బ్రతిధ్వను ల్పఱిగుహగేహంబులం దుండఁగా
నినుమార్పల్కినరీతిఁ దోచె నపు డూహింపక ముని శ్రేణికిన్. 59

వ. అప్పు డంగిరసుం డందఱిమునులయనుమతి నప్పర్వతేంద్రున కిట్లనియె 60

క. సర్విము సంపన్నంబగు, సురీధరసార్వభౌమ యుల్లము నీకుక
సర్వోన్నతంబు గాదె య, ఖర్వము లగునీమహాశిఖరములభంగిన్. 61

వ. చరాచరభూతకాలంబులకు నాధారండ వగునిన్నుం బురాణబ్రహ్మవాదులు విష్ణుం
డని స్తుతింతురు సప్తపాతాళభవనగోళమూలాధారంబ వగునీవు భూభువనంబు భరి
యింపనినాఁడు భుజంగమకేళుండు వృణాలకేశలం బగుఘణామండలంబున నిడ్డి

భరింప సమర్థుం డగు నే? సత్వానంబులును నానేతుసము ద్రావరీచిహ్నంబులు నగు
నీసలిప్రవాహంబులు భవత్క్రితీర్థంబులుంబోలి భువనపావనంబులు. తిర్యగూర్ధ్వా
ధరస్థానంబు లాక్రమించి త్రివిక్రమావతారంబున విరాడ్రూపంబు వహించినవిష్ణు
క్షేను ననుకరించెదవు నీకు నితరపర్యతంబులకును సాటియే. ఇది యిట్లుండనిచ్చు మేము
వచ్చినకార్యంబు సావధానండ్ల పయి యాకర్షింపుము. 62

నీ. వీవేల్పులకు లేనియీశ్వరశబ్దంబు, చాల్చు నెవ్వఁడు నుధాధామతోడ
నవనిప్రధానంబు లైనయంగంబుల, నవరించు నెవ్వఁడు సకలజగము
నేకతంబున పసియించి యెవ్వనిఁ గంద్రు, యోగీశ్వరేశ్వరుల్ యోగదృష్టి
నెవ్వనిపదము నూత్నేక్షులుభులు పున, రావృత్తికూక్యక మంద్రు తెలిసి

గీ. యతఁడు శంభుఁడు విశ్వలోకైకసాక్షి, యడుగఁబు త్రైచినాఁడునీ యనుఁగుఁగూఁతు
నిచ్చు పెండిలిపెద్దల మేము మీకు, దుహినగిరిరాజ! భాగ్యవంతుండ వైతి. 63

నీ. త్రైలోక్యమునకుఁ జంద్రకళాధరుఁడు తండ్రి, తల్లి యాఁ గాక యీతలిరుఁబోడి
హనునకు మ్రొక్కి యనంతరం బమరు లీ, కుటిలకుంతలకు మ్రొక్కుదురుగాక
యీతలోదరి నిచ్చి హితబాంధవంబున, నగుదుగాక గురుండ వఖిలపతికి
నీరాజుబింబాస్య కారణంబుగ నది, కులము దేవకులంబుఁ గలియుఁగాక

గీ. తగినవరునకుఁ గన్యకాదాన మిచ్చు, సంతకంఁపెను మఱి భాగ్య మన్య మేది
తల్లిదండ్రుల కఖిలభూధరవరేణ్య! సకలయజ్ఞాంగసముదాయజన్మభవన! 64

గీ. దాతవఁట నీవు మేము సంధాతలమఁట, గారవపుఁబెండ్లికూఁతురు గౌరియంట
శంభుడఁట పెండ్లికొడు కిది సంప్రదాయ, మభినుతింపఁగఁ దగుఁ బర్యతాగ్రగణ్య!

మ. అని దేవర్షి బహుప్రకారమధురవ్యాహారసందర్భముం
బనిగొం చుండఁగఁ దండ్రిపార్శ్వమున సద్భావంబు లజ్ఞాభరం
బును మాధ్వ్యంబును దోఁప నమ్రవదనాంభోజాత యై యల్లన
ల్లన తెక్కించుచు నుండఁ బాణి నవలీలాపద్మపత్రంబులన్. 65

గీ. భూమిధరరాజు సంచూర్ణకాముఁ డయ్యె
ముదముతో మేనకాదేవి మొగము నూచి
కన్యకాదానవేళలఁ గలదు చనవు
క్షీతిగృహస్థులకంఁపె సద్దేహినులకు. 66

మ. అనంతరంబ తనకూర్చికన్యం జూచి హిమవంతుండు. 68

నీ. రావన్న తల్లి! సర్వజగచ్ఛరణ్యున, కవృతాంకుమాళికి నైతి భిక్ష
యర్థు లై వచ్చినా రాదిమబ్రహ్మలు, ఘరపుణ్యరాసులు గగనమునులు

పరమపతి వ్రతాపరిషచ్చిరోమణి, యదే యరుంధతి త్రిలోక్తకవినుత
నీవు కారణముగ నెఱయంగ సిద్ధించె, భాగ్యంబు గృహమేధిఫలము నాకు

గీ. ననుచు మ్రొక్కించె ఋషులకు చందఱకును, నబ్జభవుకోడలికిఁ దుషారాద్రినాథుఁ
డవధరింపుఁడు శివునియర్థాంగలక్ష్మీ, ప్రణతి యొనరించె మీ కని పల్కి నగుచు.

గీ. ఈప్రీతార్థక్రియాగముపేతుఁ డైన, శైలపతిమాట కందఱు సంతసిల్లి
ప్రణతి యొనరించి యంజలిపాణి యైన, గౌరి నాశీర్వాదించిరి గగనమునులు. 70

ప. తీసంతరంబ యభిలషితరసం ప్రాప్తిసముపజాతకుతూహల యగునాహంసగమన నరుం
ధతి తనలోడలమీఁదఁ గూర్చుండఁబెట్టుకొనియె మునులును వినిశ్చితకార్యులై వినాహ
తిథి నేటికి నాలవనాఁ డని ముహూర్తనిశ్చయంబు నేసి సారుంధతీకు లై హిమా
చలంబు నామంత్రించి చని విశుద్ధం బైనకార్యార్థంబు విన్నవించి యమృతాదేవుం
డనుప నిజస్థానంబుల కరిగిరి పశుపతియు నెట్టకేలకు దివసత్రయంబు గడపు చుండె
నట యోషధిప్రస్థపురంబునందు. 71

గీ. ఓషధీనాథుఁ డభివృద్ధి నొందు చుండఁ, దిథికి జామిత్రగుణము సంధిల్లు చుండఁ
బర్వతేంద్రుండు సముపేతబాంధవుండు, పుత్రికోద్వాహకశ్యాణమునకుఁ దొడఁగె.

గీ. నవకుభారసంవిధానముల నపుడు, కాతుకవ్యగ్రకాంతానికాయ మగుచు
ననుపమనూర్తి సానుమంతునిపురంబు, సకలమును నొక్కయిలువోలె సంభ్రమించె.

నీ. సంతానకద్రుమచ్ఛాయాసమాకీర్ణ, రాజవీధీపరివ్రాజితంబు
ధవళచీనాంకుకో త్తమసమాకల్పిత, మహనీయతరకేతుమండనంబు
సమధిక స్తంభకాంచనలోరణావరీ, మేళనోత్తేజితమహిరదీప్తి
పుత్రిగృహద్వారపర్యంతసంధానిత, సుమగుచ్ఛమాలికాసుందరంబు

గీ. గరుడగంధర్వకిన్నరఖచరయత్తు, సిద్ధవిద్యాధరాంగనాశ్రేణిభరిత
హఖిలలోకవిలోచనహర్షకరము, రాజితం బయ్యె నోషధిప్రస్థపురము. 74

ప. మైత్రీముహూర్తంబున నుత్తరఫల్గునీనక్షత్రంబునకుం జంద్రయోగంబు గలుగుచుం
డఁ బతిపుత్రవంతు లగువమ్మలైదువ లమ్మత్తకాశినికి శృంగారంబు నేసి రపుడు. 75

గీ. గౌరిసిద్ధార్థవినివేశకలిత మగుచు, దరుణదూర్వాప్రనాళసంభరిత మగుచు
నాత్మరక్షాశిలీముఖం బగుచు నపుడు, బాల కభ్యంగనై పథ్యలీల యమరె. 76

క. బంగారుకంకపత్రముఁ, గెంగేల ధరించి యొప్పె గిరినందన య
భ్యంగముతతీ భాస్కరకర, సంగత యగువిదియనాటికళికళవోలెన్. 77

నీ. కమనీయలోధ్రకల్కంబులంబున, నభ్యంగతైలంబు నవనయించి
యాశ్యామ మైనకాలాగరుద్రవమున, నంగరాగాలేప మాచరించి

- కస్తూరి పునుఁగును గృధసారంబును, పంపంగిను నెయు సంతరించి
యభిషేకవిధియొగ్గ మగునుడుఁగొల్లియ, నిర్ణాభిబలముగా నెటిక గట్టి
గీ. చలువనెల నైన ముత్యాలచవికలోనఁ, బృథులమాణిక్యశశికాంతపీఠియందుఁ
బదియువార్వన్నిపసేడికుంభములనీట, జలక మార్చిరి గౌరికి జంద్రముఖులు. 78
- వ. మంగళస్నానవిశుద్ధగాత్రియు గృహీతప్రత్యుద్దమనీయమునై ప్రఫుల్లకాశ యగుశర
త్కాలవసుంధరయాంబోనిపార్వతిం దత్ప్రేదేశంబులనుండి మణిస్తంభచతుష్టయాభి
రామంబును వితానవంతంబును నగుకాతుక వేదిమధ్యంబురకుం దెచ్చి నెచ్చెలులలంక్రరిం
పం దొడంగి, రిప్పడు. 79
- గీ. ఆగరుధూపంబు సరిపూజితార్చిభావ, మంతరన్యస్తమసుమమాల్యము తదీయ
మలిమనోజ్ఞంబు ధమ్మిల్ల మలరుఁబోణి, యివ్వపూదండఁ గైసేసె నెలమి నోర్తు 80
- గీ. కలితగోచవాపత్రకమలతోడఁ, గరము విలసిల్లె నీహారగిరితనూజ
చక్రవాకపదాంకితినైకతములఁ, గరము విలసిల్లునాకాశగంగ వోలె. 81
- గీ. తుమ్మెదలతోడఁ గూడిన తిమ్మివోలె, జలజరేఖాయుతం బైనచంద్రు పగిది
ఫాలమునఁ గుంతలంబు నేర్పఱచినపుడు, నెలవుగాఁ దోచె గిరికన్య నెమ్మెగంబు 82
- వ. మఱియు నొక్కనైరంధ్రి లోధ్రకషాయరూక్షంబును గోరోచవాక్షేపనితాంత
గౌరంబు నగునీహారగిరికన్యకాలలామంబు కపోలభాగంబునం బరాగలాభంబు సంధిల్లఁ
గర్లావతంసంబుగాఁ గాయజప్రరోహణంబుఁ గీలించె, నొక్కచంచలాపాంగి మంచుం
గొండరామాలియధరప్రవాళంబు కించినన్తధూకచ్ఛవిస్మృష్టరాగంబుఁ గావించె, నొక్క
యించుబింబానన యంబిక చరణంబుజంబులఁ గ్రైతిలత్తుక హత్తించె, నొకకిసలయ
పాణి చరణపల్లవంబుల ఫాలలోచను కిరీటబాలేందుని ముట్టు మని నెట్టుకొనిదీవించె,
నొక్కకాతోదరి కళిందసుతా జాతనీలోత్పలపలాశ కాంతిమంతంబు లైనహిమపంతు
మద్దంగూఁతునిద్దంపువేడందసోగకన్నులం గాలాంజనంబు మంగళార్థంబుగా రచి
యించె, నపవ్నడు కుసుమంబులతోడ లతయును నక్షత్రగ్రహతారకంబులతోడ రాత్రి
యును గలహంససందోహంబుతోడ మందాకినియూం బోలె దివ్యాభరణంబులతోడం
గూడి పార్వతి సర్వలోకనయనోత్సవకర యయ్యె నయ్యవసరంబున. 83
- చ. ద్రవ మయి యున్న క్రొత్తహరితాళమనశ్శిలలౌ గరంగి ప
ల్లవమునఁ దోచి మేనక యలంకరణం బొనరించె గౌరికి
నవనవపత్ర భంగరచనాకలనంబున మంగళార్థ ము
త్యవిహతలీల రత్నముకురామలకోమలగండనుండలిన్. 84
- గీ. దంతతాటంకమండనోద్భాసి యైన, ముద్దుఁగన్నియ యాననాంభోజ మెత్తి
తీర్చి రచియించె మేనకాదేవి రక్తి, మలయజంబునఁ గళ్యాణతిలకరేఖ. 85

ఎ. ప్రమదస్తనోద్భేదనం బాదిగా నెయ్యది ప్రతిదినప్రవర్ధితం బయ్యె నది మనోరథంబు
 ఫలియింప వివాహదీక్షాతిలకంబు లలాటంబునం దీర్చి యధిష్ఠానాంతరసన్నివేశం బై
 ధాత్రీప్రతిసార్యమాణం బైనపూర్ణకాతుకహస్తనూత్రంబు బంధించి మేనకాదేవి
 బాష్పకులలోచన యయ్యె నప్పుడు నవఫేనపుంజ యగుదుగ్ధాభివీచిపోల్కిఁ బట్టు
 పుట్టంబు గట్టి చెలువారునాసతోరుహక్షి కులదేవతలకు మ్రొక్కి ముత్తైదువల కభివాద
 నలబునేసి కళ్యాణమండపమ్మునం దభిలవరివారపరివృత యై సింహాసనంబుమీఁదం గూ
 ర్చుండి మహాక్షలాంఛననాగమనంబుఁ బ్రతీక్షించుచు నుండె నంత. 36

నీ. బ్రాహ్మి సంపాదించె భసితాంగరాగంబు, మాహేశి రుద్రాక్షమాలఁ గూర్చెఁ
 గౌమరి వెలయించె గజచర్మచేలంబు, వైష్ణవి లోలదువ్వలవ మడిఁచెఁ
 వారాహి కెంగలి గారాపువ్రేలికిఁ, గై సేసె మణిమయాకల్పపక్షి-
 నింద్రాణితోఁ గూడి హేరాశముగ గ్రుచ్చెఁ, జాముండ హస్తభూషాప్రజంబు

గీ. నాదికాలంబు సతిఁ బెండ్లియాడఁ బోవు, నవసరంబున నిబ్బంగి సవదరించె
 దివ్యశృంగార మబ్బంగి దేవదేవుఁ, డాదరించెను సమ్మోద మావహిల్ల. 37

నీ. భసితంబు కర్పూరపాలి కస్తూరికా, భరితాంగరాగసంపద వహించె
 పచ్చియేనుఁగుతోలు పసిడికమ్మలపట్టు, పచ్చడం బనెడివిభిగ్రుముఁ దార్చె
 భుజమధ్యమునఁ గ్రాలు భోగిభోగంబులు, తారహరములచందంబు నొండె
 కేగుటించినకంటి చిగురుచాయలతీటు, సింహారతిలకంబు చెవులు నించె

గీ. దివమునందును వెన్నెల దీటుకొనఁగి, కైశవంబున విగతలాంఛనతఁ జెంది
 చాల నొప్పొరుసుకుమారచంద్రరేఖ, తినుకుఁ దాన చూడామణితీర్థము వహించె. 38

వ. ఇహ్విధంబున గంగాధరుండు సమాసన్నగణాపనీతం బైనఖడ్గంబున నీడఁజూచి నందిభు
 జావలంబియై శార్దూలచర్మవిహితపల్వాణబంధం బగువృషభంబును గైలాసశిఖరంబుం
 బోలె నాతోహణంబు నేసి బ్రాహ్మి మొదలయినమాతృకలును గపాలాభరణ యైనభద్ర
 కాళియు భృంగిరిటనికుంభధరభద్రకాళప్రముఖప్రమధవరివారంబునం బరివేష్టించ
 భూతపితృకాకీసీడాకీసీగణంబులు మంగళతూర్యనాదంబులు మురాయింపం ద్వా
 త్రింశతోక్తిటిదేవతాసమూహంబులుఁ గొలువ సహస్రరక్షిధవళితపత్రంబు ధరి
 యింప గంగాయమునలు వింజామర లిడ సుభయపార్శ్వంబుల నిజవాహనారూఢులై
 హరివిధాతలు వేత్రహస్తులై తలంగుండు పాయం దొలంగుం డనుచు నందడి నెడఁ
 గలుగఁజేయఁ గలహాశనతుంబురులును విశ్వావసువులును హాహాహూహువులును ద్విపు
 రవిజయాదివిద్యాధరులును ద్విపురవిజయాదికంబు లుగ్గడించుచుండ సప్తర్షు లరుంధతి
 గహితంబుగా మంగళద్రవ్యంబులు సంతరించుకొని నడువ నాకాశమార్గంబునం జామీ

కరింకిణీశ్వాణంబులు సెలంగ ముహూర్తకాలంబునకు నగోద్రగు వుం బగునోషధి
ప్రస్థపురంబునకుం జని తదీయోపకంఠంబున డిగ్గిన. 89

మ. వనగంధద్విపరాజి నెక్కి యధికవ్యాయానువిష్కారసం
హననుల్ బంధులు మేదిసీధరము లుద్యత్కిర్తితోఁదోడు రా
మనమందుం బ్రహదంబు పొంగ దివిషన్వాన్మ్యండు ధీరుం డెదు
ర్కొని నీహరగిరీశ్వరుండు సుమనఃకోదండసంహరునిన్. 90

వ. ఇట్లైదుర్కొని తుషారగిరీశ్వరుండు మేనకాదేవి పసిఁడిపాత్రంబుల జలంబు వోయ
సురాసురకిరీటుమణికాళో త్తేజతంబు లగుపురాసురాంతకునిపదంబులు గడిగి కన్యాదా
నం బొనరించె నంతం దుషారగిరికన్యకాశంకరులు సంకల్పసిద్ధి వడసిరి నిర్వృత్తపాణిగ్ర
హణమహోత్సవు లై భవానీభర్తలు భక్తిభావనావశంబులై బ్రహ్మసనానీనుం డగు
పితామహునకుం బ్రణమిల్లిరి చతురంతవేదికామధ్యాధ్యానీనులై సార్వత్రిసర్వజ్ఞులు
లాకిం బైనయార్ద్రాక్షతారోపణం బనుభవించి రంత. 91

సీ. ఆమృతబిందువులు పై నందిందఁ జలుకంగఁ, బద్ధాతపత్రంబుఁ బట్టెఁ గమల
కళ్యాణసమయార్ద్రగద్యపద్యంబులఁ, గైవార మొరింపఁ గడఁగె వాణి
రింభోర్విశ్రముఖ్యజంభారివనితాళి, తూర్వత్రయంబునఁ దోడు నూపె
మందాకినియును గాళిందియు నిటుచక్కి, రమణఁ బై వింజామరంబు లిడిరి

గీ. వేళ యెఱిగి మహేంద్రాదివిబుధగణము, ముకుటముల పార్జవల్లవములు ఘటించి
వేడుకొనిరి మహాదేవు విసతు లగుచుఁ, జిత్తసంభవునకుఁ బునర్జీవనంబు. 92

సీ. సంబంధబాంధవసరదనుగ్రహముచే, నచలాధిపతిఁ జరితార్థుఁ జేసి
కందముఁ దొల్లింటికంటె నున్నతుఁ జేసి, రతిదేవిహృదయవైరాగ్య ముడిసి
పెండ్లికి వచ్చినబృందారఫల నెల్ల, వివిధసంభావన వీడుకొలిపి
ప్రమథవర్షము నికుంభప్రధానమును, బేతాళదాకినీవిరతి ననిచి

గీ. కనకకలశాది భక్త్యలంకారయంతము, నైనకొతుకరత్నగేహంబు సొచ్చి
పార్వతియు దాను నీహరభానుమాలి, పవ్వళించెను ముదమునఁ బాన్పమీఁద. 93

వ. అనంతరంబ గంగాధరుండు భృంగిరీటవికారంబుల నిగూఢంబుగా నవ్వించియు, బాద
సాంత్యసఫరిగ్రహంబున మందమందాక్షసారంబుగారించియు గాఢాలింగనంబులును
నీపీఠంధస్పర్శనంబులును బింబాధరమంబునంబులును సఖాంకురవ్యాపారంబులును దంత
క్షతవేదనాప్రపంచితకిరించితంబులును వెలయ బాహ్యంతరోత్సవ ప్రదేశంబులు సం
ధించి మస్తథుం గృతార్థుం జేసి యనేకకాలంబు పరమానందంబుఁ జెంది శతానంద
ముకుంద పురందరాదులకు హితంబుగ సుతుంగాంచి యాంబికేయుండును గాంగేయుం

దును గార్తికే నుండును మోక్షాతురుండును నగునక్కుమారునివలనఁ దారకానురు
వధియింపించి మహాదేవుండు లోకంబు లన్నియు రక్షించె నిది గౌరీకళ్యాణము 94

క. ఈగౌరీకళ్యాణము, భోగీంద్రధరాపదానపుణ్యకుశ్రీతిధీ
ర్యాగము దీనిం జదివిన, భోగము మోక్షమును గలుగు భూజనములకున్. 95

ఆశ్వాసాంతము.

చ. కొమరిగిరిక్షమారమణకుంజరచారువసంతవై భవ
క్రమసముపార్జితాభినవగంధహిమాంబుకురంగనాభికుం
కుమఘనసారసంకుమదకుంభమనోహరగంధపాలికా
సముదయసార్వభౌమ! కవిసంఘమనోభవకల్పకర్తృమా! 96

క. కరదీపదానబిరుదా, భరణా! కావేరివల్లభా! నుగుణనీధీ!
శిరియాళవంశకేఖర!, హరచరణ స్థరణపరిణతాంతఃకరణా! 97

పంచచామరము. హరాట్టహాసముల్లికాశశాంకశంకరాచలా
మరాపగాసరస్వతీసమానకీర్తిమండలా!
కురంగనాభిగంధసారకుంకుమాదివాసనా
పరంపరావితీర్ణకస్తభవ్యహస్తపల్లవా! 98

గద్య. ఇది శ్రీకమలనాభపాత్ర మారయామాత్యపుత్ర విజయవిధేయ
శ్రీనాథనామధేయప్రణీతం బయినహరవిలాసం
బనుమహాప్రబంధంబునందుఁ
చతుర్థాశ్వాసము.

శ్రీరస్తు. హ ర వి లా స ము

పంచమాశ్వాసము.

మర్కటమరశైల

స్వామికృపాలక్ష్మినిత్యశాశ్వతవిభవా !

హేమాచలధీర ! ధరి

శ్రీమండనచరిత ! యవచివేషయతిపాప !

1

వ. ఆకర్ణింపుము,

2

ఉ. గారి వివాహ మై కుసుమకార్డుమఁ గ్రమ్మటిలంగఁజేసి బృం

దారకవర్గము నిజపదంబున కన్ని హేమాచలంబుపైఁ

బారిపదప్రజంబు దను భక్తి భజింపఁగ నాదరించె సం

సారసుఖంబు శంకరుఁడు సంభృతవవ్యకుటుంబభారుఁ డై.

3

గీ. ప్రమథగణములతో మాతృసమితితోడ, నందికేశ్వరుతోడ నానందలీల

నార్యపైఁ జేర్చి యెట్టివో యర్చియింట, నిల్లటం బుండెఁద్రిభువనాధీశ్వరండు

నీ. జమిలిసాములతోడిసాగతం బొల్లక, సవరించు బంగారుజన్నిదములు

సచ్చయేనికతోలుపచ్చడంబుఁ ద్యజించి, గడితంపుఁ బట్టుఁబచ్చడముఁగట్టు

భస్మాంగరాగంబు పనికట్టువడఁ జేసి, కస్తూరితోడ శ్రీగంధ మలఁదు

నన్దమాల్గములపై నమరక్తి వర్జించి, రమణీయతారహారములు చాల్చు

గీ. జడలు బాగడఁ జొల్లెంబు సంతరించి, తేఱిరిక్కలరాయుఁ గీలించు నందు

మంచుసుబ్బలియింట సప్తరము మీఱ, మనువుఁగడువంగ నున్నపు మదనవైరి

5

గీ. ఓషధిప్రస్థపురమున నుబ్బియుబ్బి, హేమపుంజప్పరంబుల నెక్కియాడు

గణము లిరువంకఁగొలిచిరఁ గాళగఱుఁడు, వృషభపుంగవువాహ్వోరి వెడలువపుడు

6

ఉ. ఆరభటికతోరతరహాసు లుపంచిరచంద్రహాసు లం

గారనిభారుణాక్షులు ప్రకామవికాలమనోజ్ఞపక్షు లా

కారధరంధరుల్ ప్రకటంబుమనోహరకంధరుల్ జటా

ధారులు మేరుధిరులు సదాశివుసన్నిధిపారిపార్వసుల్.

7

గీ. పిటఁ దమకవ్వ రెదు రని వెఱపు లేక, చెల్లుబడిఁ బ్రల్లదంబులుసేయుఁ దోడఁగి

రభృతలెంకలు జమునిమాంకకార్లు, వేశవాటీకూటీమధ్యవీధులందు.

8

- క. కుంభోద్భవుపాశేమున ని, కుంభుదినాణమున భృంగి కులపతిగాఁ గాఁ
కుంభోద్భవువగఁ దిరిగిరి, శంభునికింకరులు గర్వసంరంభమునన్. 9
- సీ. పులికళాసంబు గవ్వదురు పాణిగ మీఁద, విద్యాధరాంగనావిటగణంబు
గంధర్వకామినీకాముకవ్రాతంబు, లాతాలఁ గొని మోఁది లజ్జ గొందు
కకపాలవెలిబూదిఁ గన్నులలోఁ బ్రామి, బాధింతు రప్పరగిపల్లవకుల
గరుడభామాభుజంగప్రతానముఁ బట్టి, బాధింతు రురుయోగపట్టకముల
- గీ. నాగడిలు మహాధూర్తు లగడుఁగాకు, లుద్ధతులు గొంట్లు పలుగాకు బుదురుమిడుకు
లాకతాయలు శరులు గయ్యాకు లగుచు, నోషధిప్రస్థ మిల్లిల్లు నుడుకుచుండ. 10
- ప. మఱియు నానాప్రకారంబులం బ్రమథజటాధారులు యథేచ్ఛాచారులై యోషధి
ప్రస్థపురంబునందు త్తుద్రోపద్రవంబులు సేయుచుండ హిమవంతుం డంతయు నెఱింగి
మేనకాదేవియుం దాను మంతనం బుండి యీశ్వరునితోడిపా త్తింతియ చాలునని
యాప్రాద్దు కూతు రావించి యిట్లనియె 11
- క. కమలాక్షి యసంఖ్యాత, ప్రమథగణంబులును భూతపరిషత్తుఁ బిశా
చములున్ మొదలగు ధూర్తుల, సమూహమున నీమగండు సంఘావించున్. 12
- క. భూతప్రేతపిశాచ, వ్రాతంబులు తోడు గాఁగఁ బ్రమథులు పగలున్
రాతిరియును నష్టాదశ, జాతిప్రజలకును దుర్దశలు సంధింతుర్. 13
- ఉ. వేమణు రాత్రియుం బగలు వీధులఁ గల్పలతాప్రసూనమా
ధ్వీసుదమత్తచిత్తు లయి వేలుపులేమలఁ బట్టుకొందు నీ
స్వామికి నిష్టభృత్యు లగుజంగమముండకపాలపాణికా
శాముఖవీరపాకుపతలాంధనధారులు ధూర్తవర్తనుల్. 14
- క. ఈవీట నసంఖ్యావలి, ద్వాపాపుధివీమహామహాత్ములకుం ద
ర్పావేశంబున ధూర్త్యము, గావింపఁగ మాన్వఁ దగి దె కఱకంఠునకున్. 15
- సీ. తలమోఁదిచదలేటిదరి మీలఁ దినఁ జేరు, కొంగలు చెలఁగి కొంగొంగు రనఁగ
మెడదన్నుపునుకలనిడుపేరు లొండొంటిఁ, బొరిఁబొరిఁదాఁకి బొణ్ణిబుణ్ణు రనఁగఁ
గట్టినపులితోలుకడకొంగు సోకి యాఁ, బోతుతత్తడి చిట్టుబుట్టు మనఁగఁ
గిడియంపుఁబాములు కకపాలలో నున్న, భూతి మైఁజిలికిన బున్ను రనఁగ
- గీ. దమ్మిత్రాఁజూలిపునుకకంచమ్ము సాఁచి, దిట్టతనమున విచ్చము దేహియనుచు
వాడవాడల భిక్షించుకూడుగాని. యిట్టిదివ్యాన్నములు మెచ్చునే శివుండు. 16
- గీ. అఖిలలోకేశ్వరుండు మామ యాత్మలోని, విగువుఁ జారజనంబులవేసటుయును
బ్రమథగణములు సేయుధూర్త్యంబు నెఱిఁగి, దారుకావని కరుగంగఁ దలఁచె నపుడు.

- వి. ఇట్లు దలంచి నందివాహనా యాధుండును గతివయ్య ప్రమథపరివారపరివృతుండును నై
మామ పీడుకొనక గారికిం జెప్పక నభోమార్గంబునఁ దత్పర్వతైకదేశస్థితం బగుదేవ
దారువనంబుం బ్రవేశించె నప్పర్వతం బెట్టి దనిన. 18
- సీ. వృద్ధక ఛృపరాజువీఁ పంఘిపీరంబు, సురతరంగిణివెల్లి శిరసుపాగ
మహిమండలమునకు మానదండము మేను, పూర్వాపరంబులుపొరుగుటిండ్లు
కాత్యాయనీదేవి కన్యకారత్నంబు, బేసికన్నులవేల్పు పెండ్లికొడుకు
పాలనీయము శేషశైలసామ్రాజ్యంబు, యాగహవిర్భాగ మోగిరంబు
- గీ. మాల్యవచ్చేరుకైలాసమలయసహ్య, గంధమాదనమందరక్రౌంచవింధ్య
భూధరంబులు చుట్టాలు పొగడఁ దరమె, సకలగుణధాముఁ బర్వతసార్వభౌము 19
- క. అందు విహరించుఁ గాంచన, కందరమందిరములందుఁ గౌతుక మొప్పకొ
బ్బందారకమిధునంబులు, కందర్పవిహారములఁ బగళ్లును రేలున్. 20
- ఉ. ఎంచి నుతింప శక్యమె యహీశ్వరునంతిటివాని కై న ర
త్నాంచితిరోచిరుద్దమనిర స్తరవీందుమరీచిజాలముకొ
గాంచనకందిరాయననికాయితవారిధరాంతరాళని
ర్వంచితదేవతామిధునవాంఛితమాలము శీతశైలమున్. 21
- గీ. హేమశైలంబు దోగ్ధ గా భూమి సురభి, నఖిలరత్నాపధులును గల్పాదియందుఁ
బృథుమహారాజుపంపునఁ బితకె నెలమి, మంచుగొండను బెయ్యఁ గావించి గిరులు 22
- క. ఆమోదంబున వేఁటలాడుదురు నీహారాద్రికాంతారరే
ఖామధ్యంబునఁ జావటంకృతులతో గంధర్విపశ్రేణులకొ
త్తేమత్తేమమనోజ్ఞుమధ్యనులు గుంజాభూషణాలంకృతల్
వ్యామగ్రవ్యాపయోధరల్ శబరసేనాధీశనీమంతినుల్. 23
- క. మృదుమేనిసాముకూతురు, జడనిధిచెలికాఁడు కొడుకు సర్వంసహమకొ
గొలకొల కడలికడలకు, వడసులగుబ్బలికి సరియె వసుధాధరముల్. 24
- క. ఆటవికభామినీభుజ, తాటంకితదీర్ఘదీర్ఘ తరవేణుధను
ర్జ్వాటంకారధ్వనిపరి, పాటిముఖరములు శుహినపర్వతతటముల్. 25
- ప. మఱియు జాహ్నువీనిర్హరధారార్కూత్కారఘుమఘుమాయితమణిగుహాకుహారంబును
వనమహిషకోణాభిస్థూతప్రస్నిగ్ధపాషాణస్థలనతోహద్దర్శిణిగర్భపాతంబును శబరపురం
ధ్రీనీరంద్రకుచకలశలేపముద్రాయోగ్యవర్ణవర్ణనీయగైరికిలాచూర్ణంబును గిన్నర మి
ధునక్రీడాసంకేతనికేతనాయమానకనకకేతకీకుంజక్రోడంబును గంధర్వకన్యకానఖముఖ
సాఫల్యమానవీణాగుణావ్యాసంగీతభంగీతరంగితాంతరంగవనకురంగంబును విద్యాధరాభి

సారి కామనోరథపదానురోధనిర్ణయోధనిరవగాధసంబాధపుగులతమతమాలింధీతిలకంబును
నైనయక్కొండదక్షిణభాగంబున నుండుదాక్షాయణీవనంబున కనతిదూరంబున. 26

సీ. కర్ణికామాణిక్యకనకపద్మినులతోఁ, గల్పవల్లీకుడుంగములతోడ
విమలచింతారత్నవేదికాస్థలతో, సిద్ధరసాపగాశ్రేణితోడ
దివ్యలోకాపురస్త్రీకదంబముతోడఁ, గామధున్ధనుఁఘములతోడ
దివ్యాచుధీలతాదీపమాలికలతో, సకలర్తుసన్నివేశంబుతోడ

గీ. మదనవైరికి గారావుమామ యైన, మంచుగుబ్బలిఁతునిసీమాంచలమున
దేవతామునిసేవ్య మై తేజరిల్లు, ధర్మసంజీవనము దేవదారువము. 27

క. అందువసియించుసంయమి, సందోహము పంచబాణసదృశము లీలా
సౌందర్యకళానిర్జిత, బృందారకసతులు వారిబింబాధరిలున్ 28

సీ. జిలుఁగై నకనకంపుఁజీనాంబరముకొంగు, పాలిండ్లబింకంబు బయలుపఱప
భ్రమరకంబులఁ జుట్టుప్రస్వేదకణములు, నొసలికమ్మరిబొట్టు నూలుకొలువ
దరవిశ్లేధం బైనధమ్మిల్లబారంబు, చివ్వుచీకటులకుఁ జిట్టమిడువఁ
దరళహాటకరత్నతాటంకదీప్తులు చెక్కుటద్దమలపై జీరువాఱఁ

గీ. బసిఁడికుండల నిర్హిరాంభస్సుఁ దెచ్చి, పోయఁ గంఠానిక్వాణములు సెలంగఁ
గన్యలతలకు మునికన్యకాకదంబ, మభిమతం బైనయప్పావనాశ్రమమున. 29

క. జ్యోతిష్టోమాదిముఖ, త్రేతానలపుణ్యధూమరేఖావృతగం
ధాతిరయం బడఁగించుం, బాతకసంఘము తదీయపర్యంతమునన్ 30

ఉ. సమృదలీలతోఁ జదువు సామము లేడును గండుఁగోయిలల్
తుమైద లాలపించుఁ బరితోపమునం బ్రణవాత్మరంబులక
సమృతిఁ బ్రస్తవించు శుకశారిక లాగమభాషితంబులక
సెమ్మదిఁ జెప్ప కాస్త్రముల నీలగళంబులు తద్వనంబునన్. 31

కా. కాముం జీరికిఁ గోక క్రోధము నహంకారంబు లోభంబు నీ
ర్ష్యామాత్సర్యమదావలేపకుహనారాగంబులం జేరనీ
కామష్యాదులు లై ప్రకాంతమతు లై యయ్యాశ్రమాంతంబులక
సేమం బొప్పఁగ సంచరితురు మనల్ నీవారమష్టింపచుల్. 32

కా. ఆనందంబునఁ ద్రుళ్లు పుచ్చములు పెల్లల్లార్చుచున్ లేగ ల
క్మానన్ గోకులగోష్ఠదేశముల జంఘాలాఘవం బొప్ప హా

మానుష్టానవిధిప్రకారపరతంత్రత్వప్రమాకామధు
గ్ధనోదన్యనుధాప్రవాహలహరీతృప్తాంతరంగంబు లై .

33

క. ఆయావేశల మానిభార్యలు గృహవ్యాపారలీలాభవ

తామయకేశము లుజ్జగింతు విలసత్కర్పూరరంభాతరు

చ్చాయక శీతలచంద్రకాంతమణిపామణప్రదేశంబులన్

వాయుప్రేరణః బచ్చకప్పురము వైవర్షింప నక్కానలోన్

34

వ. మఱియు నత్తపోషనంబునందు.

35

క. నిలయవ్యాపారంబుల, యలపుల మేనులు చెమర్చి యపరాహ్లామునన్

సెలయేలులలోఁ జిల్లులు, చిలుకులు నాడుదురు మునులచివురుంబోలుల్

36

నీ. సెలయేటితెలిసీటఁ జిలుబంతిపస పాడి, నేనక్రొమ్ముల్లఁ బచ్చియలు తుఱిమి

గురువిందపేరులు గుబ్బచన్నులఁ దాల్చి, నెమిలిపించంపుఁబుట్టములు గట్టి

పయ్యెదమాటుగాఁ బాటుటాకు లమర్చి, చాఁదునఁ దిలకంబు సంతరించి

కంకేళిచిగురాకుఁ గర్ణపూరముఁ జేసి, కుసుమపూవులధూళిఁ గురులఁ దాల్చి

గీ. చెంచుఁజిగురాకుఁబోలుచేఁతి లెల్ల, నభినయింతురు పర్ణశాలాంతరములఁ

దండ్రు లెందేనిఁ జనునస్త్రు తల్లులెదుర, గారవము నేయ మునికన్యకాజనంబు.

37

నీ. నిర్ధరాంభఃకేళి నీలకంఠాంగనా, తాండవాడంబరదర్శనంబు

పుష్పపచాయంబు పూర్ణిమాతిథినిశా,చంద్రోదయారంభసంభ్రమంబు

ప్రసవకందుకీల బాలప్రవాళాచ్ఛ,గిరినదీసైకతక్రీడనంబు

పాంచాలికారక్తి కాంచనకుంభాంబు,పూరకల్పితలతాపోషణంబు

గీ. లతిథిపూజార్థఁజీకృతార్ఘ్యపాద్య, సలిలమధుపర్కలాజకుశప్రవాళ

గంధపుష్పక్షతాదిప్రగల్భనములు, ప్రత్యహగ్గకృత్యములు మానిబాలికలకు.

38

వ. మఱియు నద్దేవదారువనంబునందు మునులవ్రతభంగంబు నేయంబూని యేతెంచినపదు

నాల్గుజాతులయస్సరస్త్రీనికదంబంబులు ప్రతిజాతి కొక్కొక్కవాడ యేర్పడ నానా

సంకేతనన్ని వేశంబులై తప్పకుండు మార్తాండమండలం దిత్తుదండంబులు మృత్యుదేవతా

వదనగవ్వారంబు నారాయణోరుకాండం బగ్నిజ్వాలాజాలంబు శంబరారాతిచెఱకు

విల్లు ముక్కుంటినొసలిచిచ్చుఱకున్న గంధర్వవంశదవ్యయం బాదిగా బహువిధాన్వయం

బుల నుత్పన్నంబు లగుటంజేసి తమతమయుత్పత్తిలాంఛనంబులును, సాభాగ్యధ్వజపతా

కాపటలంబులం దేటవడఁ బ్రతిభవనభిత్తిభాగంబునం జిత్రించినచిత్తరువులయందుం

గోరకితనేత్రత్రిభాగుం డై కుసుమకంకపత్రంబుల వంక లాత్తుచు రతీదేవివృత్తస్తనం

బులమీఁద నత్తమిల్లినయన్నత్తచిత్తభవువిక్రమసంపత్తి ప్రకారంబును, బట్టపగలు

యోజగంధ యనుగంధగఁగవనవట్టవచనంగవ నూచి తొట్టుపడువసిష్టపాత్రుని

దృష్టిప్రియత్వంబును, నాచార్యభార్యయగుతారాదేవిమీఁదఁ దారకారాజు పఱపు చీటంబు వాటంబు సేయు లలితకటాక్షవీక్షావిక్షేపమ్ములును, ధృతిమాలి మాలినీకతంబున సేకతంబునం గురువిందపాదలో వేలుపులంజియకెంజిగురు చవి నూచినకుశికనంద మరాగావేశంబును, గునుమకోదండజయడిండిమం బగువిభాండకసుతునిపనితామండ లాసక్తియు, బృందావనంబునందు ముకుందుం డొసరించిననందప్రజవధూవిహారాడంబ రంబును, నంబురుహసూతి యాఁడుపట్టిం బట్టుకొనినపట్టునుం, బురుహూతుండు గౌత మకళత్రంబుమీఁదం గల్పించినచీకటికెప్పును జూడఁజూపఱుఁజి త్రంబు లువ్విళ్ళూర వేఱవేఱ పనియించియుండునచ్చేడియలలో విబుధమత్తకాశినీజనోత్తమ యగుతిలో త్తమయు వశీకృతసుమనారాచ యగు ప్రస్తాచయు నలకూబరసఖాంకరేఖాంకిత స్తన కుంభ యగురంభయు గుణపేజి యగుసుకేశియుఁ గలమంజుఘోష యగుమంజుఘో షయు శృంగారరసరాశి యగునూర్వశియు రూపానురూపస్థానక యగుమేనకయుఁ గలికిచూపుల హేలాసందర్శితమేఖలాకలాపంబు లగువ్యాపారంబుల హేటకతులా కోటిర్బుళర్బుళత్కారమందరంబు లగుమగదరగమనంబుల వికస్వరకపోలఫలకంబు లగుమొలకనవుల నమృతరసకూపంబు లగునాలాపంబులఁ ద్రిధుననంబులు వశీ కరింతు రట్టిదేవదారువనంబునందు.

39

- సీ. నందికేశ్వరు నొక్కనవకాద్యలంబున, హరితాంకురములు మేయంగఁ బనిచి
ప్రమథుల నొక్కసరస్వమీపంబున, లింగార్చనంబుఁ జెల్లింప నునిచి
భూతజాతము నొక్కపులినస్థలంబున, నాత్మేచ్ఛ నుండంగ ననుమతించి
మాతరేడ్వరు నొక్క మణికందరంబున, విశ్రామ ముండంగ వెరవుచేసి
- గీ. పసిఁడికొప్పెర లాతంబుఁ బచ్చకోల, జోగపట్టియ కకపాల జోలిసంచి
కలికికాటుకగీడ్పట్టు పలుగుపేరు, జాతిగాఁ దాల్చి నెఱమిండజంగ మగుచు. 40
- వ భిక్షాటనంబునకుం జొచ్చె నప్పు డవ్వేళ వాటంబునందు. 41
- కా. ప్రాలేయాచలకన్యకాధిపతికిం బ్రస్తాచమోచాఫల
స్థూలాపూపఘృతాన్వితంబుగఁ గడుందోరంబు బిచ్చంబుఁ గెం
గేలం బెట్టె నఖాంకురద్యతులతోఁ గీల్కొంచు మాణిక్యము
ద్రాలంకారమయూఖకందళదళ వ్యాపార మేపారఁగన్. 42
- గీ. రంభ రంభామృతలసమగ్రంబుగాఁగ, నమృతదివ్యాన్నభిక్ష కామారి కొసఁగె
రావుఁజన్నులనడుమ రారాజుపట్టి, పట్టి యె త్తిననఖరేఖ బయలుపడఁగ. 43
- సీ. కనకనూపురరణత్కారనిక్వాణంబు, రపలిమెట్టియలతో రాయిడింప
రపయంగరంబుల రత్నాలదీప్తులు, వాలాడుగోళ్లపై జేలువాఱఁ

గురురునిండినమించుగుబ్బచన్నులమీఁద, ముత్యాలహారంబు మరువు నూపఁ
గంపించుబంగారుఁగవులక్రొమ్మించు, నిద్దంపుఁజెక్కుల నీడ నూప

గీ. నెదురుగానల్ల నేతెంచి హేమపాత్ర, నాజ్యమధుశర్కరాఫలాద్యర్చితముగ
మదనవైరికి నర్పించె మంజుఘోష, యమృతదివ్యాన్నిపాయసాహారభిక్ష. 44

కా. అత్యుయ్యంబుగ దివ్యమాధుకరభిక్షాన్నంబు వడ్డించె దా
గోక్షీరంబులతోడ శర్కరలతోఁ గ్రొన్నేతితోఁ దేనెతో
ద్రాక్షాదాడిమచూతపాకములతో దాక్షాయణీభర్తకుఁ
చక్షూరాగ మెలర్పఁగా హరిణి విశ్వాసంబుతో ముంగిటన్. 45

ఉ. అల్లఁగ జేర వచ్చి ధవళాన్నముఁ గమ్మని యాలనేతితో
బెల్లముతోడ నాల్కడవుఁజేసముతోడను నిమ్మసండ్లతో
వల్లభుకూర్చి నెచ్చెలికి వారణవైరికి మంచుఁగొండరా
యల్లునికిం బినాకికిఁ బ్రియంబున నూర్వశి పెట్టె భిక్షమున్ 46

ఉ. పెట్టెఁ దిలో త్రమాప్పరస భిక్ష ప్రియంబున భూతభర్తకుఁ
గట్టెఁ బసిండి శర్కరలఖండముతోడ ఘృతంబుతోడఁ గ్రొం
బట్టుఁబసిండి సిద్ధిలపుఁబయ్యెదకొం గొకకొంత జాతి చ
గ్గట్టు లలాటలోచనునికన్నులు మూఁటికి విందు సేయఁగన్. 47

గీ. సవాజసౌజన్య సహజన్య శంకరునకుఁ, బాసఁగ వడ్డించె దత్కాలపుణ్యభిక్ష
సారదోద్ధూలకూలంకపంబులైన, వీఁగుఁబాలిండ్లు పయ్యెద పీడుకొలుప 48

క. విశ్వచతుర్దశభువనా, ధీశ్వరునకు భక్తియుక్తి నెనకంబెనఁగఁ
విశ్వాచి యనెడునచ్చర, శశ్వన్నధురాన్నభిక్ష గమ్మతిఁ బెట్టెన్. 49

గీ. కనకనూపురమేఖలాకలకలంబు, రత్నకంకణరసముతో రాయించింప
నభవునకుఁ బెట్టె మధురదివ్యాన్నభిక్ష, చిత్రభవశ్రీశశిరేఖ చిత్రరేఖ. 50

ప. మఱియుం దక్కులేఖాంగనలు భుజంగభూషణునకు నపాంగరంగస్థలలాస్యలంపటంబు
లగుకటాక్షవీక్షణంబులతోడఁ గూడ భిక్షాహారంబులు సమర్పించిరి కందర్పనూదనుం
డునుం బ్రతిమందిరంబునం జందనకుసుమధూపదిపాద్యుపచారంబులు గ్రహించుచు
నవ్వేశవాటంబున భిక్షాటనక్రీడ సలిపి యంతం దనివిననక కనకగర్భకపాలపాత్రం
బర్ధతూర్ణం బై కరపల్లవంబున నుల్లసిల్ల నల్ల నల్లన యోగపాదుకాయుగళంబు గల్లు
గల్లున మ్రొగ మునిజవాశ్రమంబుఁ బ్రవేశించి మునిమందిగ ములమోసలల నిలిచి 'భోతీ
భిక్షాందేహి' యటందు వారివాహగర్హాగంభీరస్వరంబునఁ బలుకుదుఁ గులాంగనా
జనంబు నపాంగద్వక్తరంగంబులం జీటునగవు లిసిటింతలువాఱఁగమంగోనుచు సంయమి

వధూపాతివ్రత్యభంగంబు తనకుం బరమప్రయోజనంబు గా గర్భోక్తిసందర్భంబుల
నిజాభిలాషింబుఁ దేటపఱచుచుఁ బర్యటింపం దొడంగిన. 51

మ. దరహాసంబుల భూతితానటనచేతక విభ్రమప్రాధిమ్య
బరిహాసోక్తుల భావగర్భరససంపత్తిస్ఫుటాలోకన
స్ఫురణాభంగుల హానికాంతలమనంబు ల్పూజలాదెక్ మహే
శ్వరుఁ డుద్దామవిలాసదారువనికావాటప్రదేశంబులన్. 52

సీ సుబలమార్కండేయశునకమాంజాయన. మాండవ్యగోత్రసంభవులయిండ్ల
బకదాల్చివై భ్యకభల్లకిచతుకర్ణ, కణ్వసత్సవ్యయాగ్రణులయిండ్ల
ఘటజానుకాశ్రేయకటకలాపసుమిత్ర, హరివక్త్రమునివంశధరులయిండ్ల
నామభక్షకభార్గవవ్యాసజైమిని, శుకకపిలకులప్రనూతులిండ్లఁ

గీ బుణ్యగృహిణులఁ బతిభక్తిపూర్ణులు, భాగ్యసంపన్నులను బుత్రపౌత్రనతుల
సతుల ముత్తైదువుల నిర్విశంకవృత్తి, రజనికరఖండమాళి విరాళి గొలిపె 53

వ. ఇట్లు ప్రతిగృహంబున భిక్షాటనంబు నేయుచు మహాక్షలాంఛనుఁడు నాంఛాయకూ
లప్రకారంబుఁ జోరరతవ్యాపారపాపాయుఁడై మిగలకన్న మొఱంగి సంధ్యా
సమయంబుల ననుష్ఠానార్థంబు పురుషులు సమితుల శఫలాహరణార్థం బెందేనిం జనిన
యడరువేచి శపథకలక్షతోష్ఠంబును నిరుద్ధవిశ్వాసోత్సాహంబును నివారితోల్లాసం
బును నిమేషమృతసాగ్రయమును నిబిరసభయకంపంబు నైనసంభోగంబు లభిలషించు
నారంభోరువులమనంబు లెఱింగి సంకేతస్థానకేళికలను నిమంజక్రొడసంవేళ క్రీడలను
నాతదూతీపరామర్శంబులను భ్రూలతాదేశంబులను చపాంగరంగస్థలలాస్యలంపటకటా
క్షువీక్షావిక్షేపంబులను మంచహాసకందళితపరిస్పందంబులఁ గందర్పపరబ్రహ్మసందం
బనుభవంపంజేసి మిసిమింతుండునుంగాక దేవదారుకాంతారమధ్యంబున. 54

సీ మువ్వన్నెళులితోలు మొలదిండుగాఁ గట్టి, కర్కటకాహి బాగగ బిగించి
చిలువహాఁగులను క్రేల్చెవులఁ గీలవచేసి, వలరాచవీరు మైఁ గలము నలఁది
చిన్నారిపాన్నారికిరొంతుఁ దలఁచాల్చి, కొంగోటిజత లేడికొదముఁ బూని
పచ్చియేనికతోలు పచ్చడంబు ధరించి, గిలుకు మువ్వలకోలఁ గేలఁ బట్టి

గీ. పసిఁడిజలపోసనముతోడ నెసకమెనఁగు, బిసరుహాసనుపుటియకప్పెర ధరించి
పెద్దనడివీధి నిలుచుండి భిక్షుడును, నాశ్రమంబునయ్యగు ఖట్వాంగపాణి. 55

వ. ఇవిధంబున మత్తధనుధనుండు మదనోన్మాదంబునం గన్నుగానక మునికశత్రుంబుల
పాతివ్రత్యంబులు పాలిపుచ్చుచు విచ్చలవిడిఁ జరియింపం బూనిన నిలింపమానివ్రా
తంబు వారివారికి నెఱింగి గుజగుజవోవుచు పంచనంబు ప్రకాశింపంజాలక లోలోన
యడంచుకొని యుండుచుండ నప్పాటం బ్రతిభవంబునఁ బాటిల్లుచీఁకటితప్పు

కపిపుచ్చ వెరవుపడనుండునట్లుగాఁ బ్రకాశించినఁ గట్టయితలై యందఱు నాజగ
జెట్టివేల్పుతేనిం బట్టుకొనువారై చుట్టుముట్టిన. 56

క. ముసిముసినవ్వులు నవ్వుచు, మిసిమింతుఁడు గాక యొక్కమిఱుత నిలిచి య
మ్మ-సుమశరహరుఁడు తపసులు, కసమసఁదనుఁబట్టుకొనఁగఁ గడగినఁ బెలుచన్. 57

*	*	*	*	*	*	*
*	*	*	*	*	*	*
*	*	*	*	*	*	*
*	*	*	*	*	*	*

ఆ శ్వాసాంతము

కా. శ్రీమద్దక్షిణకాశికాపురమహాశ్రీకాళహస్తీశ్వర
ప్రేమాత్మోద్భవకాలభైరవకృపాశ్రీవర్ధితైశ్వర్య! యు
ద్ధామప్రాభవ! దానవైభవకళాధారేయ! హేమాచల
స్థేమా! వీరకుమారిర్యధిపలక్ష్మీభోగభాగోచితా ! 58

క. కావేరీవల్లభ! సు, భావితబుధలోక! సమరఫల్గున! ధరణీ
దేవార్చనాపరాయణ, కోవిన! తిరుకచ్చినందిమలజలధిశశీ. 59

మాలిని. మృగమదఘనసారోస్తేలనాసంప్రయోగ
ప్రగుణితహిమపాతి ప్రాధకేరీవిహారా!
యగురుఘుస్ఫుణపంకవ్యాప్తిగంధాంబుగంధ
స్థగితదిగవకాళా! దానవిద్యానిధీశా ! 60

గద్య. ఇది శ్రీమత్కమలనాభపాత్ర మారయామాత్యపుత్రీ వినయవిధేయ
శ్రీనాథ నామధేయప్రణీతం బయినహరవిలాసం
బను మహాప్రబంధంబునందుఁ
బంచమాశ్వాసము

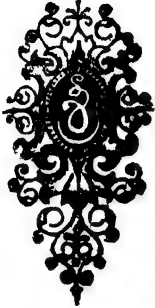

శ్రీరస్తు.

హ ర వి లా స ము

ష ష్టా శ్వా స ము.

వటుకనాథభై రవ

దేవశ్రీపాదపద్మదృఢతరభక్తీ !

దేవబ్రాహ్మణసేవక !

దేవప్రభుతనయ ! యవచిదేవయతిప్పా

1

వ. ఆకర్ణింపుము.

2

ఉ. హేమరగంబుమీఁద దివిజేంద్రులు గొల్వ మహారీకున్దము

క్తానుజీరత్నసంఘటితకాంచనగండశిలాతలంబునకే

హైమవతీసహాయుఁ డయి యర్ధశకాంకధరుండు దేవతా

గ్రామణి నీలకంఠుఁడు నుఖంబురఁ దాఁ గొలువుండె నర్చిలిన్.

3

వ. అప్పుడు పార్వతీదేవి మహాదేవునియింగితం బెఱింగి యిట్లయె.

4

గీ. అభవ ! నీకంఠమూలంబునందుఁ దెలిసి, కాననయ్యెడునిది యేమికప్పు పెప్పు

మఖిలలోకవిలోచనాన్లదకలన, కంఠమై యంద మయ్యె శృంగారరేఖ.

5

గీ. ఆనతిమ్మ మహాదేవ ! యభవ ! నీదు, కంఠమూలము నలువైనకారణంబు

నమ్మ మన్నించి యీకారణంబు నాకు, నానతీఁ దగు నీకు లోకాభివంద్య.

6

వ. అనిన విని శంభుండు కాంభవి కిట్లయె.

7

మ. మును జంభాసురు బాహువిక్రమశాముద్రావిభాభాసురుకే

ఘనదంభోలినికాతహేతినిహతికే ఖండించి యాఖండంబు

డనుమోదంబున దేవతల్ గొలువఁ గా వై రావణాగూఢుఁ డై

ఘనమార్గంబున వచ్చె నాకమునకుకే గర్విం బభిర్వంబుగన్.

8

క. ఆవేశను గంధర్వులు, కై వారపదానుసారమునీయముగాఁ

బ్రాహ్మణివాగా, నావకులం బరిధవించి రంచితలిలన్

9

- ఉ. క్రచ్చలఁ బారిజాతలతికావనదేవతజంభవై రిపై
మచ్చికఁ గూర్పఁ గా నవసుమ ప్రకరంబుల వేల్పుఁటేటిలో
విచ్చినపైఁడితామరలవెంబడి వచ్చినకమ్మ గాడ్పులకొ
మెచ్చులరీతిఁ గోకిలసమీరణ దీవన లిచ్చె నొప్పగన్. 10
- క. మందాకినీతరంగము, లాందోళము నందఁ జేయు చల్లల్లన సం
క్రందనునిమిఁదఁ బొలసెను, మందారలతావనాంతమందానిలముల్. 11
- గీ. దేవతాభర్త యమరావతీపురంబుఁ, జేరఁ జనుదెంచె వేల్పులు చేరి కొలువ
భ్రాజదై రావణా నేకప ప్రచార, తరళమాణిక్యకుండలాభరణం డగుదు. 12
- ఎ. అయ్యనసరంబున. 13
- కా. గీర్వాణాధిపుఁడెంగట న్నిలిచె నక్షీణప్రభావాధికాం
తర్వాణిస్తుతవాగ్విలాసుఁడు కృతద్వంద్వవృద్ధాసుండు చి
న్నిర్వాహస్థిరయోగజై భవకథానిత్యోదయోల్లాసుఁ డ
ద్వారాసుండు ప్రనూనమాల్యరుచిమద్దోషద్వవివ్యాసుఁ డై. 14
- గీ తనకుఁ బ్రహ్లాద యనుదేవతాపురంధి, పాపడముఁ జేసె నెద్దాని భయముతోడ
నట్టితనపారిజాతమాల్యంబు హరికిఁ, దర్శనం బిచ్చె దీవించి తాపసుండు. 15
- ప. ఇట్లు మార్వాసుం డాశీర్వాదపూర్వకంబుగా నొసంగినమారపారిజాతమాల్యం
బహుల్యాజారుం డగుశునాసీరుండు దుర్వారవిజయగర్వాటోపంబునం గన్ను గానక
పట్టితాలంకారతాటంకితలలాటం, బగునైరావణకరటికుంభసీరంబుపై నలవోకయుం
బోలె వైచె వైచిన, నమ్మదాంధగంధసింధురంబు ఎసుంధరాభరణశౌండం బగుతుండం
బెత్తి నున్నని యుప్పువృద్ధిండఁ గ్రమ్మునఁ గ్రమ్మఱించి విసరి కేసరంబులు వీసర
వోవ మకరందంబు చిందఁ బొరలు విఱుగం బుప్పొడి సడలం గపోలభిత్తిభాగంబుల
మొత్తి యున్నతమధుపంబుల రేచి యుప్పురంబునం ద్రిప్పి చెందిరంబు ధూళిఁ
దూలించి యందంద కొంతతడవు వినోదించె, నప్పువుదండ వాస్తోప్పతి పట్టినయేసుంగు
వలన నిట్లు నట్టుయం బడి కువిటుచేతం బడినపూఁబోఁడిపోలిక, బెబ్బులివాతం బడిన
హరిణివందంబునఁ బ్రమత్తునికై వసు మగురాజ్యలక్ష్మీవిధంబు విడివడియు, వస్త్రియు,
గుస్త్రియు నొగిలియు, బగిలియు, దీనదళకు వచ్చినం గనుంగొని. 16
- మ. వికటభ్రాకుటిఫాలభాగుఁడును, బ్రస్వేదంబుపూర్ణాఖిలాం
గకుఁడుం, బాటలండమండలుఁడునై, కల్పాంతసంహారరు
ద్రకరోరాకృతి దుర్నిరీక్షుఁ డగుచుకొ ధట్టించి మార్వాసుఁ డు
గ్రకటాక్షంబు నింద్రుఁ జూచి పలికె గాధాగ్ర హవ్యగ్రతన్. 17

- క. ఓరి మదాంధ! యహల్యా, జార! త్రిలోకాధిరాజ్యజాత మగునహం
కారంబా యిది మమ్ము, జీరికిఁ గైకొనక యిట్లు నేయుట యెల్లన్. 18
- గీ. ఏను దీవింబి చేయెత్తి యిచ్చినట్టి, పుష్పమాలిక నాదలఁ బూనవైతి
హస్తీచేతికి నిచ్చితి యంతఁబోక, దండనార్హంబై యిప్పువ్వుదండ నీకు. 19
- క. క్రోధం బితరులకుఁ దపో, బాధక మగుఁగాని నాతపంబున కది యు
దోబ్ధకమ'సలిల మగ్నికి, బాధకమై వైద్యుతాగ్నిఁ బ్రభవించుగతిన్. 20
- క. నీకనులకు నిది మాత్రం, బోకుధరవిరోధి! యింతనుండియు నిట నీ
నాకిం బఖిలంబున ని, శ్చికం బగుఁ గాక నీవిజృంభణ మణఁగన్. 21
- ఉ. నన్నుఁ దిరస్కరించితి మనంబున నించుక భీతి లేక వే
గన్నులఁ గాన వైతి మదగర్వవికారదురాగ్రహైకసం
పన్నునిరాజ్యలక్ష్మీకి నపాయము గల్గక యుండు నెట్లుదీ
యన్నియు వస్తుజాతములు నంబుధిలోఁ బడుఁగాత లక్షితోన్ 22
- కి. ఎవోచ్చట నుండు నిందిర, యవోచ్చటనె యుండు సత్పదార్థంబులు నీ
యవైచ్చిశ్రవ మైరావణ, మచ్చర లమరద్రుమంబు లంభోధిఁ బడున్ 23
- గీ. ఆవృతకుంభంబు పడుఁగాక యబ్ధియందుఁ, గామధేనువు పడుఁగాక కంధియందుఁ
దారకాధీశ్వరుండుఁ జింతామణియును, గూడ దుగ్ధాంబునిధిలోనఁ గూలుఁగాత. 24
- ప. అని పల్కి దూర్వానుండు చూడంజూడ నంతర్ధానంబు నేసిని. 25
- క. యతిపతికాపాక్షరములు, శతమఖున కసహ్యాహృదయశల్యము లయ్యెన్
మతిఁ దలఁపఁ బూజ్యపూజా, ష్టతిక్రమము సర్వకార్యహర మగుఁ గాజే. 26
- గీ. మానికాపాగ్నిదండహృమానుఁ డగుచు, విన్ననైనమొగంబుతో వీడు సాచ్చెఁ
బాకశాసనుఁ డఖిలదిక్పాలకులును, దైన్యవై షర్ణ్యవంతులై తన్నుఁ గొలువ. 27
- ప. అంతం గొంతకాలంబునకు, 28
- సీ. రంభాదు లగునప్పరిస్సరోజాక్షులు, పదునాల్గుజాతులు పడిరి వార్ధి
సంతానతరుపారిజాతాదికుజములు, మున్నీటినీటిలో మునిగిపోయె
నైరావణమ్ముఁ జింతారత్నముం గూలె, నుచ్చైశ్చ్యవంబుతో నుదధిలోనఁ
గామదుగ్ధేనువుఁ గాదంబరియుఁ దాను, నమృతకుంభంబుతో నబ్ధిఁ బడియె
- గీ. నిష్పహావస్తువులఁ గూడి యిందురేఖ, మున్నుగా దుగ్ధమయమహాంభోధిఁ జొచ్చె
బ్రహ్మమనిఘోరకాపప్రభావముక్తి, బ్రథమదిక్పాలుత్రైలోక్యభవ్యలక్ష్మి. 29
- గీ. దివ్యమణి లేక యప్పరస్త్రీలు లేక, యవృతకుంభాదు లగుపదార్థములు లేక
యొక్కపడియుండె బహుకాల మొప్పు చటిగి, విగతలక్ష్మీవిలాసుఁడై వేల్పుటేడు.

- చ. అమృతముఁ గల్పవృక్షనివహంబును లేనినుధారసాశన
త్వమును నశోకవల్గుపరిధానతయుం గలవేల్పుపెద్ద తా
నముచినిషాడనాడులు మనంబున నొందిరి భేదమాదదుగ్గ
ఖము గుడువంగ నోగిరము గట్టఁగఁ బుట్టముఁ బుట్టకుండుటన్. 31
- వ. ఇవ్వీధంబున బృందారకు లిందిరావ్యపాయంబున నపారదారిద్ర్యంధకారమగుటై
నగ్నాటులుం బోలి భయంపడి లేటమొగంబుఁడి హాటకగర్భపాలికిం బురందరుండు
ముందఱగాఁ జని మునిశాపయుక్తి మూఁడులోకంబులరాచసిరి యద్విలో మునింగిన
భంగి లేటతెల్లంబుగఁ దెలియంబఱచిన నానలిసాసనుండు వెన్నునిం గూర్చుకొని
మాసమీపమ్మునకు వచ్చి మమ్మిట్లు సన్నుతించె. 32
- క. జయ పార్వతీసునోహర !, జయ పరమానంద ! జయ నిశాకరమాళీ !
జయ భూమిసలిలపావక !, వియదనలార్కేందుహోతృవిలసితమూర్తీ ! 33
- క. త్రిభువనభువనారంభా, రభటిసంరంభమూలరత్నస్తంభా !
యభినవహిమకరరేఖా, శుభికాలంకారధామశోభితమకుటా !. 34
- క. దివసావసానసంధ్యా, నవపరమానందినాందీనాథ
వ్యవహారఝంక్రియావధి, వివిధమహాతాండవైకవిద్యాభిరతా !. 35
- క. తరుణహిమకరరేఖా, భరణా ! సురనికరమకుటభాసురరత్న
సుస్ఫరణాపరిచయరంజిత, చరణా ! నిరుపాధికాభిసంప్రతికరుణా. 36
- గీ. అజర!యవ్యయ! యనపాయ!యప్రమేయ!, యాద్య! యనవద్య!వేదవిద్యాభివంద్య!
నిర్తలాకార ! నిర్దవంద్య ! నిరుపమాన ! , నిత్య ! నిజభక్త వైకుంఠ ! నీలకంఠ 37
- వ. అని యనేకప్రకారంబులం బ్రస్తుతింప ననుకంపాపరాధీనుడఁడ నగునే నిట్లంటి. 38
- గీ. అద్భి మథియంపవలయు నీయవసరమున, నవృతలక్ష్మీ ప్రధానమహాపదార్థ
సముదయంబులు లేకున్న జగము లెల్ల, విన్నబోయిన వతిదీనవృత్తి నొంది. 39
- వీ. ఆరిసాతలవగ్న వయ్య మునుంగని, మందిరాద్రీంద్రంబు మంథయష్టి
సర్వసర్వంసహసంభృతిప్రణబండు, దండహాకస్వామి తరువుద్రాఁడు
చరమాంగవీరికాస్థాపిత శేషుండు, కిరణకచ్చపరాజు క్రిందిమట్టు
నింద్రాదిసురలు బలీంద్రాదిదనుజులు, దర్పదుర్వారు లై త్రచ్చువార
- గీ. లేనుబ్రహ్మయు హరియును నింతనంత, నుండువారము కార్యప్రయోగరత్న
నీవిధంబున దుగ్ధాబ్ధి యేచి తరువ, వివిధసద్యస్తులుం బ్రభింపఁ గలవు. 40
- వ. ఇట్టిమహాప్రారంభంబునకుం దిగినసాధనసామగ్రియిది. శేషుండును గమతపతియును
నశేషభువనభారంబునకుం దిగినవారి నియోగించి నచ్చునది, యమృతమందు ను

రాసురులం గూర్చుకొని మందరాచలంబు పెరికితెచ్చనది, యేనును వితామహుం
డును మున్నాడి పాలమున్నీటిదరికింకేరి యుండువారము. ఇదియ నిశ్చయం బని యే
సంతర్థానంబుఁజేసితి, జలజాసుండును మదాదేశంబున దుగ్ధాభితిరంబుఁ జేరె, జనా
ర్దనుండును దేవదానవసేనాసమేతుం డై దిక్పలురుఁ గూడరాఁ బశ్చిమదిశాముఖుం
డై చనువాఁడు ముందర. 41

శా. కాంచె న్నందర శైలమున్ మృదుతటిగండోపలశ్శ్రేణికా
చంచన్నిర్ఘ్న రి వేణికాఘమఘుమస్ఫాయద్వికాగోళమున్
బంచాస్యస్ఫుటకంఠనాళనినదప్రధ్వస్తకుండాలమున్
సంచారాలసకిన్నరీశతలతాసంఘన్నహింతాలమున్. 42

వ. చనుదెంచి యపాంచజన్యధరుండు జంభారిప్రముఖు లగుదివిజవరుల నెడఁగలుగం
దొలంగ నియమించి. 43

సీ కటిమండలంబునఁ గనకంపునునుఁజేల, ధృఢముగా బిగియించి దిండుగట్టి
కట్టాయితం బైనకంఠమంకారంబు, గావించె దిక్కులు గ్రక్కదలఁగ
సమధికావృంధసంఠభజృంభణ, సమకూర్చె నిజభుజాస్తంభమునకుఁ
బానాభిఘట్టఁ బార్శ్వదేశంబుల, వదలించి ధాత్రి గ్రక్కదలఁ జేసి

గీ. పట్టెఁ గదలించె నసియార్చె బాఁతగల్పె, నెత్తె ఎత్తుస్థలంబున నెఱియ నొత్తెఁ
దోయజాతుండు లోకైకదుర్ధరుండు, దాల్చె నవలీల నిట్లు మందరనగంబు. 44

సీ. అంగదాధరణంబులందుఁ గీలించిన, ఎజ్రాలతీలన వదిలకుండ
ఎత్తుస్థలంబున వైచినఁవకంపుఁ, గులసిదండకు వాడు దోఁపకుండఁ
గడు నొప్పఁ దీర్చినకన్తూరిలికంబు, చెనబబిందలచేతఁ జెదరకుండ
నెట్టెంబు సుట్టిన నెఱ్ఱిపించముదండ, కొనరేక యుక్తింత గుదియకుండ

గీ. శ్రవణకల్పారముకుళంబు జాఱకుండ, విరులకీల్కా-ప్పు విదలి కై పెక్కకుండ
నెత్తె శృంగారకంఠుకం బెత్తినట్లు, కైటభారాతి మందరత్నధరంబు. 45

శా. గోలాంగూలకులంబు లాకులవడెన్ ఘోషించె శార్దూలముల్
జాలిం బొందె లులాయముల్ సుడిగొనెన్ సారంగముల్ విచ్చె రే
గోలంబుల్ బెదరెం జమూరుగణ మాశ్రోశించెఁ బంచాస్యముల్
తాలంకావరజాండు మందరమహాధాత్రిధరం బెత్తినన్. 46

గీ ఏడుపాతాళములును గగ్గోడువడియెఁ, బెల్లగించి మహీధ్రంబు పెరికినప్పు
డిందిరాభర్త గిరి మీఁది కెత్తినపుడు, గ్రక్కదలసాగె బ్రహ్మాండకర్పరంబు. 47

గీ ధాత్రి నాఁడు వివాహావతారవేళ, నేకదంష్ట్రాగ్రమున ధరియించినట్టి
తోయజాతుండు బాహుచతుష్టయమున, మాటమాత్ర నెఱియఁడే మందిరాద్రి. 48

- గీ. మందరాద్రిని మోయించి మాధవుండు, పట్టి తెప్పించె నిర్జరప్రతిచేత
నసురయూధంబు చేత దుగ్ధాబ్ధిదరికి, నబ్జగర్భుండు నేనును నభినుతింప. 49
- ప. అనంతరంబ నేనును హరిహరణ్యగర్భులును గార్యభారధురంధరులమై ప్రవర్తింపం
బురందరాదిసురలు జలంధరాదిరాక్షసులును సముద్రమధనంబునకుం బ్రారంభించిరి. 50
- గీ. అఖిలకార్యసమారంభణాదులందుఁ, బూజనీయండు గావున బుద్ధిఁ దలఁచి
విఘ్ననాయకు నంభోధివేలమీఁద, సురలు నసురులుఁ గొలిచిరి పరమభక్తి. 51
- కా. తీరాంభోనిధి నైకతస్థలమున స్నిహాసనాయాధుఁగా
హేరంబు స్వరసందను న్నిలిపి ప్రత్యేకంబ దేవాసురుల్
గారామారఁగ నాచరించి రభిషేకం బుల్లసద్గంధక
న్తూరీసౌరభవాసితంబుల నదీతోయంబులం దోఁగఁగన్. 52
- క. అభిషేకానంతరమున, నిభరాజాన్యునకుఁ గట్ట నిచ్చిరి యదితి
ప్రభవులును దితితనూజులు, నభినవదివ్యాంబరములు నాభరణములున్. 53
- గీ. కుంకుమాగురుమృగనాభిషంకములను, గంధకర్పూరనీహరకర్దవముల
నలఁది రమరాసురులు భక్తి యతిశయిల్ల, భవునిపట్టికిఁ బసిఁడికుంభములఁ బట్టి. 54
- నీ. ఉండ్రాలు నూఁబిండి పుండ్రేక్షులుం దేని, యనఁటిపండ్లుం బూరియలు ఘృతంబుఁ
దెసరుఁబప్పును బాలుఁ బెరుఁ గోగిరంబులుఁ, బాయసాన్నంబులుఁ బానకములు
నాలికేరంపుబొండాలు మీఁగడయును, నవదధిపిండఖండా ల్గుడుములు
లడ్డువంబులు చక్కిలాలు మోరుండలు, ఖండంబు చలిమిడి మండపప్పు
- గీ. లాదిగా భక్ష్యవోష్యలేహ్యదు లైన, బహుపదార్థంబు లర్పించి ప్రణతు లైరి
వేలుపులు రాక్షసులును నావిఘ్నపతికి, దుగ్ధపాథోధిమంధనోద్యోగవేళ. 55
- ప. ఇట్లు పోషణోపచారంబులం బూజించి దేవాసురులు విఘ్ననాయకు నిట్లని స్తుతి
యించిరి. 56
- దండకము. జయజయ జగదేశరత్నామణీ ! దేవచూడామణిశ్రేణిశోణప్రభాజాలనున్నేర
పాదారివిందా ! ముకుందప్రియా ! యిందుధారీ ! కటస్యందిదానాంబుధారాధునీధోరణీ
గాహకాతూహలాయత్తమత్తద్విరేఖాంగనాగానసంగీతరంగికృతస్వాంత ! దంతాప
శాస్యా ! నమస్యా ! త్రిలోకైకవశ్యా ! యవశ్యాయశైలాత్తజాధర్మసంతానసంతానకల్ప
ద్రుపుష్పవతంసా ! యసారోరుసంసారమాయాంధకారావృత్తిప్రక్రియాభాస్కరా !
కోటిభాస్వన్నిరాఘటదేహప్రభాభాస్వరా ! దేవ ! హేరంబ ! లంబోదరా ! యేక
దంతా ! మహాకాయ ! సంతతకార్తస్వరాభా ! వికాలాక్ష ! మాంజీగరా ! నాగయజ్ఞోప
వీతా ! సమన్వీతకృష్ణాశనా ! యాభువాహ ! కుతారాయధా ! విఘ్నరాజా ! గణాధ్యక్ష !

కారుణ్యలీలాకటాక్షంబునఁ మమ్ము వీక్షించి రక్షింపు మీక్షీరవారాశి నీమందరత్న
ధరస్వామి కవ్వంబుగా నీభుజంగాధినాథుండు నూత్రంబుగాఁ గచ్చపాదీశుఁ డా
ధారపీఠంబుగా సర్వదివ్యోపధీవల్లుల నైవిచి నానాపదార్థంబు లన్వేషణం బంచుకొఁ
గోరి యున్నార మిక్కార్య మేవిష్ణుముం బొంద మండంగ నేవిక్రియం జెంద కిష్టార్థ
సంసిద్ధిలం గైకొనుం గాక నీయాజ్ఞ సర్వేశ! సర్వాత్మకా! నిర్వికల్పా! నిరహః!
నిరాతంక! నిశ్శంక! యోంకారమూర్తీ! నమస్తే నమస్తే నమః.

57

క. అని నిర్జరులును దైత్యులు, వననిధిమధనాదియందు వారణవత్త్రిం

గొనియాడి తత్ప్రసన్నతఁ, గని రొగి సంతసము మీఱఁ గడఁక చలిర్పన్.

58

వ. కట్టాయితం బై సురాసురులు బిట్టేచి పాతాళగోళంబు క్రిందమట్టుగా నాదికమరం
బుఁ బెట్టి వాసుకిఁ దరిత్రాడుగాఁ జాట్టి తోఁకయు శిరంబును బట్టి మంధరాచల
మంధానంబున దుగ్ధసింధువు మధింపం దొడంగిరి. ఘమఘమధ్వానంబు దిక్కులం
బిక్కిటిల్లె వారివాహవ్యూహంబులు కడలవియఁ జదల నుదిలకొనియె. డిండీర
పిండిఖండంబులు బ్రహ్మాండంబునంబ్రసరించె. నంభస్తరంగంబులు దిగిభకుంభంబుల నా
స్థాలించె నావర్తవక్రంబులయందు గ్రహతారకానక్షత్రంబులు తిరుగుడువడియె.
నప్పుడు రటత్తిమితిమింగిలంబులును లంబచ్చంబలంబును వశధూళియు విరుక్కుమ
రంబు సుదృఢిమద్భుజంగంబును నై గంగకుం ధరిభంబును గోదావరికి భేదంబును బె
న్నకు విన్నఁబాటును గాళిందికి మాలిన్యంబును వేత్రవతికిత్రాసంబును విపాశకుండ్లశం
బును శతద్రువున కుపద్రవంబును నాపాదించుచు బాడబాసలంబునం దొకతొక నుడు
కుసీరునుం గలసి నఖంపచం బై సంవర్తసమయారంభంబునుంబోలె మర్యాద నతిక్ర
మించుచు గిరికటకపాషాణసంఘట్టనంబున నెగయుమిణుంగురులుంబోలె సంతర్పణి
శలాకాశకలంబులు మీఁదికెగయ సంభోనిధానంబు మధ్యమానం బయ్యె మఱియును.

సీ మూలాశ్వసంఘాతములరాపిడినిజేసి, కమరంబు సుఖించి కన్ను మీఁదై

కటకపాషాణసంఘట్టనంబున వ్రస్సె, గుండలీంద్రునివీఁపుశుష్పసంబు
సానూపలదోణిరులరులత్కారంబు, దిద్దుండలంబుల దీటుకొనియె
శిఖరకోటీలిలాశ్రేణిరారాపుల, గ్రహతారకములు చూర్ణంబు లయ్యెఁ

గీ. బ్రబలబలగర్వమర్వారబహుసుపర్వ, పూర్వగీర్వాణభుజపండభూరిసార
వితతమందరమంధానవివళనముల, సలిలనిధి మారె సంరంభసంభ్రమమున.

60

వ. ఇట్లు తరువెందరున సముద్రమధ్యంబున.

61

ఉ. బుగబుగమందుగర్భజలపూరము ఘూర్ణిల బంతిగట్టికొం

బొగలు తరంగసంఘములఁ బొడ్డఁగ నూచ్చ జగత్ప్రియంబునుం

బొగులఁగఁ జేయ నుద్దవిడిఁ బుట్టెను నల్లనిచిచ్చు మావిలేఁ
జిగురులచాయలం దెగడుజిహ్వలు గ్రోముచు దుర్నిరీక్షమై. 62

క. వాసుకివిషభరవివని, శ్వసంబుల ఘట్టనముల సమధికతరమై
యీసాగరమధ్యంబున, భాసురహాలాహలంబు ప్రబలం బయ్యెన్. 63

చ. గరళమహత్తరానలశిఖానివహంబులు దూటి పాతినం
దరికొనియెం జగత్ప్రయము తల్లడ మందిరి సిన్తునంబులె
సురుగరుడోరగామరులు సుక్కెఁ బితామహుఁ డంబుజాత్మఁ డా
తురత వహించె దిక్పతులు తూలిరి ఘూర్జిత నేడునాథులున్. 64

వ. అప్పుడు సుస్థిరుం డై విరూపాక్షుండు త్రైలోక్యరత్నాదతుం బగుతపక్షిణహస్తం
బెత్తి యోడకుండుఁ డభయం బిచ్చితి నని యెంత యూఱడించిన నూఱడిలక నారాయ
ణాదులు గన నే్వలులు పలాయమానపరాయణు లై వెనుక మరలియుం జూడక
పోవం దొడంగిన. 65

శా. హుంకారం బొనరించి యప్రతిమరొద్దేక్షసంరంభని
శృంకాహంకృతిఁ జాఁచె నీశ్వరుండు హస్తంబున్ భుజంగాధిపా
లంకారంబు నశేషలోకపరిషల్లావణ్యలక్ష్మీకలా
సంకోచావహదాహభీషణవిషజ్వాలాజిఘ్నూర్ధమై 66

క. స్తంభించి నిలిచె గరళము, శంభునిముంపట యుగాంతజలధరముగతిన్
గంభీరహుంక్రియావ, పృంభసముజ్జ్వలంభమాణసంరంభమునన్. 67

చ. జలధరమంతయై కరటిచందము నైకొని నూకరాకృతి
న్నిలిచి పికంబుతో దొరసి నేరెడిసండును బోలె నుండ యై
కలశపయోధినుంధనముఖంబునఁ బుట్టినయవ్వుహాలా
హలముక్రమంబున నిశ్చవునిహస్తసరోరుహ మెక్కెఁ జక్కఁగన్ 68

క. కటుక మగువిషము విషధర, కటుకం బగుకేలఁ బూని శాతూహలియై
ఘుటికాసంసిద్ధుండు రస, ఘుటికయునుంబోలె మృదుండు గుటుకున మ్రింగెన్ 69

గీ. కంఠికానీలరత్నంబుకరణి నొప్పె, లలితమృగనాభిపంకంబుచెలుపు చాల్చెఁ
గాలకూటవిషంబు తత్కంఠమునకు, నాభరణ మయ్యె బ్రహ్మదు లభినుతంప 70

వ. అప్పు డప్పరమేశ్వరు నిట్లని స్తుతియించిరి 71

సీ. జయ విరూపాక్ష! యీశ్వర! దివ్యలోచన! జయ వజ్రహస్త! దివానివాస!
జయ పినాకేష్వాస! శాశ్వత! నిత్య! య,నిత్య! నిత్యానిత్య! నిరుపమాన!

జయ చింత్య! జయ రుద్ర! జయమహాదేవ! య, చింత్య! చింత్యాచింత్య! చిత్స్వరూప!
జయ పాదభక్తార్తిసంహరకారణ! జయ ముకుందప్రియ! జయ గిరీశ!

గీ. దివసమాసార్థమాససద్విశ్వరూప! కల్పయుగవత్సరాధీనకాలఖేట
రుండ! బహురూప! చండీశ! దండపాణి! జయ నమస్తే నమస్తే ప్రసన్నమూర్తి! 72
వ. అని యనేకవ్రకారంబులం బ్రస్తుతించి నీలకంఠం డనునామధేయంబు శివుని కిచ్చి రిది
కాలకూటోత్పత్తిప్రకారంబు. 73

ఉ. హాలహలాగ్ని దాహభయ మస్తమితం బయినం గడంకమై
వేలుపులు నిమిశాచరులు వెండియుం గవ్వపుఁగొండ వార్ధిలోఁ
దేలిచి గుమ్మగుమ్మనఁగఁ ద్రిప్పఁగఁ జొచ్చిరి దానవేశ్వరుల్
వారిసహాయుఁ గాఁ గొని యవక్రభుజాబలవిక్రమంబునన్ 74

క. తరిగొండఁ దరువఁదరువఁ, శరనిధిమధ్యమున నొక్కజలజము పుట్టెన్
బరిమళపరంపరలచే, మరభీకృత మయ్యె జగము సురుచిరభంగిన్ 75
వ. అయ్యవృద్ధశపద్మమునందు. 76

సీ. ఇరుప్రక్క యలనుండిసురసింధురంబులు, పరిపూర్ణ హేమకుంభములు చాల్చు
నందంద నవనిధానాధిదేవతలును, సారది బంగారువీచోపు లిడఁగ
జయజయధ్వనులతో సర్వదేవతలును, గేఁదమ్ములు మాలిఁ గీలుకొల్పఁ
బుప్పవర్ష ములకుఁ బోడి యై వినువీధి, దేవదుంగుభినాద మావహిల్లఁ

గీ. బ్రబలి మున్నీటిసడునీటఁ బాండువికచ, కమలకాంచనకన్ది కాగ్రంబునందు
బ్రహ్మాదికాల్పలవందితపాదపద్మ, పద్మ యుదయించెఁ గన్నులపండు వగుచు. 77

గీ. పవడములఁ బోలుశ్రీహస్తపల్లవములు, దవరశోభిల్లు హేమపద్మము ధరించి
కలిమిచూపులపూఁబోడి కలశజలధి, నర్థిఁ గొలుపుండె రత్నసింహాసనమున. 78

క. జలరుహనాసిని పుట్టిన, కలితముహూర్తమున చెండుగడియలమార్తం
జలిగురికాఁ డై నిగనిగ, కలువలచెలికాఁడు పుట్టెఁ గలశపయోధిక్. 79

వ. తదనంతరంబ. 80

క. అందంద యుద్భవిం చెను, సందరమున నిందిగానుసంజాతములై
మందారకల్పతరుహరి, చందనసంతానపారిజాతాదు లాగిన్. 81

ఉ. అంతఁ బయోనిధానమునయం దుదయించె సశోజవాసిని
కాంతకుఁ దోడఁబుట్టు ననఁగాఁ గరపద్మమునం జలూకికా
సంతతియున్ హరీతకీయు సాధనసంగ్రహ మై తలిర్ప ధ
న్యంతరి యెట్టిశోగములవారికి నామయసౌఖ్యకారియై. 82

గీ. అదివైద్యుఁ డతండు దుగ్ధాబ్ధిఁ బుట్టె, నవృతపూర్ణకుంభం భోకహస్తమునను

- నంబుచరమును గరకకాయమును నొకటఁ, దాల్చి సాకార మైనకాంతమయుఁ డనఁగ.
వ. మఱియును. 84
- క. అచ్చపువెన్నెలచాయల, మెచ్చనితనుదీ ప్తితోడ మేఘధ్వనిపెం
పచ్చుపడఁగ సకిలించుచు, నుచ్చైశ్శృంగ ముదధినుడును నుదయంబయ్యెన్. 85
- గీ. షీరవాణిలో నవతారమయ్యెఁ, దార యనుకన్యకయు నతిధుశనయన
తారకారాజబింబావదాతవదన, తారహారాదిభూషణోత్కరముతోడ. 86
- కా. అయ్యంభోనిధివారిగర్భమునయం దైరావణం బుద్భవం
బయ్యెం గండతలంబునకొ దొరఁగుదానాంభగిప్రవాహంబు లెం
దొయ్యెయ్యెన్ బ్రభవించి తజ్జలధిసీ రుబ్బింప దిక్సంధుల
న్వయ్యం బందఁ గఱోరగర్జితమహానిర్ఘాతనిర్ఘోషముల్. 87
- సీ. మధుకరంబులు వుట్టె మధుకరంబులు గావు, రమణీయవేణీభరములు గాని
శశిబింబములు వుట్టె శశిబింబములు గావు, మహితవక్త్రీండుబింబములు గాని
మెఱుఁగుఁదీఁగలు వుట్టె మెఱుఁగుఁదీఁగలు గావు, లలితకోమలతమాలతలు గాని
చక్రవాకులు వుట్టెఁ జక్రవాకులు గావు, కరివంబు లగుచన్నఁగవలు గాని
- గీ. యనఁగ మందరకందరవ్యాప్తిచలిత, వార్ధిక్యలోలపీచికావర్తతుల
నుద్భవిల్లిరి రంభాతిలోత్తమాదు, లస్సరస్త్రీల దేవవేశ్యాజనములు. 88
- క. తరిగొండఁ దరువఁదరువం, దిరుగుడువడుసుదధిలోనఁ దీవ్రముగా ది
ర్దిరఁ దిరుగుచుఁ దరఁగలవడిఁ, దిరతరమ సువర్వసురభి దరికిం జేరెన్. 89
- ఉ. అంత న్విద్రుమవల్లరికిసల మువ్యాప్తైకశంకావహః
త్యంతస్వచ్ఛరుచిచ్ఛటల్ జలధిపై నందంద వర్తింపఁగా
స్వాంతాకాంతరభూమిభాగమున విశ్వంబుం బ్రకాశింపఁగాఁ
జింతారత్నశలాక వుట్టెను మహాక్షీరాభిచుధ్యంబునన్. 90
- గీ. తరువఁ నరువంక వార్ధిమధ్యంబునందు, నాగవల్లీలతాప్రతానంబు వుట్టె
నమృతసంసర్గమునఁగదా యాటు నెలలు, జరగు నేయాకునకు లేనిసరసవృత్తి. 91
- క. శీతలపరిమళధారా, పాతపవిత్రాయమానపవమానం బై
యాతోయధిమధ్యంబున, శ్రీతులసీవెను వుట్టె శ్రీయంశమునన్. 92
- గీ. కలిగె దివ్యాషట్టలతావలంకరై, బాలమున్నీటిసీటిలోఁ బ్రథితలీల
విమలగారుడమాణిక్యవిభిమంబు, లభినవంబులు హరితదూర్వాంకురములు. 93
- వ. ఇట్లు మహర్థ వజాతంబు లగుపదార్థజాతంబులం గనుంగొని బ్రహ్మాదిదేవతలు హరునకు
శకాంకుని చారికి లక్ష్మీ నింద్రునకు నైరావణోచ్చైశ్శ్రవంబులను నిచ్చిరి. అప్పురసల
వాకంబున నుండ నిలుమించిరి. కామధేనువును వరుణున కొప్పనంబు నేసిరి. కల్ప

తరుచింతామణుల నందనోద్వాసంబునం బ్రతిష్ఠించిరి. దూర్వాంకురంబులు పేరం
బున కవతంసంబుగా నొసంగిరి నాగవల్లీదళంబులు భోగార్థంబుగా భూజనంబుల
కిడిరి. శ్రీతులనీకాననంబును సకలతీర్థంబులకు సమాశ్రయంబుఁ గావించిరి. యనంత
రంబ మందరంబును యథాస్థానంబునం బెట్టి వాసుకిం బాతాళంబున కనిచి కమత
పతిం గు స్రరించి నివాసంబులకుం బోవ నుద్యోగించి యచ్ఛంత 94

ఉ. అంధకకాలకేయమహిషాదులు దైత్యులు బాహుశైలద
ర్పాంధులు గూడి యొక్కఁమొగ మై పడి దొప్పి యొనర్చి వైద్యు ని
ర్బంధము సేసి కైకొనిరి గ్రక్కునఁ దన్నహనీయదక్షిణ
స్కంధముమీఁద నున్నమణిక మ్రసుధారసహేమకుంభమున్. 95

గీ. ఆమృతకుంభంబు గైకొని యసురవరులు, వేఱ యొకచోట వేలంబు విడిచియుండి
రమరులకు నీక యప్పదార్థముఁ గడంగి, తార విభజించి భుజించువారుఁ బోరె.

వ. అవిధం బెఱింగి హరవిరించులు విష్ణు రావించి గోత్రకలహంబుమాన్చు నిఖిలమాయో
పాయ విద్యావిదుండ వగు నీవ యెఱుంగుదు మాకు నిం కిక్కడ నుండం బని లేదు
పోయి వచ్చెద మని యామంత్రణంబు సేసి నిజస్థానంబుల కరిగినయనంతరంబ. 97

గీ. కైటభారాతి యక్కార్యగతికిఁ దగిన, యనువు చింతించి యసురుల నవమతింప
సురల కమృతంబు నొప్పింప వెరవు దెలిసి, యరిగెనంతర్హితుం డయి యచ్చుతముగ.

వ. ఇవిధంబున హరి యంతర్ధానంబు చేసినముహూర్తమాత్రంబున 99

కా ఆకాశంబుననుండి డిగ్గె నొకనీలాంభోజవత్రాక్షి ది
వ్యాకారంబును దివ్యమాల్యములు దివ్యాలంకృతు ద్వివ్యవ
స్త్రాకల్పంబులు దివ్యగంధములు నాహావుట్టఁ జేయంగ నా
కాక శ్రేణికిఁ దైత్యవజ్జికిని విద్యుల్లేఖచందంబునన్. 100

క. బృందారకపథమున దిగి, యిందీవరిపత్ర సేత్ర యిరువంకలనా
రుం దమకతమక యిటు రా, యిం దనఁగా రెండువీళ్ళయెడమున విడిసెన్. 101

వ. నిలిచి హావభాషవిలాసంబులన దేవాసురులం భ్రమియింపం జేయఁచు స్కంధావార
మధ్యంబున. 102

సీ. పాకకాసనునకుఁ బరిహాసవచనంబుఁ, గాలకేయనకు శృంగారలీల
వై పస్వతునకు ధ్రువల్లరీనటనంబు, కరటిదానవునకుఁ గలికియాపు
నాశపాణికిఁ గుచ ప్రాంతోరుదర్శనం, బంధకాసురునకు నలఁతినగవు
ధననాయకునకు నుత్కంఠాచిశేషంబు, మహిషునకును నర్చుమర్తకలన

గీ. గంధవిహునకు సిగ్గు జలంధరునకుఁ, గలికితనము బావకునకుఁ గౌను బలికి
వలపు నటియించుచును వారవార తనకుఁ, దాన వారికి వారికి నైనయట్లు. 103

- గీ. అందఱను బ్రనుజెట్టుచు నవ్వఁగూటి, యెవ్వరికిఁ దాను బ్రనుయక యెడన యుండె
దానిపై వారి చొక్కె నందఱునములు, గంధఫలిమీఁద నాలుభ్యంగములపగిది. 104
- గీ. అశురులకు దేవతలకు నయ్యవసరమునఁ, బాలువోకుండె నప్పు డప్పద్మనయన
యభయవాదులు గూడి యయ్యుత్పలాక్షీ, పాదపంకజములకును బట్టులైరి. 105
- వ. మిఱియు విష్ణుమాయావిశేషంబున. 106
- క. ఇది చెప్పినట్ల చేయుదు, మిది పంచినయట్ల నడతు మిది కళ్యాణా
భ్యుదయనిధానము మా కని, హృదయంబులఁ దలఁచు చుండి రిరుదెసవారల్. 107
- గీ. కనకసింహాసనము వెట్టి కాళ్లు గడిగి, పాదతీర్థంబు లొగిఁ ద్రావి ప్రణతిసేసి
కొలిచి కూర్చుండి రిరువంకకొలమువారు, భువనమోహిని యొనయప్పవృత్తబోడి. 108
- క. ఎవ్వనివంకఁ గనుంగొను, నవ్వనితామణివిలోచనాంచలమున వాఁ
డవ్వేళనఁ గీలించు, న్నవ్వం బగుకేలుదోయి మకుటాగ్రమునన్. 109
- వ. వై రాగ్యానుబంధంబు లుడిగి యియ్యిరువాగువారుం దమలోన ని ట్లనిరి 110
- క. మన మొండొరు నమ్మక యెడ, నునిచినయాయమృత మింతయును దగ నింకే
మని యొండుగాఁ దలఁప కీ, వనితామణి పంచిపెట్ట వలయుం జూడీ 111
- వ. అని యమృతకలశంబుఁ దెచ్చి యప్పయోజాక్షీచేతి కిచ్చి ధర్తంబు పుణ్యంబు పాపంబు
నీయది యిరుదెఱంగులవారు నీకు నొక్కరూప యిప్పదార్థంబు మాకుం బంచిపెట్టుము. 112
- గీ. తప్ప కుండఁగఁ బక్షిపాతంబు లేక, పందిపెట్టెడువార బృభరంచుఁ గాక
యన్నదమ్మల మై యుండి యకట మేము, నిన్ను వడ్డించు మందుమె యన్నుమిన్ను 113
- గీ. అనిన నేనేర్తు నయ్య మీయంతవారు, కోరి కూర్చుండ నమృతంబుఁ గుడువఁబెట్టఁ
బంచి వడ్డింపనేర్చు టల్పంపుఁబనియె, తొల్లి యొకనాఁ డెఱింగినత్రోవగాదు. 114
- వ. అయిన మీవచనంబులు చెఱవంజాల నానేర్పినవిధంబున సుధారసంబు వడ్డించెద మీ
రందఱుఁ గృతస్మాశురై పయోధిపులినవేదికాస్థలంబున నిరుదెఱంగులవారును రెండు
బంతులుగాఁ గూర్చుండుఁ డని నియోగించిన. 115
- గీ. వార లట్లచేసి విరుసగాఁ గూర్చుండి, పసిఁడిపల్లెరములు పన్నికొనఁగ
నల్లనల్ల వచ్చె నలసయానంబున, నమృతకుంభహస్త యగుచుఁ దరుణి. 116
- వ. అరవిందానన పట్టుఁబుట్టముచెఱం గాంధోళనం బొంద ని
ర్భరపీన స్తనభార మల్లఁ గదలన్ రత్నాలతాటంకము
త్తెరయ న్నూపురమేఖలావలయముల్ మ్రోయంగ పాత్రంబుల
న్సరధీన్వాశ్రయము త్రస్తరింపఁ దొడఁగె న్నూర్వాంకురాగ్రంబునన్. 117
- న్నానపవిత్రగాత్రులును చందనచర్చితబాహుమధ్యమల్
మానసమాధినిష్ఠులును మత్సరచిత్తులు నై మహాసమా

ధానముతోడ నుత్తరము దక్షిణము స్వముపాశ్రయించి యు

ద్దానవులు స్వపర్వులును దన్నుఁ బ్రయంబుగఁ జూచు చుండఁగన్.

118

గీ. మధురగోక్షీరధారాసమాన మైన, మంచయమృతంబు వెట్టె పైమానికులకు

మగువ మృగత్పష్టికాంభస్సమాన మైన, కల్లయమృతంబు వడ్డించెఁ గర్బురులకు. 119

ప. ఇవిధంబున నప్పరమాణుమధ్య తధ్యమిధ్యామృతాహారంబు లాసురానుకులకు వెట్టి
కానుదుగ్ధేనుఘృతధారాభిఘారంబుగావించి సంక్తిమధ్యంబుననిలిచి కంకణరూపరూప
త్కారంబు తోరంబుగా నాహాశనంబు వోసి యారగింపుండు ప్రాడ్డువోయె ననుచు
నలుఁగెత్తి మత్తకోకిలకంఠకుహూపంచనుస్వరంబునం బల్కిన.

120

గీ. మొదలఁ దేనియలుట్టవంభోరుహాక్షీ, ముద్దుఁబల్కులు శ్రుతిపుటంబుల భుజించి

పిదప భుజియింపఁ దొడఁగిరి త్రిదశవరులు, దైత్యులను దధ్యమిధ్యాసుధారసములు.

క. కిక్కురుమన కమృతంబుం, గ్రుక్కలువెట్టుమరు సురలు కోణపముఖ్యుల్

తక్కురిసుధారసంబులు, గ్రుక్కలువెట్టెదురు వారిఁ గూడియె తారున్

122

గీ. గ్రుక్కగ్రుక్కకుఁ గడుఁ దేజ మెక్కుచుండె

నమరులకు గ్రుక్కగ్రుక్కకు నడఁగుచుండె

దైత్యులకుఁ దేజ మట్టివిధంబు గాక

రాహుకేతువు లనియెడురాత్రిచరులు

123

ప తమయెదిరిపంక్తి నున్నచంద్రార్కులగంగడి న్నొఱంగి కూర్చుండిన నాగ్రహరాజు

లిద్దఱుం దమలోన నిట్లని విచారించిరి.

124

ఉ. పంచన వేల్పులెంకి కిటువచ్చి యుపాంతమునందు ముందటం

గంచముఁ బెట్టుకొన్నయది కర్బురయగ్గము మాటువెట్ట నే

తెంచుచు నున్నవాఁడు మనదేవర విష్ణుఁడు వెంట వీరి నూ

చించుట మే ల్గుధారసము చిప్పెఁడువోయకమున్న శౌరికిన్.

125

గీ. అని విచారించి చెప్ప నున్నంతలోనఁ, బోసె నిరుగంచములయందఁ బుడిసెఁడంత

త్రావియును ద్రావకుండఁగ రాహుకేతు, లనుచుఁ జెప్పిరి మరవైరి కర్కవిధులు. 126

మ. అటు విన్నప్పుడె తత్సుధారసము కంఠాధగిప్రదేశంబు సా

చ్చుట లేకుండఁగ రాహుకేతువుల యత్సద్రోతమాంగంబు తా

క్కట ఖండించెను మాయపుంబడఁతియాకారంబు వీడ్కోకి య

క్కటకాలంకృతహస్తచక్రమున క్రికాంతుం డవిభ్రంతుఁ డై.

127

క. రాహునకుఁ గేతునకు హరి, బాహాచక్రమున నదరు పాటిల్లుటయున్

హాహానినాదపటుకో, లాహాలబహుళంబుగాఁ గలంగిరి దివిజుల్.

128

- సీ. వేగ మాయావధూవేపంబు డిగఁద్రావి, కైతొన నిజమూర్తి కైటభారి
హరి తమ్ము వంచించె సరివేళ గాదని, దైత్యులు చనిరి పాతాళమునకు
నమృతంబు భుజియించి యమృతకుంభముఁ గొంచు, జనిరి వేల్పులు నిజస్థానమునకు
బహువారములయందు బహువస్తువులు గాంచి, కలశపాథోరాశి కాను వుడిగె
- గీ. నుక్కవడి యున్నిమాని పెల్లుబై నాక, మప్పరగికామినీతురంగాదికముల
నమృతుఁడు లచ్చి నటఁ బెండ్లియాడి యరిగ, నాగరిపు నెక్కి వైకుంఠనగరమునకు
- క. ఈవార్ధిమధనకథనం, చేవారు పరించినెని నెలమియు నాయు
శ్శివృద్ధులఁ గాంతురు వి, ద్యావత్తయు యశము గల్గు నావారలకున్. 130

అశ్వాసాంతము.

- కా. శంకాతంకవిహీనవిక్రమకలాసాకల్యవిజ్ఞాన ! సా
హంకారోరువివేకవిక్రమ ! సురాహారాహిషస్పర్ధిని
స్సంకాశోజ్జ్వలకీర్తివిభ్రమ ! మహీసంకల్పకల్పద్రుమా !
లంకాశంకరశైలమధ్యవసుధాలంకార భవ్యక్రమా ! 131
- క. శరణాగతధీపంజు !, నరకుంజర ! దానకర్ణ ! నందితవిద్య
ద్వరవర్ణ ! విమలచరిత, స్ఫురితా ! యనవరతిశంభుపూజానిరతా !. 132
- ఉ. పేంద్రవజ్రము. కులప్రదీపా ! యలఘుప్రతాపా !
విలాసశక్రా ! జితవీరచక్రా !
కలాజయంతా ! ఘనకాంతికాంతా !
నిలీనశంకా ! నిజనిష్కలంకా ! 133

గద్య. ఇది శ్రీమత్కమలనాభపాత్ర మారయామాత్యపుత్ర) విషయవిధేయ
శ్రీనాథ నామధేయప్రణీతం బయినహరవిలాసం
బను మహాప్రబంధంబునందు
షష్ఠాశ్వాసము.

శ్రీరస్తు.

హ ర వి లా స ము

స ప్త మా శ్వా స ము.

కాళహ స్తినాథ

ప్రాకారాంతగిప్రణీతపాతాళగుహః ।

శ్రీ కాళహ స్తిభ క్తసు

ధీకల్పితవిభవ యవచిదేవయతిప్పా ।

1

వ. ఆకర్షింపుము.

2

ఉ. అర్జునుఁ డింద్రనీలగిరియందు రసాలతమాలతాలనీ

పార్జునలో ధ్రుతిందుకనవామలక్ష్మీవనసామ్రసాటలీ

సర్వకురంటకాదిగురుచందనచందననింబకేతకీ

భూర్జకవీర్ణపూర్ణముఖభూరుహపుణ్యతమా శ్రమంబునన్.

3

క. ద్యూతపరాభవమున నగు, చేతోదుగ్ధిమునఁ దపము చేయఁగఁ దొడఁగెన్

భ్రాతలయనుచుతి శత్రు, వ్రాతజయార్థంబు మది దివస్పతి గురిగాన్.

4

మ. ధనురస్త్రంబులు కేలఁ దాల్చి శరధిద్వంద్వంబు నేపార పేఁ

పున బంధించి కిరీటియై కవచియై పూనెం దవశ్చర్య య

ర్జునుఁ డత్యంతగరిష్ఠనిష్ఠ నమరేంద్రుం గూర్చి యయ్యింద్రకీ

లనగాగ్రంబునఁ బ్రత్యనీకవిజయశ్లాఘాభిలాషంబునన్

5

క. వంచన మనంబులోన నొ, కించుకయను లేక యచ్చహీంద్రముమీఁదన్

బంచనలమధ్యంబునఁ, బాంచాలీవల్లభుఁడు తపం బొనరించెన్.

6

గీ. గాండివముతోడ నొకయోగదండయప్పి, యస్త్రములతోడఁ గొన్నిదర్భాంకురములు

కలపములతోడఁ బాండరీకంబుతోలు, దాల్చి క్రీడి విరుద్ధపుఁదపము చేసె.

7

కా. కాకాహారుఁడు నిర్జి లేంద్రియుఁడు పామణాగ్రతల్పుండునై

నాకేశప్రియనందనుండు సలిపె న్నానాప్రకారంబులన్

నాకుంజి త్తము దేహము న్సరియెకా నానాతపశ్చర్యలన్

వ్యాకీర్ణోరగసింహభట్లకలులాయాభీలకైలాటవిన్.

8

8. పతయాభుర్నిర్మూలాంభగప్రవాహంబుల, నఘసుర్నణస్నాన మాచరించుఁ
 గొండగోగుంబూల గుండనర్ధనముల, నర్పించు శశిలాంఘనార్థమాలి
 స్ఫుటికాక్షమాలికాపాణిప్రవాకుడై, జంభారియంత్రంబు జపము చేయు
 నొంటికాల బుజంబు నూర్వంబుగాఁ జూచి, తివ్రపుగా నిలుచుండి తపమొనర్చు
9. శరభశాస్త్రాలసింహాదినత్వవయము, కెరలి తనమీఁద బిట్టు లంఘించునపుడు
 కడిమిఁ జెండాడు భుజదండగాండివోగ్ర, చండితరశాతినిర్వాతకాండవితతి
10. వీరరసగర్భితం బయ్యు విస్తరిల్లె, శాంతరస మెంతయును సన్యసించియందు
 మలయశైలనితంబమండలమునందు, సర్పవేష్టితచందనత్నజమట్లు.
11. ఇవిధంబునఁ గపికేతనుండు గాండివజ్యోహితరేఖాకిణకళంకాలంకారంబు లగుఁకరం
 బులు నీవారపాకంబునకును బాంచాలకన్యకాకుచకుంభకుంకుమప్రేక్షణీయం బైన
 వక్షంబు రుద్రాక్షధారణంబునకును నంగారపర్ణగర్భనిర్భేదనచణమాలంకారకారణం బగు
 కంఠంబును హేంద్రదేవతామంత్రాక్షరధారణంబునకును ఖాండనదహనవేశావిభృంభితా
 వష్టంభసంరంభం బగుహృదయాంభోరుహంబు ప్రణవోపలంభమునకును గుంభసంభవ
 ప్రదిప్తశాఖాశిఖరపక్షీలక్ష్యవలోకనజాగరూకం బగువీక్షణంబులు నాసికాప్రదేశాను
 సంధానంబునకును యంత్రమత్స్యవిభేదనోపాయసందర్శనప్రభావసంసిద్ధి యగుబుద్ధి
 వృద్ధోపసేవనమునకును గంగాజలనిగ్రహానుగ్రహాపాదనసమగ్రం బగుమానసోత్సాహం
 లింద్రియభంగంబునకును నుత్తరదిగ్విజయయాత్రాధురీణంబు లగుచరణంబులు తీర్థగమ
 నంబులకును బాల్యుడఁ జేసి జగజ్జెట్టిబిరుదంబు నెట్టుకొనం జేసి తండ్రిగుఱించి తపం
 బుఁ జేయుచుండ దినంబులు గడచె వారింబు లరిగెఁ బక్షంబులు సనియె మాసంబులు
 నోయె ఋతువు లతిక్రమించె సంవత్సరంబు దాఁటె నయ్యనసరంబున
12. తెల్లనిగడ్డంబు తెల్లనిమీసము, ల్నరసికరోమపాండురశిరంబు
 మేధావిబొట్టును మెఱుఁగుజన్నిదములు, భూతిలలాటత్రిపుండ్రకంబుఁ
 గావిదోపతియును గంఠోత్తరీయంబు, నిష్టికోలయుఁ జంక నిష్టితోలుఁ
 బంచాంగముష్టియుఁ బాణిఁ బవిత్రంబు, నొక్కప్రేలికి వెండియుంగరంబు
13. జాటుబొజ్జయు నునుదబ్బసంబెలయును, జెత్తగొడుగును జక్కఁదాల్చి కుతుకమునఁ
 దనకు సజ్జాతిగా నొక్కతపసి వృద్ధు, బ్రాహ్మణుండు వచ్చె నొయ్యెయ్యె బాధకడకు
14. వచ్చి యాశీర్వదించి మహాత్మా నీసంగడంబునఁ దపంబు చేయవచ్చితి నిన్నోఁ గొన్ని
 దినంబులు క్రూరజంతువులు నన్ను బాధింపకుండ నరసికొని యుండవలయు నని పల్కు
 యతనిముందటఁ బరిశ్రాంతుఁడుంబోలెఁ జితికిలంబడి కూర్చుండి.
15. మోఱుకునిచందమున నీజతాఱమాపు, పాండవేయునిపైఁ దార్చి బ్రాహ్మణుండు
 పలికె నివ్వచ్చరం బైనబొమ్మల, బరమన స్తికభావంబు పరిమళింప

- గీ. అన్న! యెవ్వరివాడ వీయడవిలోనఁ, దవము నేనెదు నీనుం త్రతంత్రపదులు
పాకాశుసదేవతా ప్రార్థనాను, మాచకము లైనయవి యన్ని చూడ నిపుడు. 15
- ఉ. చక్కనివాడ వెంటియును జల్లనివాడవు భాగ్యరేఖఁ బెం
పెక్కినవాడ వీవిపిన మిక్కడ నీసుకుమారతాగుణం
బెక్కడ ఘోరవీరతప మీయెలప్రాముమునందుఁ జేయునే
యక్కట యెవ్వఁ డైన నక్కతాత్తుడ వీ వొకయందు దక్కఁగన్. 16
- క. శరచాపధారణంబున్, బరమమనశ్శాంతి దాంతిపరిపాకంబున్
బరికింపఁ 'జంకదుడ్డును, శరణార్థియు' న నెడునట్టివందము దోఁచెన్. 17
- క. వైరిమదకుంభకుంభవి, దారణదారుణ్యపాణధారలు పరిఘా
కారములు కందమాలో, ధ్వారములకుఁ బాలుపడెఁ గదా నీకరిముల్. 18
- క. ఈభద్రాకృతి యిచ్చహాభుజయుగం బీదీర్ఘకోదండ మీ
యాభీలత్వ మొకం దొకొండ భువనై కాధ్యక్షతా హేతువే
లాభం బాత్మఁ దలంచి చేసె దొకొ గోలాంగూలభల్లూకను
త్రేభాకీర్ణ వనాంతరంబునఁ దవం లేకా గ్రభావంబునన్. 19
- గీ ఈశ్వరునిఁ గూర్చి చేసెద వేరి లెప్ప, మాధవునిఁ గూర్చి చేసిన మాప హితవు
బ్రహ్మఁ గూర్చి చేసిన నది పరమతరము, తగు నె యిలవజ్రధరుఁ గూర్చి తపము నేయు.
- గీ ఎవ్వఁ డుపదేశ మొసరించె నింద్రుఁ గూర్చి, తపమునేయుము నీ వంచు దయ దలిర్చు
నాతఁ డెఱుఁగఁడు గాక యాయుద్రిభేది, గౌతమునియింటఁ జేసినకారుగోష్ఠి. 21
- వీ. ఆపహస్రాక్షునియాత్మసంకుద్ధికే, బరమసంయమియింటిపంచ సాక్షి
యానిర్జితేంద్రబాహువిక్రమమునకు, భుజగాంతకునియాకపోక సాక్షి
యాసునానీరునహంకారగరిమకు, నిషధాచలముమీఁది నిలవు సాక్షి
యాశచీవల్ల భు నాచిత్యకలనకుఁ, దాపసుచేతిపూదండ సాక్షి
- గీ. యిట్టిదేవేంద్రులన నీ వేమి ఫలము, వడసెదవు చాలు నీవాంఛ పాడుగాను
వాఁడు నీకంటె నేమిట వాని గలఁడు, తగదు చాలింపు మీవిరుద్ధంపుఁదవము. 22
- వ. అని యెంత చెప్పిన వత్సంతధీరోదాత్తుం డగుపాండుపుత్రుం డూరక తపంబు చేయు
మండె నట్టియేకా గ్రభావంబునకుం బ్రియం బంది వృద్ధబ్రాహ్మణజేషంబు మాని వృద్ధ
శ్రవుండు ప్రత్యక్షం బై వరంబు వేఁడు మనుటయు. 23
- క. గురుభీష్మకర్ణనైంధవ, గురుతనయులతోడఁ గూడఁ గురువతిబలము
నృసింహార్చనట్టిసత్వముఁ, బురుహూతా యిచ్చ కరుణ పొంపిరివోవన్. 24
- వ. అనిన నింద్రుండు సవ్యసాచి కిట్లనియె. 25

- గీ. భీష్మగురుకర్ణకృత లనిశ్చేద్యబలులు, జ్ఞాణిభూరిశ్రవోభగద త్తకల్ప
నైంధవులు పేరు గలవారు సమరజయము, శంభుకృప లేక యెట్లుంగి సంభవించు. 26
- వి. పశుపతిఁ గుఱించి తపంబు నేయుము తత్ప్రసాదంబున నీకుం జయం బయ్యెడుఁ
బునర్దర్శనంబు కాఁగలయది పోయి వచ్చెద నని యింద్రుం డంతర్ధానంబు చేసె. 27
- గీ. తండ్రిచెప్పినమాటలు దప్ప కవ్వు, దాదరించి ధనంజయుం డభవుఁ గూర్చి
యంద్రకీలాచలంబుపై నేకనిష్ఠ, ధీరుఁ డొనరించె నతిఘోరవీరతపము. 28
- మ. భసితోద్ధాలితనిర్మలావయవుఁడు స్వంచాక్షరీసంతతా
భ్యసనవ్యాప్తిపరాయణుండును శివధ్యానానుసంధాత యుక్
మస్యణస్మిగ్ధతరక్షుర ప్రమయకంధాభద్రప్రీతుండు నై
యసమప్తేమఁ గిరీటి పాశుపతదీక్షారంభముం గైకొనెన్ 29
- సీ. ప్రథమసంధ్యారాగపరిపాటి మిన్నేటి, కనకపంకజకోరకములు దెలుపఁ
గందువాఱినమించుగచ్చుటద్దమువోలె, విధుమండలము కాంతి వీడుకొనఁగ
దర మైనవేదోకఁ దఱపి వెన్నెలఁ గ్రోలి, దివిఁ జకోరములు మత్తిల్లి యాడ
మందరాచలకూటసుధ్యభాగమునఁ, గృత్తికానక్షత్ర మత్తిమ్ల 30
- గీ. మృదులభస్మరచితశయ్య మేలుకాంచి, యమలరుద్రాక్షధారణం బాచరించి
యర్జునుఁడు పర్ణకాలికాభ్యంతరమున, హరున కొనరించు నరుణోదయాచ్ఛవంబు. 30
- క. కపికేతుఁ డింద్రకీలా, ప్రపాతపతియాశునిర్ఘ్నరస్నాతుం డై
యమచారవిధుల నన్నిటఁ, దపనోదయచేళ వ్యాభధరుఁ బూజించున్. 31
- మ. అవధానంబునఁ బాకకాసనముతుం డర్చేందుకొటిరు సం
గవకాలంబునఁ బూజనేయు హిమవాగ్గిగర్భూరకన్తూరికా
ద్రవకాలాగరుగంధసారసురభిద్రవ్యంబులం బూవుల
న్లవలీసర్జరసాగురు ప్రముఖనానాధూపఘామంబులన్. 32
- కా. పంచబ్రహ్మపడంగబీజసహిత ప్రాసాదపంచాక్షరీ
చంచన్ద్రంత్రపరింపరాపరమనిష్ఠాతత్పరత్వంబునన్
మంచుంగొండెయనుంగుఁ బెండ్లికొడుకు న్నధ్యాహ్నకాలంబు నే
వించు నిర్జ్వరరాజమూనుఁడు మనోవీణి న్నదానందుఁడై. 33
- కా. ఆయామ్రజినఖండమధ్యమున నేవాబధవద్వాసనుం
దాయుం ద్రాత్మజఁ డింద్రకీలకిఖరీంద్రూఢవిల్యద్రువు
చ్చాయానిర్మలచంద్రకాంతమణిపాషాణ ప్రదేశంబున
శ్చాయంకాలము పూజ నేయు నభవు స్సంధ్యానటం ధూర్జటిన్. 34

- ఉ. అంచితభక్తితో శివుని నర్థనికాసమయంబునందు నే
విందు గురూపదేశపదపీఠపరిశుద్ధసమార్చనావిధిక్
గాంచనకోరకంబుల వికప్రసవంబులఁ గొండగోగులక్
గాంచనకందరాముఖగృహంబులఁ బార్థుఁడు సంస్కృతార్థుఁ డై 35
- వ. ఇట్లు పాశుపతదీక్షాధురంధరుం డై కాలకంధరుంగుఁజించి తనంబు సేయుచుండఁగొం
డొకకాలంబునకు. 36
- మ ఒకనాఁ డింద్రతనూభవుండు గిరికూటోత్సంగభాగంబున
న్వికచానేకలతాతరుప్రతతులక్ దేవార్చనాపుష్పకో
రకము ల్లోయచు నుండఁ గా వినఁబడెక్ శ్రవ్యంబు లై కుర్కుర
ప్రకరోదంచితకంతకాళకుహలీజాజామహారావముల్. 37
- గీ. చాయగోసులకంఁటెఁ గేసరులకంఁటెఁ, బులులకంఁటెను చిసరులై పొగరుమిగిలి
జల్లుకొని వచ్చెఁ డైపై నిసారమేయ, యూభములు వేదమయమూర్తు బద్ధతముగ 38
- గీ. ప్రకటలీల నుదాత్తంపుఁజిఁచి గొన్ని
క్రమముతో ననుదాత్తస్వరములఁ గొన్ని
స్వరీతములఁ బ్రచయంబుల వరుసఁ గొన్ని
ఘోషణము నేయఁ దొడఁగె నాకుర్కురములు 39
- క. కనకపుశ్పంఖులఁ ద్రయీ, కునకంబులఁ బట్టుకొనఁగ నూరెలఁ బ్రమథుల్
తను నిరుచక్కియ లీలా, వనచరులై కొలువఁ గపటవై హరికుఁ డై. 40
- సీ. వికటపాటలజటామకుటికాభారంబు, కఱ కై నజంజాఱు నెఱుబు గాఁగఁ
జారుసుధాధామశకలావతంసంబు, పెడకొవ్వపై నుండునీకె గాఁగ
ఘనలలాటంబునఁ గనుపట్టుకనుచిచ్చు, గైరికద్రవెలికంబు గాఁగఁ
భుజమధ్యమునఁ గ్రాలుభుజగహారంబులు, గురిజవూసలగుబ్బసరులు గాఁగ
- గీ. శంకరుండు గిరాతవేంబు చాల్చి, యగజ చెంచెత యై తోడ నరుగుదేఱఁ
బాణి నోంకారదివ్యచాపము ధరించి, వచ్చె వివ్యచ్చువరతపోవనముకడకు. 41
- వ. అట్టిసమయంబున. 42
- చ. జలధరనీలదేహమును జంద్రకలాయుగభీసమానదం
ప్రేలు భిడురోపమానముఖసంపుటపోత్రము పుల్లమేచకో
త్పలదలవర్ణకర్ణములు బాటలపక్షులలోచనంబులుం
గలిగి కకోరకంతఘనఘర్షరఘట్టనఘోషజన్మ మై. 43
- ఉ. ముట్టియ నింద్రనీలకటమాలమహీప్రభవంబు లై నపే
న్ముట్టులు గ్రుచ్చి వైచుడును భూదేహపరిదమఁ కాంచకట్టగా

- మట్టుచు ఘర్షరధ్వమల మాటికిమాటికి దిక్కుటంబులం
ఘట్టన చేయించు న్నెడఁదకన్నుల నిప్పులు వెళ్లఁగ్రాయుచున్. 44
- క. పంది వడిఁ బాటుదెంచెఁ బు, రందరనందననికాకరధరులనడుపున్
దందడి గొరిజలతాఁకునఁ, గండుకములువోలె శిలలు గరువాఱంగన్. 45
- ఉ. ఏనఁ బినాకచాపమున నీకుఁడు గాండివకార్చుకంబునన్
వాసవనూతి యాప్రబలవజ్రసమానము లైనబాణముల్
రానఁ బరస్పరంబును వరాహముప్రక్కలు గాడిపాఱి మూ
కాసురనూకరింబు దిరుగాడె వడి స్వరనూతివేదనన్. 46
- క. అభవాద్జనకరపాత, ప్రభవవ్యధఁ దిరిగె నవ్వరాహము కడు సుం
తుభిత మయి విలయవేళా, నిభస్వరుద్భాస్రితఘనఘనాఘనముక్రియన్. 47
- క. దీర్ఘతరహరనరాశుగ, నిర్ఘాతనిపాతజాతనివిడవ్యధ నం
తర్ఘ్నార్ణమాన మగుచును, ఘర్షరధ్వమంబుతోడఁ గ్రోడము గూలెన్. 48
- వ. అప్పుడు గిరాతవేషధారి యగుపురారి యోంకారచాపంబు నేల నిలువంబెట్టి తదీయ
శిఖరంబున నఱచేయి మోపి యొరగి యొయ్యారింపునిలుకడ నిలిచి వలకేల వాలమ్ము
ద్రిష్టుమఁ గట్టెదుర నున్నజగజెట్టి యగునిండునిపట్టిం గనుంగొని ప్రాప్తవేద్య
పయోవాహగర్జాగంభీరం బైనస్వరంబున నింద్రకీలగిరిగహ్వరంబులు ప్రతిధ్వని
యొసఁగ సాటోపంబుగా సగర్వంబుగా సావప్తభంబుగా నిట్లనియె. 49
- గీ. ఎవ్వఁడవు రోరి నీవు నాయెదురఁ బాటు, పంది నేనీతి బాహుదర్పంబు మెఱసి
యెఱుఁ గవుర యోరి నన్ను నీయింద్రకీల, పర్వతం బేలువనవరసార్వభౌము. 50
- ఉ. ఏనను నాకుటుంబ మగునీతిరరాక్షియు వెంట వెళ్ళి యి
క్కాననభూమిలో బహుమృగంబులఁ జంపుచు వచ్చివచ్చి యే
నీనిశితాస్త్రపాతమున నిక్కిటిఁ జంపుదు నంచు వాక్పీఠి
జ్ఞానియమంబున న్నెనుకజాడగఁ గూడఁగ వచ్చు చుండఁగన్. 51
- క. వేట నలసి యీచెంచెత, యోటమివెట్టుం గడంగి యున్నట్టియెడన్
గాలెఱుకు గోఱవింటన్, జీటంబున వేడ్కయెల్లఁ జెఱచితి కదరా 52
- గీ. తవనీ వై యుండి తిను రోరి ధనువుఁ బట్ట, కాంతిపరులకు నేలరా సత్వహింస
కమటధారివి రత్నంతకల్పశాస్త్ర, యెవ్వఁడవు రోరి నాపంది నేయ నీవు. 53
- క. మండెడుబలునారఁమున, గుండియ వెగులంగ నేనీ కూల్చితి దీనిన్
వెండి ప్రయోజన మేదీ, రండానుత! దీనిపై శరము నిగుడింపన్. 54
- చ. తనివీది గానఁ జావునకుఁ దప్పితి నీ కిది వేటవంఠిమా
యబలుండ నీలెఱంగునఁ బరాటవికాఱుతానామిష్ట

- నివిడళరాహతం బగువనేచరజంతువు నేసి తీగతిక్
సబమువయి న్నిగుడ్డిననికాతిశిలీముఖ మెట్టివెట్టిదో. 55
- వ. అనినం గిరీటి యయ్యాటవికచక్రవర్తికి ట్లనియె. 56
- క. పైవచ్చుక్రూరజంతువుఁ, జేవరవున సేయు లెందు సిగ్గే చెవుమా
యీవక్రభాషణంబులు, నీ వాడెను శబర పాము నీచను త్రోవన్. 57
- క. వంది నపేక్షించితివో, పందెము గెలువంగ వేడ్క పడియెద వేదో
కందువుగా కాఫలము పులిందాధిప యేమిటికిఁ బలిక దీభంగిన్. 58
- మ. తడవే లోరి పులిందరాజ! చను మధ్యాహ్నంబు డాయంగ న
య్యెడు సీవేళ శివార్చనంబునకు మా కేకాంతమై యుండఁగాఁ
బడు సీవుం గడు డస్సినాడఁ పటపీఠం క్తిప్రకారంబులక
విడు కోపం బిదె కాంతి గైకొనుము వాగ్వీవాద మిం లేటికిన్. 59
- క. జోటియు సీవును గుర్కుర, కోటియు ననుచరుల డప్పిగొన్నారు మహా
ధాటి పరిశ్రమమున ని, చోట పసిం చెదరియేని గుఱుముండఁ చగున్. 60
- వ. అని యర్జునుండు ఎల్కిన నాగజ్జాలాఁడు మోఱకంబున మొగ మడ్డంబు గదల్చి యీ
యెడ్డిమాటలం బనిలే దీపంది యొక ప్రయోజనంబె వేటపంతుంబు దప్పి మమ్ము సధి
క్షేపించితి వీతప్పునకుఁ దపసివిగాన నిన్ను శిక్షింపను పొ మ్మదియునుం గాక. 61
- గీ. తాటియంతవిల్లు ధరియించినాడవు, జ్యాకిణాంకితము భుజాయుగంబు
గర్వరేఖ మిగులఁ గానంగ నయ్యెడు, దాంభికంబు నీదుతబిసితనము. 62
- కా. ఏమో నాహృదయంబు నిన్నుఁ గని యిట్లే చావనుం దాసమై
భామాసన్నిధి నుబ్బుచున్నయది సీబాహాప్రతాపంబు ని
స్సీనుం బే నొకకొంతనే పిచట నుజ్జ్వలించరాఁ జేయుమా
నామిఁద నిన్నుడింపుమా నిశితనానాక్రూరనారాచమల్. 63
- క. చెం చని నన్నుం జూడెను, వంచినపుకు హీనజాలివాఁ డని సంగ్రా
మాంచలమున నిదె నను మె, చ్చించెదవే నవుడు నిన్ను నేబాసందున్. 64
- మ. శివలింగార్చన మెందువోయెడుఁ దపస్విత్యమ్ము నెందే నుప
ద్రవమం లొందదులే యొకింతవడిలో ధ్యానానుసంధానముల్
వ్యవధానం బొకయింతి పైఁచవోకొ బాహావిక్రమక్రీనుహో
త్సవముం జాపుడుగాక నాయెదుర నాశ్చర్యం బవార్యంబుగన్. 65
- గీ. ప్రదర మరివోయు మేయము ప్రాకృతికారి, కాకుకాధీనహృదయుండఁ గాను నేను
జొర కులపత్ని యైనయోసిరకాక్షి, యాసతధుచుండు ధూర్ధరరాహుచులు. 66

వ. అని వల్కి యాక్రీడాకిరాతుండు గుణధ్వని చేసిన జలధరధ్యానగంభీరం లై యేతెం
చునామ్రోతకు సిక్కు చూపినఁ గోపించుగంధద్విపంబుంబోలె లోపించి యర్జునుండు
గాండీవగుణగర్జాడంబరంబున నంబరంబు పిక్కటిల్ల నాటక్కురివిలుకానిపై భల్లం
బులు నిగుడించె. 67

కా. గాండీవప్రవిముక్తనిష్ఠురమహాకాండప్రకాండంబులకొ
ఖండించె స్ఫ్రీతిబాణఘట్టనమునం గందర్పవిద్యేషి యా
తం డాశ్చర్యము నొంది బాపురె పులిందశ్రేష్ఠ! యంచు స్ఫుజా
దండాహంకృతి వెండియుం బఱపె శాత్రురసారాచముల్ 65

కా. ప్రార్థంభం బొకయింత లేకను ద్యౌప్రాయంబున ట్టొండఁ గాఁ
స్రూరాజం దెగ నేనెనో నఱికనో క్రొవ్వాడిఱంపంబుచే
నీరీతిం దునుమాడవచ్చునె యనకొ హేలాగతిం ద్రుంచె దు
ర్వారాహంకృతి నీశ్వరుండు విజయాస్త్రవ్రాతముకొ వ్రేల్చిడిన్. 61

క. శిలికంఠుఁ డేయుళరములు, ప్రతిహతిములు సేయు నరుఁడు పార్థనికరముల్
శిలికంఠుఁ డేయుళరములఁ, బ్రతిహతిములు సేయు బహుళబాహుప్రాధిన్. 70

క. శ్రూరతరహరనరాశుగ, నారాచశిలీముఖాదినానాస్త్రఘటా
నీరంద్ర మైననభిమునఁ, గారుకొనియె గాఢ మంధకారము దిశలన్ 71

క. ఓంకారగాండివజ్యో, టంకారంబులు నభగికటాహము నిండెకొ
శంకరకపికేతుఘజా, హంకారనిరంశుకాహాంకరగణభూమిన్. 72

వ. ఇ ట్లొహరిసాహరి నల్లాడుహారాష్టసులయందు. 73

క. శరఘులు యుగాంతవేళొ, శరఘులును బోలె నయ్యు శరఘాన్యంబుల్
సురపతిమాతికఁ బరమే, శ్వరమాయాశక్తి నవుడు సమరాగ్రమునన్ 74

మ. తెలివిం బొందక యుండె సెమ్మనమునం దివ్యాస్త్రమంత్రాత్మరం
బులు శారద్యతలకుంభసంభవులసంబోధంబు సగ్వంబు ని
వ్వల మయ్యొక వృధ యయ్యె నాంతరకృపాభ్యాసంబు గాండీవికొ
గలవాక్షోణిఁ బినాకపాణికుహనాకాటిల్యశిల్పంబునన్. 75

క నిటలవిలోచనమాయా, ఘటనమునఁ గిరీటి తనప్రగల్భుర చెడినకొ
గుటిలముగ బొమలు ముడిచెను, గటకటఁ బడె దొడఁగ నవుడు కరము సమర్చన్. 76

కా. కాండక్షీణత నాయుషుచ్ఛటలకుం గల్లెగదే నాధమగ
పాంథిత్యం బెటవోయె వొక్కొ యని చెప్పెం జిట్టలొఁ గాకి యీ
తం డీలాగునఁ బోవునాఁడె మయిమై దా నంచు గర్వోన్మతికొ
గాంధీకంబునఁ బూన్చి వేయఁ తొడఁగె న్నాండీవి గంగాధరున్. 77

క. మృదు నెన్నఁడు శరములఁ గ, వృధి బాదువం దొడఁగె గాండివంబున నవుడే
యొడుగక పొడ మెడుభయమున, వడఁకులగుబ్బలిసుమారి వడవడ వడఁకన్. 78

సీ. కఱకువెండుకలశాలఁ బఱచుమందాకిని, సుకుమారదేహంబు స్రుక్కఁబాతె
ననతంసకుసుమమాల్యం బై నశశిరేఖ, బ్రహ్మకపాలరంధ్రమునఁ దూతె
నెట్టియంబుగి బిగ్గఁ జాట్టినపెనుబాము, బిగియూడి నొసలిపై డిగఁగ జాతె
నలిక నేత్రముకి త్తి యారజ్యమానమై, తెప్పలసండుల నిప్పు లుమిచె

గీ. నగజ భయ మందె బ్రుమిగులు బెగడు గుడిచి, రుపనిషత్తులు ఘోషించె నొక్కపెట్టఁ
గాలకంరునిమోళిం గాటకంబు, గాండిసంబునఁ దాడింప పాండవుండు. 79

గీ. పాండునందన ఘనభుజావండకలిత, చండగాండివతాడితఖండపరకు
వృధుజటామండలంబునఁ బిండుగట్టి, తాండవం బాడె మన్నేటితరఁగదండు. 80

సీ. వింటఁ గొని వ్రేయవ్రేయఁగ విసుగు వుట్టె, జెట్టిబిరు దింతె పొప్పుని వట్టి యణఁచె
సురతనూభవుని బట్టి శాలపాణి, మల్లసంగ్రామకేళి సంభావనముల. 81

క. కపికేతువృషభకేతిను, బహుబాతనియుద్ధభాతుఁజొత్సాహమునన్
నిపుణతఁ బెనఁగంగఁ దొడఁగి, రుపతాయి న్వేషభాష లుచలస్వముగన్. 82

గీ. తోరహ త్తంబునందుఁ బార్థుండు గడిమి, సలిపె నూరులు బీడించె సరభసమున
హరుఁడు నీసాన హత్తించి యర్జునునకు, బరువు గావించె నిశ్వాసపవనమునకు. 83

క. ముక్కంటి కంఠమూలము, డొక్కరమున నిటికె బార్థుఁడు ప్రబంధుండై
చక్కనిప్రకృష్టిడన, మిక్కిలికనువేడి నుటికె మినుమినుకుమునన్. 84

క. తాఁచుచుఁ బొడుచుచుఁ బడుచును, నేఁచుచు నుడుకుచును బిట్టు నెగయుచుఁగూలం
ద్రోఁచుచుఁ దూలుచుఁ బెనఁగిరి, ప్రాచీపతిసుతుఁడు హరుఁడు బాహుబాహున్. 85

కా. నిష్టంకించి శకాంక శేఖరుఁడు గాండివాయుధుండు నృభా
వష్టంభంబులు సిద్ధచారణులు గైవారంబు గావింపఁగా
దిష్టాంతాంతకఘోరమూర్తు లయి సాదృశ్యం బదృశ్యంబుగా
ముష్టిముష్టి రణంబు చేసిరి యునశ్చోహప్రకారంబులన్. 86

క. చెమరుచుట యొడుగఱచుట, బొను ముడుచుట నిర్వికారమును మును నవరి
శ్రమమును సరిసరిఁ బెనఁగిరి, సనువిషమనియుద్ధకేలి శంభుఁడగు నరుఁడున్. 87

క. తాటించెఁ బేరణము నా, స్ఫోటించెఁ గిరీటివక్షము వృషాంకుఁ డతం
డాటోపమఱక పిడికిటి, పోటివ ధూర్జటియురంబుఁ బొడిచెం గడిమిన్. 88

కా. అంతం జంద్రకళాధనుండు నిజబాహుగాఢపీడాపరి
క్రాంతుండై యటఁ బాండుసూతియొడురం బ్రత్యక్ష మయ్యెం గృహ

వంతుండై యహిరాజహరములతో స్వర్వాహినీవేగితో
దంతిత్వకృపిధానపల్లవముతోఁ దామ్రజ్జటాపం క్తితోన్.

89

ఉ. చెంచెత యయ్యెఁ బార్వతియుఁ జెంచులు భూతములై నిజాకృతి
న్నించిరి వేలుపు ల్నిభముమీఁద లలాటమునందు నంజలు
ల్నించి నమస్కరించిరి వినీతియు భక్తియు నుల్లసిల్లఁగా
వించెఁ బ్రణామము ల్లగము విషయ మందుఁ బాఠ్యఁ డత్తతీన్.

90

గీ. జేదము ల్పల్లు నుపనిషద్విద్యఁ గూడి, ప్రణవమంత్రాక్షరములతోఁ బ్రస్ఫుటముగ
విశ్వకూర్మత్వ మొయ్యెయ్య నీడుకొనుచు, సభిమతంపంగఁ దొడఁగెఁ జంద్రార్ధమాలి.

ఏ. అప్పుడు పాఠ్యఁడు కృతార్థుఁడై రోమాంచితకందుకీలాభిలాంగుండై యానందబాష్ప
లోచనుండై కేలుదోయి ఫలభాగంబునం గీలుకొల్పి యిట్లుని మ్మతించె.

92

క. నీవ పరబ్రహ్మంబవు, నీవభిలాండాండపతివి నీవు ప్రసన్ను
శ్రీవిభవారోగ్యాముగి, ప్రావీణ్యప్రాభవై కఫలదుఁడవు కివా!.

93

క. నిన్నుఁ ద్రిజగన్నివాసుని, బన్నగకంకణుని భక్తపరతింత్తుని న
భ్యున్నతకరుణాగుణసం, పన్నుని గనుఁగొంటి మంటి బాణేందుధరా!.

94

క. నీచేతఁ గృపానిధిచే, వాచాగోచర వివేక వైయాత్మ్యునిచే
నోచంద్రకలాశేఖర! యాచించి మనోరథార్థ మర్థిం గందున్

95

కా. నీకై యేను దవంబు చేసితి మహానిష్ఠాగిష్ఠస్థితి
నీకై సంస్తుతి సేయుదుం గడఁగి నాసే రొప్పవఁగా నెంతయు
నీకై పూజ యొనర్తుఁ గొంత విరుల న్నిత్యంబు సన్నక్తితో
నీకై సేవ యహర్నిశం బొనరుతు నేవదండవర్చాంబరా!.

96

గీ. నాటి యెవ్వరు నీకు నికాటభూష! కైటభారాతిహాటకగర్భవంద్య!
ఘురజటాజాటవాటికాఘటితవికట, గగనగంగా ప్రవంతిక! కరటివై లి!.

97

క. నీయందు జగము లుండుం, బాఱక యాజగములందుఁ బాఱక నీవుం
దీయమవు దెలియ నజానకు, దోయజనేత్రువకు నైనఁ దోఁపదు శర్యా!.

98

మ. జయ సర్వేశ్వర! సర్వలోకజవకా! చంద్రార్ధమాడామణీ!
జయ కామాంతక! కౌమితార్థఫలదా! చక్షుశ్చివగమపలా
జయ సంపూర్ణకృపాగుణైకవసతి! కైలేంద్రజావల్లభా!
జయ రక్షాధ్వరమర్దవా! జయ గిరీకా! యీశ! రక్షింపవే.

99

ఉ. కొండకిరాతుఁ డంచుఁ గయికోక యసంగతభాషణంబు లు
ద్దండత నాడితిన్ గర ముదగ్రత కొంచిత ముచ్చిఘట్టనం

గాండివచాపదండమునఁ గ్రచ్చుట మోదితి మాలి భోగభృ

త్కుండల! పెక్కుచందముల ద్రోహముచేసితి నేమిసేయుదున్.

100

వ. అని మఱి గూఁడు మఱియు సాష్టాంగప్రణామంబు లాచరించి నిలిచినపాండవమధ్యముం
జూచి ఖండపరశుండు నీతపంబునకుఁ బాశుపతవ్రతనిష్ఠాగరిష్ఠతకు ధుజాశౌర్యంబునకు
సంతసిల్లితి నీవరం జేదియొ నేడు మనుటయు.

101

గీ అభవ ! యీ నాకు నీప్రీతం బగువరంబు, దయఁ బ్రసాదించి రక్షింపఁ దలచితేని
రాద్ర మై ఘోరమై లోకరక్ష యైన, పాశుపతసంజ్ఞ మగుదివ్యబాణ మిచ్చు.

102

వ. అనినం ప్రీతచేతస్కుండై శంభుండు శాంబవీప్యదయానురాగంబునను బ్రమథపరి
వారసమత్తుంబునను మందస్మితంబు కండలింపఁ గరుణాకటాక్షవీక్షణంబున నప్పొండు
కుమాగుం జూచి త్రిపురదైతేయనుందిరీవదసారవిందవాసరావసానసంధ్యాసమయ
సమారంభంబును గరటిదళజకుంభకూటకూటపాకలజ్వరస్తోమంబును జలధరజలధర
పూహజంఘాసమీరంబును సంధకాసురప్రద్యోతనప్రభామండలంబును శార్దూలదాన
వారణ్యవాప్యవాహంబును నగునమృతానీయదివ్యాస్తంబు ససంప్రయోగంబు సోపసం
హారంబు సకీలకంబు సరహస్యంబు గా నుపదేశించె నపుడు సేవాసమాపన్ను లగుకన్నర
కింపురుషగరుడగంధర్వవిద్యాధరులు తమతమదివ్యాముఖంబు లిచ్చిరి పార్వతీదేవి య
క్షయబాణతూణీరంబు లొసఁగె దండధరుండు దండంబును బాశపాణి పాశంబును
నిండ్రుండు వజ్రంబును సమర్పించి రిట్లు విరప్రదానంబు నేసి యీశానండు సపరి
వారుండు సాంబుండు నై యంతర్ధానంబు చేసె ననంతరంబ.

103

గీ. పరమసంతోషమును బొంది బలవిరోధి, పుత్రుఁ గాఁగిటఁ జేర్చి యాపోనికూర్చి
సప్తదామ్రకణంబులు సంప్రఫుల్ల, చక్షురంభోజదళసహస్రమునఁ బొడను

104

వ. ఇ ట్లనియె.

105

ఉ భాగ్యము గాదె యశ్రమము పన్నగకంకణచేదపక్రియా
యోగ్యతఁ జేసి విశ్వభువనోపకృతిప్రతిపాదనైకసా

భాగ్యధురంధరం బయినపాశుపతాస్త్రము గాంచి తింక వై

రాగ్యము పుట్టుఁ గాక కురురాజుపయి నిజరాజ్యలక్ష్మీకిన్

106

వ. నీవు నారాయణసఖుండ వైనయాదిమనీశ్వరుండవు. నరనారాయణులవలనఁ ద్రివిప్త
పంబునకుఁ బెక్కుతోయములు రాక్షసబాధలు శాంతిం బొందె, నిప్పుడు హిరణ్య
పురనివాసులు నివాతకవచకాలకేయాదు లగుదైతేయులు రాజ్యలబ్ధులై నాకంబున
కనేకప్రకారంబుల నుపద్రవం బాపాదించుచున్నవారు వారిం బరిమాగ్న నమరా
వతీపురంబునఁ గొన్నిదినంబులు ప్రతోపవాసవ్రతయాగభేదం బపనయించి మధ్యమ
లోకంబునకుం గ్రచ్చుట నేతెంచుచది మాతలిసారథికం బగురథంబు పుత్తెంచెద

నిహ్నోటన యందునది యని తత్కాలసన్నిహితుం దైనరోమహర్షుం డను మునిం
జాచి నీవు దైవతవనంబునకుం బోయి పాండవుల కర్ణుమకుళలవార్తయుఁ బాకు
పతాస్త్రలాభంబును స్వర్ణగమనంబుం జెప్పు మని పల్కి యింద్రుండు నిజస్థానంబున
కరిగె.

107

గీ. విశ్రమించె నొక్కవృక్షంబుక్రీడ, నర్జునుండు మణిశిలాంతరమున
ఖండపరకుబాహుదండనిష్ఠిడన, ముష్టిహుతభేదమోక్షమునకు

108

కా. మాళిం గోహరిసంఘటించినక్రియ న్నధ్యాహ్నవేళ న్నహా
కాళం బైననభోవిభాగమున వీకం గానె వీరండయా
ప్రాశయాహితసంప్రదీ త్తరణ ప్రక్రీడదర్శోపల
జ్వాలాజాలజటాలజాంగలతటీవాచాలగోయప్తి యై.

109

న. ఆహ్వాదు మధ్యాహ్నకాలపూజకు నాయితంబై.

110

గీ. పావననిర్ఘ్న రాంభగప్రవాహంబున, నఘమర్షణస్నాన మాచరించి
కసటువోఁ దెలిసిబఁ గడిగి యీటార్చిన, సలిలకాషాయవల్కలము గట్టి
యాపాదమ స్తకిం బభిలాంగకంబులఁ, గమ్మనిభిసితంబు గలయ నలఁది
కెడఁదమత్తములతో నెడవెట్టి గ్రుచ్చిన, మంచురుద్రాక్షదామములు దాల్చి

గీ. పులికళాసంబుగదైవైఁ బూన్కి మెఱయఁ, బంచకుద్ధలు గావించి పాండునుతుండు
హేడతోపచారంబులు సారిదిఁ దీర్చి, నీలగళునకు మధ్యాహ్నకాలవేళ.

111

న. ఇట్లు శివలింగార్చనంబు దీర్చి కందమాలఫలోపహారంబులు సమర్పించి తత్ప్రసాదం
బునఁ దానును దేహయాత్ర నడపి విక్ర్రాంతుం దై యున్నసమయంబున ధవళహయ
సహస్రంబులఁ బూన్చినరథంబు గొని వచ్చి మాతలి తనకుం బొడనూపిన సబహు
మానంబుగా వాదరించి పురందరాదేశంబున నద్దివ్యస్వందనం బెక్కి యాకాశమార్గం
బునం జనునప్పుడు.

112

గీ. ఇదిమేఘమండలం బివి విమానంబులు, యక్షవిద్యాధిగోపాశ్రయంబు
లిదియాహవస్కంధ మదె తారకావీధి, యల్లలెల్లనిరీఖ యభ్రగంగ
యల్ల దె శింశుమారాకారహరిమూర్తి, వీఁడె భాస్వంతుండు వాఁడె ధుక్రీవుండు
వీర సప్తర్షులు వారె యశ్విన్యాదు, లిరువాడ దేవేరు లిందుభార్య

గీ. లల్లవాఁడె సుధాకరుం డనె గ్రహంబు, లిల్వాలాఖ్యంబు లగుచుక్క లివె కలకుల
ననుచు మాతలి చూపంగ నర్జునుండు, కాకుకం బంది గగనమార్గంబునందు.

113

కా. జంభారాతితనూజుమీఁదఁ బోలిచెకా పావిత్రవర్తంబున
స్సంభిన్నోదరకాతకుంభనలిసీవాలికసంవాసనా

సంభారంబులు సోడు ముట్ట సవిధస్వల్లోకకల్లోలిసి

గంభీరాంబులిరంగసంభ్రమములం గల్యాణవాతూలముల్.

114

గీ. అర్జునునిమీఁదఁ బోలిచెఁ బథ్యంతరమున, నశ్రగంగానదీతరంగానిలంబు

నందనోద్వాసపీఠికానవలతాంత, సారభాసురహాసీలహార మగుచు.

115

ప. ఇవ్విధంబున మాతలిసారథికం బైనయారథంబుమీఁద నక్షత్రమండలం బొఱసి
కొనుచుం జని యర్జునుం డమరావతిం బ్రవేశించి దివ్యాంగనాపాంగభంగీసమాలింగిత
సాభాగ్యం డై రాజమార్గంబునం జని దివ్యమందిరంబుఁ బ్రవేశించి సుధర్మాభిధానం
బైనయాస్థానమండపంబునఁ గొలువున్నమహేంద్రు నర్థాసనంబున నుండె.

116

గీ వీడుపట్టుగ మందారవిహినపీఠి, దివ్యసాధంబునందుఁ బ్రతిష్ఠఁ జేసి

గావించె జయంతకుమారుకంటెఁ, బాండురాజతనూజ నాఖండబండు.

117

ప. ఆనిశాసమయంబున.

118

సీ. పదునాల్గుజాతుల త్రిదశాంగనలయందుఁ, వేరుఁ బెంపును గలనీరజాక్షి

నీరజనాథునియూరుకాండంబున, నుద్భవం బందినయజ్ఞస్వలాంగి

యంభోనీధానంబు నాపాశనము గొన్న, కలశసంభవుఁ గన్నకంబుకంటి

వసుధయందుఁ బురూరువశ్చక్రవర్తికి, బ్రాణవల్లభ యైనపద్మనయన

గీ. కట్టి లొడి పూసి కై నేసి కాటుకమునఁ, గొన దిగఁగ నీలిపుట్టంబు ముసుఁగువెట్టి

గాజు లెగఁ ద్రోసి చప్పుడు గాక యుండ, వచ్చె నూర్వశి యర్జునావాసమునకు.

119

చ. విమలసుధాంకుకాంతమణివేదికపై నవహంసతూలత

ల్పమున సుఖప్రసూప్తిపరిపాకము నొంది విశాలనేత్రప

ద్మములు మొగిల్చి శేషఫణిపైఁ బవలించినయంబుజాక్షు భా

వమునఁ గరంబుఁ బొల్పమరువానిఁ గనుంగొనె నింతి పార్థునిన్.

120

గీ. మేల్కొలిపి యిందువీంబాస్యమెల్ల మెల్లఁ, బ్రచుదనిద్రాపరాధను బాండుతనయుఁ

బగడములఁబోలుతనపాణిపల్లవములు, నతనిమృదుపాదపంకేరుహంబు లొత్తె.

121

ప. మేల్కొని యర్జునుండు నిర్జరలోకలహం బైనయశ్శాపిసీరత్నంబుం గనుంగొని

పాన్ము డిగ్గి యభివాదనంబు నేసి వినయవినమితోత్తమాంగుం డై యిట్లనియె.

122

గీ. ఈనడికిరేయి నొంటిమై యింతదూర, మేమి కార్యంబు మదిఁ గోరి యేగుడెంచి

తేను రమ్మన్న రానె పూర్ణేంద్రువదన, చెప్పమీ పాన్ముమీఁద విచ్చేసీయొందు.

123

ఉ. అడఁగఁబోవుతీర్థ మెదు రైనవిధంబున నిల్లి యేసురే

పాడియ చంద్రశేఖరు సుపాస్తి యొనర్చి యుపాయనంబుతోఁ

కాడఁగవచ్చువాడ నయి యాచుచు నుండఁగ నీవ పచ్చితో

చేడియ యెట్టిపుణ్యములు చేసినవాడనొ ప్రాప్సెంబునన్.

124

- క. మత్తారాతివిదారణుండు జనసన్తానమందు సీతాంకువం
 శోత్తంసంబు పురూరపుండు ప్రచలద్యోగుండు మాతాతగా
 రత్తోయాకరమేఖలాపతికి నిల్లా లైతిగా కాపున
 న్నుత్తో వీ విది లెస్స మన్తనిపయి న్నోహంబు వాటింపఁగన్. 125
- గీ. ఆదివారాయణునియూరు వంబుజాక్షి! భువనవిఖ్యాత మైనసీపుట్టినిల్లు
 పావనుఁడ నైతి నీపాదపద్మములకు, వందనముఁ జేసి వరభక్తినిభవమున. 126
- వ. అని పెక్కుప్రకారంబుల నిర్వికారుండై పాండుకుమారుండు ప్రియంబు చెప్పిన
 నవ్యవృత్తిబోడి కప్పలుల్ లూపు లయ్యును నీరుడప్పికి నేయునుంబోలి యప్పటి
 కప్రియంబు లై యుండె నిచ్చావిఘాతంబు నొందియు నమ్మచ్చెకంటి చేతోభవికా
 రంబు హరింపం జాలక ధనంజయుని కిట్లనియె. 127
- గీ. ఏల యెన్నోతరంబుల నీడఁ బడ్డ, పెద్దవావులు శోధించి గుడ్డలింప
 వారి కాంతాజనములకు వాని గలది, మాను వర్జన మొగమోట లేనిమాట. 128
- ఉ. వాసవునిండుఁగొల్వనకు వచ్చినయప్పడు తత్సమంచితా
 ర్థాసన మిక్కియన్ననిను నంగజనన్నిభుఁ జూచి పుష్పబా
 నాసనుపుష్పబాణనివహమ్ములకుం గురి యైతి నిట్టివా
 యాస నిరాకరింపఁ దగవా మగవాఁడవు కావ యర్జునా! 129
- గీ. ప్రమద మెగలారఁ బాంచాలరాజసుతకు, వలచి చేసితివో సత్యవాక్స్వీతిజ్ఞ
 యన్యకాంతలదెసఁబోవి ననుచు నీవు, భామలకుఁ జేయునత్యంబు పాడిగాదు. 130
- క నామోహము నావేడుక, నామానము నాప్రియంబు నాతగులము నా
 ప్రేమమ్మును నాలెగువయు, ట్నామముఁ బొందంగ నూరకయె పోవుదు నే. 131
- వ. ఆకులితిదైర్యశౌర్యమహిమాద్భుతసాహసు లై మహోగ్రతా
 ప్రతనికాతనిష్కృపకృపాణవిదారితదేహు లై రణ
 షీలిఁ బడివర్తు లైదుపదిసేయక నాకయి యిట్టినన్ను నీ
 వితరులఁ బోలెఁ గైకొనక యేఁచెద వక్కట పాండునందనా! 132
- క. జేసాలఁ బోకు రమ్మి, త్రాసజ్జకుఁ బ్రొద్దువోయెఁ బులియుట చాలు
 వాసవనందన! కుసుమక, రాసనకేళికలావిహారంబులకున్. 133
- వ. అని పల్కి యంత నిలువక బ్రహ్మచర్యవ్రతదీక్షాపరాయణుండవె నీ పనుచు నారా
 యణోరు స్తంభంబున సంభవించినయ్యచ్చరలేమ లేమొలకనవృత్తి లపాంగంబునం
 దొంగలింపఁ గంకణఝణఝణత్కారింబు తోరంబుగాఁ గెంగెలికేళికమలంబునఁ
 బరాగరేణుశ్రుతసరేణువిగరంబులతోడం గూడి మకరందబిందుధారాస్థందంబు చిందఁ

ఋరందరనందనుని ప్రేసె ప్రేపిన నత్యంతధీకోదాత్తుండు గావునఁ జిత్తభవసమ్మాహా
నాస్త్రవిదారణంబునకుం దార యగునవ్వేటున కంతరంబున మిసిమింతుండును గాక
యేపాకంబునకు రాక రాకాచంద్రబింబంబువోని నెమ్మాము నాంచి నిర్వికారుండై
యూరకుండై నివ్వధంబున నయ్యూర్వసీయు వసిచూలఁ బెనంగి యక్కిరీటిచిక్కిని
మంబుపక్కు గానక కానక కాసివెన్నెలయుంబోలెఁ దనకన్నులవలపు మిన్నఁ
పొలివోయినం జిన్నవోయి నిట్టూర్పులు నిగిడించుచు మనోరథవిఘాతప్రభవం బైన
కోపంబు పైరింపక నరు నుద్దేశించి నపుంసకుండవుబోలె నాన గొన్నాడ వేడు
కాలంబు నపుంసకుండవు గమ్మని శపించి దిగ్గన లేచి మొగంబు గింటువెట్టుకొని యిం
టికిం బోయె. యధిష్ఠిరానుజుండును పసిష్ఠజునివలన గరికిర్తితాపన్నుండై యయ్య
రిప్తంబునకు సంతాపంబు నొందక యది విధివశంబుగాఁ దలంచుచుండె నప్పుడు గగ
నంబుక్రేవంబడి యస్తమండలుండై హిమగభస్తి విరహవేదనాదూయమానమానస
యగుమైత్రావరుణజనయిత్రి ఖిన్నవదనంబునుంబోలె వెలవెలఁ బూజ విభావరీసమయం
బునం ద్రిభాగావశేషం బగుటయు.

134

- సీ. పారిజాతకలతాపల్లవంబులు మేసి, తొసరె నుద్యానపుంస్కోకిలములు
గంధరాక్షివేయకనకఘంటిక మ్రోయ, వేల్పుటేనిక యుచుర్విధికి వెడలె
మందాకినీవీచిమారుతం బల్లార్చు, నప్పర స్త్రీనిలసీలాలకముల
సప్తర్షిపావనాశ్రమవనాంతరమున, నామ్నయఘోష మభ్యధిక మయ్యెఁ
- గీ. బాలవత్సంబుపైఁ గూర్చి బచ్చడిలుచుఁ, గామధుగ్గవివచ్చుచూంకార మెచ్చె
శుక్రుగడియారమున మించె శంఖరవము, విబుధలోకంబునందలివేగుఁబోక. 135
- గీ. మర్త్యలోకంబువారి ప్రమాణసంఖ్యఁ, బొందునూచుండు గడపెను వజ్రయింట
సగము నిద్రయును సగము జాగరమును, నావిభావరివేగుఁబోకాటు నెలలు 136
- సీ. మాటుగా వై చినమాంజిప్తతర యెత్తి, పంజుమంచము డిగ్గె మంజుఘోష
మొకరిమట్టెల ప్రాతె ముద్దుమాపఁగి రంభ, కనకంపుగొడుగు పాగాలు దొడిగె
నొకటవేసలి మిచ్చి యొక్కకేల ఘృతాచి, గాజుతెక్కులరల్పు గడియపుచ్చె
ఎలసభావముతోడ నలవోక ప్రహ్లాచ, నిల్వటద్దంబులొ నీడచూచె
- గీ. వారిణి గీలించె నలినపట్టంకుకంబు, మేనక ధరించె బాలిండ్లమీఁద అవిక
యప్పర స్త్రీనికేతనాభ్యంతరములఁ, గొక్కుతోకోయటంచును గోళ్లు గూసె. 137
- ను. అమరావత్సమృతాశను ల్పృథమసంధ్యావేళవల్లన్నులం
గమలాత్తుం గని యాచరించిరి నమస్కారంబు క్రిందైనను
ధ్యమలోకంబున దీప్యదంకువుల నీహర ప్రతానంబు భం
గమునొందించుచు మిన్నఁ బ్రాకె నుదయగ్రావప్రదేశంబునన్.

138

- నీ పరమర్షి పాపనపాణిపల్లవములు, ఫాలభాగములపైఁ బవ్వలింపఁ
జాలొమిపెంచినబాలకోకదవ్వఁ, బలఁలియారెండకు నఱ్ఱు సాప
గగనకల్లోలిసీకనకవర్షములపైఁ, దుష్టెద తెగసి జాం జామ్మ రనఁగ
నాకవిద్యాధరీనాట్యకాలలఱుండుఁ, దూర్యత్రయంబులు దురఁగలింపఁ
- గీ. బ్రముద దిక్కాంత కంఠేఁ బట్టియాడు, త్రొత్తనురివెందపూసలగు త్రివోలె
దివసకామిని ముఖలక్ష్మి తెలివి నొంపఁ, బూర్వదిశయందుఁ గరకరఁ బ్రార్థు వొడిచె.
- వ. అయ్యవసరంబున. 140
- కా. కాల్యాచారము లాచరించి కడఁకం గౌరవ్యకాన్దూలుఁడొ
జ్వల్యనూర్జితవస్త్రధూపణ విశేషనూర్జియై విసుఫుర
వ్రాల్యాలేపనుఁడై విచిత్రబలశుంభదృవ్యదివ్యాస్త్రసా
ఫల్యప్రాథతపోనిరూఢవిభవభ్రాజమ్మఁడై యున్నతిన్.
- 141
- క. బలవెదిరినికరనిర్భర, బలసాదనబాహుదర్పబంధురలీలా
విలసనత యెసఁగ వచ్చెను, బలనూదనుగభకు భక్తిభావం బలరన్
- 142
- వ. వచ్చిన సాష్టాంగం బెరఁగినఫల్గును నఫల్గునవాత్సల్య హేలాసములేకంబున గూఢనూ
హనసంభావితుం జేసి జంభభేది యతని నాత్మీయసింహాసనార్థంబున నుపవిష్టుం గావించి
యిట్లనియె.
- 143
- నీ. బాహుబలాటోపపరిపాటి మిప్పించి, పడసితి వీకానుపాకుపరము
సంగ్రహించితిది శస్త్రమ్ము లిమ్మడిగాఁగఁ, బురవై రికరుణ నిర్జ్వలవలన
నధికరించితి వస్త్రదాచార్యకంబునఁ, జతురంబులగుదివ్యసాధనములు
కొఱఁత తేతుండఁ గైకొంటి కుంభజాచేత, నై జంబుగాఁ జాపనైపుణంబు
- గీ. పరశుపట్టెసముద్గర ప్రాసముసల, ఖడ్గముఖచిత్రచంక్రమక్రమనిరూఢిఁ
గరము మేదిని సాటి నీ కరయఁ గలరె, శౌర్యమున నుగ్రభుజవీచి సవ్యసాచి.
- 144
- కా. ఏరీనిన్నెదిరింపఁగా జగమున నీవరు ల్పౌతాపోధతిం
భారంధర్యమునం బ్రభావమహిమం ధైర్యంబునం జాపలీ
లారంభంబున సాహసిక్యమున బాహుశక్తి దివ్యాయుధో
దార ప్రాధిమ దేవదైత్యనరగంధర్వాదిసంఘంబులన్.
- 145
- క. నీ వని నేయ బలాధ్యుడ, వీవిశ్వంబునను నీకు నెదు రెవ్వరు లే
రావంతి యైన వలలకు, మేవలనను దేవవిప్రహితకార్యంబుల్.
- 146
- క. ఏపున భుజగర్వోన్నతి, ప్రాపున దీపింప నిట గువర్వహితార్థం
బోపార్థ! చేయవలయును, నాపనిచినపంపుపంపున న్సార్వనిధి.
- 147

చ. అలఘుబలు ల్నివాతకవహఘ్నులు వీరులు ఘోరదానవు
బలనిధిగొంది నుండుదు రసాధ్యులు నిర్వరసిద్ధసాధ్యకుం
డలినరకిన్నరద్యుచర నాయకకోటికి మూడుకోట్లనా
రలవలనం గలంగెడు నిరంతరబాధల ముజ్జగంబులున్. 148

చ. మఱియును నెందఱేని నసమానబలు ల్గురలోకకంటకు
ల్లఱచుగ బాధ చేసెదరు దైత్యు లవధ్యులు నిర్వరాళి కే
డైఱ నెఱయంగ వీరభవదీయశరార్పులపాలు నేసి యం
దఱ నులుమాడి యెంతయు హితం బొనరింపుము మాకు నర్జునా. 149

వ. అని నునానీరుండు సమారాధనంబున. 150

క. తనలోడినభూషణంబులు, తనదుకీరీటము నభేద్యతరకవచంబుం
దనసుతున కొసంగ గాండివ, ధనవున నగజయము గుణము దాచి కడంగకా. 151

క. హయము లనూరుసవర్ణము, లయతంబు వహింప నూతుఁ డై మాతలియు
న్నియమింపఁ దనరునరదము, నయదము నెక్కంగఁ బనిచి వార్షం బెసంగకా. 152

గీ. అమరలోకంబు నిర్జింప ననుపఁ బొంగి, సంగరోత్సాహ మెదలోన సందడింప
నడరుపెంపున నరుగునయ్యర్జునునకు, నిర్జయలు వార్షమున నిట్లనిరి కడంగి 153

వీ. ఈరథం బెక్కి మున్నింద్రుండు నిర్జించె, శుంభన్నహాపైత్యు జంభదైత్యు
నీశతాంగమున బర్హిర్బుధేంద్రుఁడుద్రుంచె, నాజిని స్తంద్ర వృత్రానురేంద్రు
నీయరదంబున నెగిడె గోత్రవిభేది, పరిపంథిఘనమహాబలుని బలుని
సీతేరఁ గాదె మాయించె మత్రాముండు, పాకదై తేయు నిర్భయసహాయు

గీ నీమహాస్యందనంబున నేపుమాపె, నముచిముఖదానవశ్రేణి నమరవిధుండు
నీవు మీతండ్రియట్లన నిఖిలదనుజ, పతుల నోర్వము దీనిచేఁ బాండవేయ. 154

వ. అని పల్కిడేవసంబంధం బై నదేవద త్తం బనుశంఖ విచ్చిరం బుచ్చుకొని యర్జునుండు
మాతలియుం దానును దద్రథాధిరోహణంబు చేసి నివాతకవచసధార్థం బతిరభసంబున
నరుగునాడు ముందటఁగరిమకరకరకణిరపూత్కారవారిధారాలవాసారపూర్వమాణ
రోదనీనిరంతరాకాలసంపాదితోడు భ్రమంబును నమలండిరిపిండఖండమండితాఖండ
పాండుగృధ్రుర్యగోచిరనిశపాంద్రచంద్రికాక్రాంతదేశదిశాభాగంబును వితరవిద్రుమ
లతానికుంజశ్రుంజనుభిరంజితప్రదేశవిద్దిప్త సంతతాదిప్తచరమసంధ్యావిశేరాగంబును
గమూర్మునుకువీరతిమితిమింగిలాదిసత్త్వసంపాతసంభృతాచ్ఛాతస్వనినిలీనవిఖలచేతనా
రవంబును దటవిధూతపాతవికిరదవిరళపరాగవినిభృతద్విరేఖుగుమమంజరీవికాలలనలీ
లవంగలుంగలతాలాస్యవిభవంబును బక్షిభూభృదవిరతప్రచారాభివవణంబును నమేయ

వాహినీవహుముఖప్రసక్తభూషణంబును నగుమహాసముద్రంబు డగ్గటి తదీయోద
రంబు. 155

చ. కనియోః బురంబు నమ్రవణికాంచనసౌధము నత్యుదగ్రసా
ధనము నసాధ్యశిల్పఘనదారుణసాలము నద్భుతైకస
జ్జనసముదగ్రఘట్టము వికాలతరాట్టము నుద్భటారిత
ర్జనము ననల్పగర్జనగురద్విషదుజ్జ్వలితంబు నిమ్మగడ్డ. 156

మ. కని యత్యుదగ్ర శంఖ మొత్తుటయు నాకంపించె ధాత్రీతలం
బనిలస్కంధము లేడు చిక్కువడియె న్యాదోనిధు ల్లిందె ఘూ
ర్ణ సముంబొందె నురేంద్రలోకములు విన్నంబోయెఁ బాతాళము
ల్వనియోగంబులు దప్పె భూతచయము ల్వీరై నికాభాగముల్. 157

వ. ఇట్లుయుగవిగమసమయఘనఘనాఘనకఠోరదీర్ఘతరకతసహస్రభైరవం బగునమ్మహా
రవంబు కర్ణశూలం బై తాఁకినఁ గనలి దానవులు హలముసలపరశుపట్టెసప్రాసపరిఘా
ముద్గరముసుండిదండకోదండకుంతకులిశభల్ల భిందివాలశంఖశక్తికర్తరీకరారకురారలవి
త్రతోమరత్రిశూలఖట్వాంగచక్రచంద్రహాసమహాంకుశగదాపాశపాషాణప్రముఖం
బులగు మహాస్త్రశస్త్రంబులు ఎహించి వికటగర్జారవభరంబున నంబరంబు పిక్కటిల్ల
నొక్కపెట్ట యమ్మహానగరంబు వెడలి తదీయస్థందనంబుఁ జాట్టుముట్టి. 158

మ. ఘనశస్త్రాస్త్రమహాతివర్షము నొగి న్నర్జామహాడంబర
ధ్వనిసంపీతఘనాఘనాఘనిపతద్ధారాశధారామహా
శనివర్షంబులద్వంద్వ మొండఁ బయిపై సంరంభశంభదతి
న్వనధుల్ ఘూర్ణిల బిట్టు వాసవివయి న్నర్మించె నొక్కుచ్చుడిక 159

క. వాలికెమెఱుంగుఁదూపులు, నాశీకోదరునిమఱుది నలిచైత్యులమైఁ
గీలించెఁ జేరుచేరి, న్నాలమునఁ బదేసికంకపత్రములు వడిక. 160

మ. అలుకం దానవు లొక్కయ్యుచ్చుడి తదీయస్థందనోరుద్యుతి
ఘ్రలంబు స్ఫురసిద్ధచారణమహాశ్చర్యంబు గావించుచు
స్థలహతీణీయు నాకసంబు దిశలుం గాండప్రకాండంబులం
గలయం గప్పి యదల్చి యార్పిరి సమాకంపింప భూతావళుల్. 161

గీ. భయభరంబున వెలవెలఁ బాటి రవుడు, త్రిదశసారథి ధృతి దప్పె లేరుగడుప
బ్రమసియుండినఁదాన సారథియు రథియు, నగుచుఁ బరిమార్చె నరికోటి నర్జునుండు.

క. నిర్జరసారథి యర్జును, దుర్జయవిక్రమము సమూదోహలతయు దోగి
ఖడ్గాభరంబు సారథి, యార్జిత్యముఁ జూచి మిగుల హర్షముఁ బొందెక. 163

- సీ. అనురు బుద్ధతికూలహలభిందివాలంబు, అడరించి రడఁగించె నద్దమండు
దైత్యులు దండించి దండకంకులకీర్తు, లిగిడించి రుడిగించె నింద్రసుతుఁడు
దైతేయు లేచి ముద్గరగదాంకుశములు, పఱపించి రదలించె ఫల్గునండు
సురపైరు లల్లఁ దోమరకుంతగుణములు, సారించి వెడలించె నవ్వసాచి
- గీ కణయకంపరభేటకక్రకచకులిశ, చక్రఖట్వాంగకుద్దాలచంద్రహాస
వివిధశస్త్రాస్త్రములు వైచి రసఘటించె, శుక్రకృష్ణుల దోణిఁగొన్యండు గలిచె 164
- ప. అయ్యవసరంబున 165
- శా. జంభారిప్రభవప్రయు క్తనివిడఁజ్యారావగంభీరసం
రంభభ్రామితగాండినప్రసరదస్త్రవ్రాతదీప్యతృపా
సంభిన్నాంగములై సురారితనువు ల్సంగ్రామరంగంబునం
గుంభద్రోణములట్ల బిట్టు గురిసెం ఘోరంబుగా రక్తముల్.
- 166
- క. చేయునది లేక దనుజులు, మామాయుద్ధంబు సేయ నుడిఁ దలఁచి భృతిం
క బాఱక వైచిరి విద్యా, వైయాత్యము మించఁ బరుషవర్షాస్త్రంబుల్.
- 167
- వడిఁబాము ప్రేలఁగట్టిన, వడువున నలుగడల ముసరి వార్వాహంబు
ల్లడివడి కురియఁ దొడఁగెను, వెడవెలుపును లేక పాండవేయనిమిఁదన్.
- 168
- మ. బలభిద్ధ్వంశికరంబునం గొనినదీన్యవైరుతాస్త్రంబుచే
జలవాహంబులు వట్టఁజేసె నరుఁ డక్షయ్యప్రతాపంబున
స్థలయం గప్పిరి దారుణాక్షముల సుగ్రస్వాంతులై యేచి దై
త్యులు పార్థం గురితాస్త్ర మేసి యవి తోడ్తోఁ ద్రుంచె నాతం డొగిన్.
- 169
- చ. అనలసమీరణాత్తకము లైనమహాస్త్రము లేసి రుద్ధతిం
దనుజులు గాడ్పుతోఁ బెరసి నల్లడ నొక్కట విస్ఫులింగము
ల్లకనఁ గ్రాలఁ బావకశిఖ లె్వస ముంచె సురేంద్రనందను
స్థనలి యతం డొంచె నవి గ్రక్కున వారిమహాశుగంబులన్.
- 170
- చ. తిమిరమహాస్త్ర మేసి రణతీవ్రత నూపిరి దైత్యపుంగవుల్
క్రమమునఁ గప్పె నల్లడల గాఢమహోద్ధతిఁ జిమ్మనీఁకటుల్
తెనులె దిశావివేకమును ధీరతయు స్విస నిల్లవారికిం
బ్రమసి సురేంద్రసారథియుఁ బాఱగ వైచెఁ బ్రతోద మవ్వలన్.
- 171
- క. రథ్యములు పరవసేరక, మిథ్యాభిమతంబు లయ్యె మియి మఱచి సమి
ద్రధ్య ధనంజయుఁ గానక, తిథ్యమునను లేక యండఁ దత్సారథియున్.
- 172
- ప. భయం బంది యద్దన యెటపోయె దని యెలుంగెత్తి యాహ్వనంబు సేసి తొల్లి జే
వాసురసమంబు లోకంబులు చూచితిం గాని యిట్టిభయోద్రేకజన్యంబు లగుజన్యం

బులు నూడ వీరు విరజనితవీర్యదర్శితులు గావున వీరిసంప్రహారంబు ఘోరంబు అని
పల్కిన మాతలి నూఱడించియించుకనేపు మద్భజావిహారంబు చూడు మని ఘల్లునుండు.

కా. జంభద్వంసివరంబునం గనినయస్త్రంబు వస్త్రహాసారమున్
శుంభద్విక్రమబాహుదర్పములు సంశోభిల్ల నేసెం దమ
స్సంభారం బడఁగన్ దిశ ల్వపులవై శద్యంబు నొందన్ సుర
ల్సంభావింప భయంపడంగ దివిజు ల్సంగ్రామగంగంబునన్.

174

మ. జవ మేసాఱఁగఁ గూలె దైత్యతనువు ల్వర్వంసహాపీరిఁ బాం
డవగాండీవధనుగిప్రకాండభనకాండప్రస్ఫుటోచ్చండ తాం
డవసాండిత్యవిశేషవిభ్రనుకృతాడంబప్రతీకంబులై
యవనీంద్రంబులభంగి నింగి యద్రువన్ హాహానినాదంబులన్.

175

వ ఇట్టినివాతకవములు నిరవశేషులై మడసిన సంక్రందననందనుండు తత్పరంబులొనికిం
జని యంతయుం గనుంగొని మాతలి కిట్లనియె.

176

గీ. కనకమయపాట్టసట్టిచకాంత మగుచు, వివిధమణిసాధములును వస్తువులు గల్లు
నిష్పగంబునఁ గాఁపుండ కితర మైన, పురమునం దేల నిల్చె నిర్జగవిభుండు

177

ఉ. నావుడు నిట్లును ద్రిదశనాయకుసారథి నిర్దిశేశ్వరం
డీవనరాశిలోన సృజయించెను దైత్యభయంబుచేత దే
వావలి కుండ నిష్పర ముదగ్రగతిం దనుసూను లంతరా
జీవభవుం బ్రసన్నునిగఁ జేసి మహాబలవీర్యవంతులై.

178

క. ఇందుండఁగ నింద్రాదిక, బృందారకవరులతోడఁ బెనుపవ నిందున్
గ్రిందుపడకుండఁ దపమున, నందిరి వర మఖిలభువనహననోత్సృకతన్.

179

వ. కావునం దద్విజయార్థంబుగా విజయ నిన్ను వాసవుండు వనిచె, నిష్ఠహాసురులు మగు
ద్గరుడగంధర్వసిద్ధసాధ్యుల కిసాధ్యు లిట్టివారల నశ్రమంబునం జంపిపెంపు గాంచితివి
భవదీయసత్త్వసాహసంబులకుం గొలఁది యొక్కడి యది యని యుద్ధనుం బ్రస్తుతించి
మాతలిరథంబు గ్రవ్వుటించె ఇట్లు నివాతకవచులఁ బరాభవించి భవ్యతేజోదుర్నిరీక్షుం
డై పాండవేయండు మరలి వచ్చువాఁడు ముందట.

180

గీ. వివిధవృక్షగుల్మవిస్తీర్ణ మై కడుఁ, బొలుపుమిగులునొకతపోవనంబు
నతివిచిత్రశిల్ప మగుపట్టణంబును, నజ్జ్వలంబు లగుచు నున్నఁ గాంచి.

181

క. సురసారథి యిది యెవ్వరి, పుర మిస్తుహానీయభునతపోవిహినం బె
వ్వరిది యిది న దుదృష్టికి, హరహర యతివిస్త్రయంబు నాపాదించెన్.

182

వ అనవుడు నస్తుహాత్తునకు నాతఁ డిట్లును దొల్లి పులోమియు గోవికయు ననునసుర
కాంత లిత్రపోవనంబున దివ్యసహస్రవర్ణంబు లత్యుగ్రనియమంబునఁ బద్మగర్భ

నికజనమనోభిరామము, శుద్ధప్ర.	..	0	8
సుక్తిప్రణయము	...	0	6
రాజశేఖరవిలాసము, కూచిమంచి. తిక్కకవిది	..	0	8
హరిశ్చంద్రపాఖ్యానము, శంకరకవి ప్రణీతము	...	0	8
అనిరుద్ధచరిత్ర, కనుపర్తి. అబ్బయ్యమాత్యప్రణీతము	...	0	8
విక్రమార్కచరిత్ర, జక్కనకవి ప్రణీతము	...	1	4
నిరంకుశోపాఖ్యానము	..	0	6
వేంకటాచలమాహాత్మ్యము, తరిగొండ. వెంకట ప్రణీతము, చక్కనిహార్షు	0	11	
పంచతంత్రము, నారాయణకవిత్వము	...	0	12
శ్రీమనిభారతము, అశ్వమేధపర్వము, చక్కనిహార్షు	...	0	12
ఉత్తరహరివంశము, సోమనాథకృతము	..	1	4
రుక్మాంగదచరిత్ర ఏకాదశీమాహాత్మ్యము	...	0	8
సులక్షణసారము, సటీక	.	0	8
ఆంధ్రబ్రహ్మాండపురాణము	...	4	0
దశరథపురాణము	..	0	1
ఆంధ్రనాగసంగ్రహము, ఆంధ్రనామము, సాంబసింహులు,			
టీకానుక్రమణికాసహితము, కాలికోటైండు		0	12
అష్టకవీయము, చక్కనిహార్షు, అట్టచైండు	..	1	6
డీటర్ కాలికోటైండు	..	1	10
వేమనపద్యములు, చక్కనిహార్షు	.	0	4
డీటర్ ప్రాసదొంగారి ఇంగ్లీషుకో	...	1	0
సప్తసంధ్యము, సటీక, చిన్నపైలు	..	1	0
కుచెలోపాఖ్యానము, సటీక, (భాగవతము)	...	0	4
డీటర్ ,, గట్టుపుభువుత్వము	...	0	6
భగవద్గీతాపద్యము, బమ్మెర పోతరాజప్రణీతము	...	0	1
గజేంద్రమోక్షము, సటీక, చక్కనిహార్షు	.	0	6
రుక్మిణీకల్యాణము, సటీక, చక్కనిప్రతి		0	6
నలోపాఖ్యానము, సటీక, చిన్నపైలు	.	0	6
నలచరిత్ర, ద్వీపక	.	0	11
రూపలి, రాజపుత్రప్రీతాహసపుకథ, శ్రీ ఎమ్మంపై నారాయణమూర్తిగారిది	0	8	
శ్రీనాథునివిధినాటకము	..	0	2
రాజయోగసారము, ద్వీపక	.	0	4
కన్యాశుల్కము, శ్రీగుర్జాడ అప్పారాయకృతము	.	0	12
కృష్ణామృతమరినటకము, శ్రీనీతారామకవిగారిది	.	0	10
ఆంధ్రవిచారభాగవతము, 3 సంపుటములు	.	7	0
సంగ్రహరామాయణము, సులగ్నశైలి, శ్రీ శేషాద్రికర్తృకృతము	...	0	8
సంపుటనాటకకథలు, శ్రీనీతారామశాస్త్రికృతము, సులగ్నశైలి	...	0	12

దశకుమారచరిత్రము, శ్రీ ఎనమచింతల. సంజీవరాయశాస్త్రికృతిము	...	1
శివాజీచరిత్ర	...	0
శ్రీరామసుజాచార్యచరిత్ర	...	0
శ్రీశంకరాచార్యచరిత్ర, ప్రతిమతో	...	0
రామకృష్ణమహాసాంసచరిత్ర	.	0
బాలగంగాధరతిలకుగారిచరిత్ర, ప్రతిమతో	..	0
డా. నాభాయినారోజీచరిత్ర	.	0
ఆరివిసెంటుచరిత్ర	...	0
వివేక వంశస్వామి జీవితము, ప్రతిమతో	...	0
శ్రీకృష్ణదేవరాయచరిత్ర	.	0
స్వామిరావ కిగ్గజీవితము	.	0
శ్రీకైకవసుగారి ఉపన్యాసము	.	0
శాలివాహనచరిత్ర	...	0
శ్రీబుద్ధచరిత్రము	..	0
సోదరివివేదితో వితిము	.	0
రక్కవ పూర్వకథలు, శ్రీసీతారామకృష్ణలీలము	..	1
మర్యాదరామన్నకథలు, చక్క-నిహులు	.	0
పరిమానంగశిష్యులకథలు	..	0
తెనాలిరావ లింగనికథలు, జీవితము	.	0
సుకుమారకథిమర్క-కథలు	..	0
సోదరివివేదితో	.	0
ఈసల గీతకథలు, క్రొత్తపూర్వ 1-వ భాగము	..	0
2-వ భాగము	.	0
అర్చనాపితౄ నాటకము, సుల-ప్రతి	..	1
అర్చనాపితౄ నాటకము, చక్క-నిహులు	.	1
లాన్సెట్టు జీవితము	.	0
శ్రీగురుగోప శ్రీరామమూర్తిగారి ఆంధ్రకవిజీవితములు	..	2
తారాభాయి, చక్క-నిహులు	..	0
ఆంధ్రము, పు, గూడలముగ్రంథము	.	0
సామంతి, పు	..	0
మదాలస	..	0
టిప్పుసుల్తాన్, నూరికవిత్వశీలిని, శ్రీ ఉమాకాంతముగారిచే విరచితము	.	1
సీతారామము, శ్రీతల్లాప్రగడ నూర్యనారాయణరావు	.	1
ఉన్నాదిని, పు	...	0
రాధారాణి	..	0

వావిళ్ల. రామస్వామిశాస్త్రులు అండ్ సన్స్,

192, ఎస్. ప్ల. నెడ్, చెన్నపురి

